

הישיבה המאה-וחמישים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום שלישי, ב' באדר התש"ן (27 בפברואר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ע' עלי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 2), התש"ן-1990, שהחזירה ועדת הכלכלה.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת — הצעת חוק הדיינים, הקאדרים והקאדי מדיהב (חקירה ושיפוט פלילי), התש"ן-1990, של חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 8), התש"ן-1990, של חבר הכנסת חגי מירום. תודה.

היו"ר ע' עלי:
תודה.

ב. שאלות בעל-פה

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות בעל-פה. השאלתא הראשונה היא של חבר הכנסת גרשון שפט, בנושא: הצפיפות בבתי-הסוהר. חבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

253. הצפיפות בבתי-הסוהר

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, לאחרונה דווח על צפיפות בלתי-נסבלת בבתי-הסוהר בארץ. הגורמת לניהול חיים בלתי-סבירים של האסירים מצד אחד, ומצד שני לחוסר אפשרות לשכן בבתי-הסוהר את האסירים שנידונו למאסר.

ברצוני לשאול:

1. כמה מקומות חסרים לשיכון האסירים בבתי-הסוהר?
2. מה בדעת השר לעשות בעניין זה?
3. כיצד מתייחסת הממשלה לנושא?

היו"ר ע' עלי:

תודה. שר המשטרה ישיב על השאלתא, בבקשה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חסרים היום כ-800 מקומות כליאה בבתי-הסוהר, והחסר הזה הוא תוצאה של מעצרים, של אנשים שפוטים בשל האינתיפאדה, וכן של המלחמה האינטנסיבית של המשטרה בנגע הסמים.

עד לפני שנתיים היה שיעור הגידול במספר האסירים כ-4% לשנה. בשנתיים האחרונות הוא עלה ליותר מ-10% לשנה. זוהי הסיבה למחסור במקומות הכליאה.

ההתמודדות של המשרד בסוגיה הזאת נעשית בשלוש דרכים: האחת — מעצרים סלקטיביים יותר, עד כמה שזה אפשרי; השנייה — מציאת מקומות כליאה נוספים על-ידי תוספות מקומיות בבתי-סוהר מסוים, במתקן מעצר מסוים;

והדרך השלישית — על-ידי הצעות חוק, בעיקר הצעת חוק אחת, אשר תסמיך אותי לשחרר בצורה מינהלית אסירים שנותרה להם תקופת מאסר שולית של שבועות מספר כדי לפנות מקום לאסירים שנשפטו זה עתה לתקופות מאסר ארוכות.

הממשלה מתייחסת לנושא הזה במסגרת האילוצים התקציביים. בתקציב לשנת 1990 נוכל להתחיל לתכנן בית-סוהר חדש וחדיש, אשר ייתן לנו עוד כ-500-600 מקומות כליאה בעוד שלוש, ארבע ואולי חמש שנים.

היו"ר ע' עלי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט. בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני השר, בימים אלה שוחררה בירושלים נערה בת 15 כי היא נכלאה יחד עם עצירים מבוגרים.

בתחילת החודש איים השופט סגל מבאר-שבע, שהוא ישחרר את כל העצורים אם לא ישופרו תנאי מעצרם, כי כלואים 20 עצירים במקום שיש אפשרות לכלוא רק שמונה עצירים.

שופטת השלום עדנה בקנשטיין דיברה על העול הכבד המוטל על השופט כאשר הוא נדרש לשלוח אדם למעצר בתנאים שאינם מאפשרים לו אפילו לנשום אוויר.

לפני כחודש ענית לחבר הכנסת חיים רמון, כי לעומת בית-המעצר בכפר-סבא המצב בבתי-מעצר אחרים הוא טוב, וקיימת הפרדה בין קטינים לבין מבוגרים.

האם העובדות שהעליתי לא טופחות כאן על פניך, אדוני השר? ומה על התוכניות להרחיב את מקומות הכליאה שיש כיום? הפתרון של שחרור מינהלי שהצעת הוא מסוכן ולא פותר את הבעיה, אפילו לדעתך. היתה התנגדות כללית לחוק שהצעת, וחברי סיעתך אמרו שזהו כישלון. לא תציע לכנסת לאשר מסחר חופשי בהירואין היות שאין די שוטרים לאכוף את החוק.

בדיקות רפואיות כמובן קיימות. בכתימהמערז של המשטרה יש רופא יום-יום, 24 שעות ביממה יש חובשים. היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים לשאלתא בעל-פה מס' 252 של חבר הכנסת יהושע שגיא. חבר הכנסת יהושע שגיא, בבקשה.

252. הרחקתו של מנהל אגף התכנון במועצה לענף הלול

יהושע שגיא (הליכוד):

אדוני שר החקלאות, בעניין הרחקתו של מנהל אגף התכנון במועצה לענף הלול, ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר, שבתאריך 10 בדצמבר 1989 הוציאה מבקרת המדינה צו זמני, המחייב את משרדך להחזיר לעבודה את מנהל אגף התכנון במועצה לענף הלול ולא לשנות את מצבו לרעה, וצו זה לא בוצע?

2. אם אכן כך הוא — האם זה נכון, שהנ"ל הורחק מעבודתו עקב כך שכתוקף תפקידו חשף הכרחות ביצים ופטמים?

היו"ר ע' עלי:

שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

בתשובה על שאלתו של חבר הכנסת יהושע שגיא:

העובד הוא עובד של מועצת הלול, לא עובד של משרד החקלאות.

אשר לחלק הראשון של שאלה מס' 1, התשובה היא חיובית. כן, אומנם קיבלנו, אשר להמשך השאלה, התשובה היא שלילית, מאחר שהצו של מבקרת המדינה בוצע ומקיים עד עצם היום הזה.

לשאלה השנייה, התשובה היא כמובן שלילית, והנ"ל לא הורחק מעבודתו עד עצם היום הזה.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהושע שגיא.

יהושע שגיא (הליכוד):

אדוני שר החקלאות, יש בידי עדויות, לאורך שנים, על הכרחות של ביצים ופטמים שנחפסו על-ידי המפקחים השונים של מועצת הלול. בין השאר בוצעו הכרחות גם על-ידי קיבוץ, נחל-עוז, וכן על-ידי קיבוץ של מנכ"ל משרדך, בהקשר אחר. השאלה העומדת היא: האם אכן אנחנו נענים כאן על-ידיך את כל האמת, במיוחד בנושא רגיש כל כך, הנוגע לשוק שחור של ביצים ופטמים, שכידיע לך, יש לו היום השלכה על כל המגזר החקלאי בארץ-ישראל?

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

מה השאלה?

יהושע שגיא (הליכוד):

השאלה היא, האם נענינו על-ידיך תשובה מלאה בקשר לנקודה של הכרחות פטמים וביצים, והאם אכן אין כלל וכלל קשר בין הרחקתו מעבודה של מנהל אגף התכנון במועצה לענף הלול לבין אי-החזרתו לעבודה?

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה לחבר הכנסת יעקב שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, מועצת הלול אחראית כתוקף תפקידה — ואתה כשר אחראי לפיקוח על מועצת הלול — לדאוג שלא

מדוע אפוא, אדוני השר, אינך מזעזע את אמות הספים של הממשלה הזאת, אשר אולי קורסת גם כך, ותובע וחוזר ותובע פתרון לבעיה לא רק לעוד שנתיים — שלוש שנים, אלא פתרון מיידי?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שפט, אתה נושא נאום? אם יש לך שאלה, תשאל אותה.

גרשון שפט (התחיה):

אני שואל, מה עושה השר כדי לזעזע את הממשלה בנושא הזה? לא שמענו ממנו את הדברים האלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ד"ר כהן, בבקשה. אני מזכיר, שאלה נוספת במסגרת של דקה אחת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לדעת, אדוני השר: אם ברעתך להקל את הצפיפות של העצירים, האם אתה מוכן לבדוק אפשרות שהיועצים המשפטיים של המשטרה ימליצו על הקלות כדין באותם חוקים שיאפשרו להקטין את תקופות המאסר לאלה שניתן להקטין את תקופת מאסרם?

שאלה שנייה: שמעתי אותך אומר היום ברדיו, שכאשר ייבנו 500 מקומות כליאה יהיה המצב טוב יותר. האם תוכל לומר לנו מתי בערך צפוי סיום הבנייה הזאת?

שאלה שלישית: האם האסירים בכתימהמערז ובכתימהסוהר, במיוחד בכתימהמערז, עוברים בדיקות רפואיות כפי שנדרש, כדי להבטיח שבריאוחם לא תיפגע קשות מבחינה גופנית ונפשית?

היו"ר ע' עלי:

תודה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לחבר הכנסת שפט אני יכול להגיד, שקל מאוד לדבר ולבקר. שופטים יכולים להגיד מה שהם אמרו. אתה יכול לומר על החוק מה שאמרת, אף שלא צדקת, החוק עבר בקריאה ראשונה ברוב. אבל הבעיה אינה לדבר אלא לעשות, ובטווח הקצר, אני חוזר ואומר, אין שום פתרון אחר אלא החוק שאני הצעת, שיאפשר לשלח הכיתה אסיר שגמר כמעט את תקופת המאסר שלו כדי לפנות מקום. כל היתר — אלה הם דיבורים.

אין מצב שנערה נכלאה יחד עם מבוגרים. אתמול ביקרה ועדת הפנים בבית-המעצר בירושלים, והיא ראתה בעיניה שלנשים יש אגף משלהן, לקטינים יש אגף משלהם, ומבחינה זו החוק נשמר.

לזעזע את הממשלה? הממשלה, כפי שאנחנו רואים, היא יציבה ולא מזדעזעת כל כך בקלות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היא מזדעזעת, אבל לא בגלל תנאי המעצר.

שר המשטרה ח' ברילב:

הבעיות הועלו בפני הממשלה. הממשלה, כפי שאמרת, החליטה על בניית בית-סוהר חדש. הבנייה תסתיים בעוד שלוש — ארבע שנים. מה שקרה הוא בעקבות האינתיפאדה. כפי שצינתי, במקום שיעור גידול של 4% לשנה אנחנו עומדים בפני שיעור גידול של 10% לשנה. פה אין הוקס-פוקוס. איש אינו יכול לבנות עוד בתי-סוהר באפס זמן.

במועצה, ובתנאי שלא ייפגעו זכויותיו, מעמדו, דרגתו והתנאים הנלווים לה, כפי שהיו ערב מתן ההודעה — 30 באוקטובר 1989 — על הפסקת עבודתו.

אני קובע, שאנחנו עומדים בדיוק בכללים, גם על-פי מכתב של מבקרת המדינה וגם על-פי מכתבו של מנהל נציבות תלונות הציבור.

יעקב שמאי (הליכוד):

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אשר לשאלה אם יש שקר, מי משקר ומי אינו משקר, התשובה שנתייחס בה בהודעה.

לחבר הכנסת שגיא עניתי, שהצו של מבקרת המדינה מבוצע ומקיים על-פי הפירוש שנתן לו מנהל נציבות תלונות הציבור. תחילת הכנסת בכל השאר.

נשאלו כאן שתי שאלות נוספות, שעניינן פיקוח של מועצת הלול על הברחות, היקף הברחות ונגיעה אישית, כמובן — נגיד אינטרסים וכו'. קודם כול, לגבי היקף הברחות. במועד כניסתי לתפקידי כשר חקלאות, ב-28 בדצמבר 1988, היה היקף הברחות, לפי הערכתנו — אין לי נתון מדויק — בשיעור של כ-30,000 טונות פטמים שלא הועברו דרך המערכת המפקחת, ולפי דעתנו בשיעור של 200 מיליון — 450 מיליון ביצה שלא הועברו דרך מערכת הפיקוח ומערכת התכנון של המועצה. בתשובה על כמה הצעות לסדר-היום הסברתי מה אנחנו עושים בעניין זה. מתחילת 1989 הפעלנו אכיפת פיקוח, האכיפה בנושא הפטמים הביאה לחזרה, לפי דעתנו, אין אפשרות למדידה מדויקת של הדברים האלה, והדבר נמדד לפי גידול הצריכה או הקטנת המלאים במועצת הלול ואצל הספקים. על-פי זה יש לנו האפשרות להעריך אם הצלחנו בתפקודנו בנושא האכיפה.

אנחנו מעריכים, שמתוך 164,000 טונות פטמים מחולקים כמכסות — כאשר עד לפני כשנה חילקנו כ-144,000 טונות, כי ל-20,000 טונות לא יכולנו כלל להגיע, כיוון שהם שווקו במערכות חיצוניות — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — אתה משיב על דברים שלא נשאלו.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אתה יושב-ראש הכנסת? יעיר לי היושב-ראש.

— — — אנחנו מעריכים, שעד 1 ביולי נצליח להחזיר כ-20,000 טונות פטמים לתוך מערכת הפיקוח, ולהתגבר על-ידי זה על הברחות בענף הפטם. אחרי מספר שנים ניכר של חריגות מכל הכיוונים ומכל הצדדים בנושא זה, אי-אפשר להאשים באי-פעילות או לראות ככישלון את העבודה שנעשתה בנושא הזה במשך שנה.

אשר לנושא הביצים, אנחנו יודעים בוודאות, ש-200 מיליון ביצים מגיעות למערכת מועצת הלול ללא יכולת לשווק אותן, כיוון שיש שיווק עוקף, חריג, אפור-שחור, שלא בערוצים הרגילים. במליאת הכנסת כבר סיפרתי, שבחודש מאי בשנה שעברה התחלנו בפעילות בנושא הזה על-ידי צמצום מספר המטילות לחלוקה למגדלים, ואנחנו נמצאים עכשיו כשכלבים של שינוי כתוצאה מהחלטות הכנסת בחוק הגליל, לא ברור בדיוק מה תהיה התוצאה של אכיפת התכנון בקטע הזה בו-זמנית עם ביצוע השינויים שאנחנו מחילים לקראת 1 באפריל.

יוברחו ביצים ופטמים. מפרוטוקול של מועצת הלול הנמצא בידי אני למד, שקיבוץ נחל-עוז הבריק 30 טונות פטמים. אתה ארד מראשי הקיבוץ הזה. נשאלת השאלה, אם סמנכ"ל מועצת הלול לא פוטר כתוצאה מכך שאתה, אדוני השר, ובכירים אחרים חוששים שהוא יחשוף אתכם בשל מעשה עבירה כזה או אחר? גם לא דאגתם לתכוע את מועצת הלול.

דבר נוסף, ענית על השאלה הראשונה של חבר הכנסת שגיא, כי בעצם החזרתם את הסמנכ"ל לתפקידו. אני קורא לך מהצו הזמני של מבקרת המדינה, שבו היא קבעה: ומצבו כפי שהיה ערב ההודעה לא ישונה לרעה. לצערי, אתה גורם כאן דבר נורא. הסמנכ"ל רק מקבל היום משכורת, והוא לא חוזר לעבודתו המלאה. אני שואל אותך, אדוני השר, האם קיים קשר בין חשיפת ההברחות של קיבוץ נחל-עוז וקיבוצים אחרים, וכן של יישובים של חברי כנסת שנמצאים כאן אתנו, לבין הפיטורין ועניין ההחזרה לעבודה? גם לאחר שמבקרת המדינה קבעה — אתה מסרב להחזירו לתפקידו המלא.

היו"ר ע' עלי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, גם בידי נמצא מכתבה של מבקרת המדינה, שקובע מה שהוא קובע באופן חד-משמעי ופסקני. שמענו כאן עכשיו מפי השר, שבבעצם לא חל שום שינוי במעמדו של העובר מרדכי אלא, אני רוצה לקבוע באופן חד-משמעי, שהאיש לא הוחזר לתפקידו. הוא אומנם מקבל משכורת, אבל הוא איננו עובד.

לכן יש שתי אפשרויות — וזאת שאלתי: האם אני, אדוני השר, משקר כאשר אני קובע שהוא איננו ממלא את עבודתו, או שאתה, אדוני השר, משקר? יש רק שתי אפשרויות. אשמח אם תשיב לנו בגילוי לב, בעקבות התשובה שלך אולי נשלח את מבקרת המדינה לבדוק אם אתה משקר או אני משקר.

דן חיכון (הליכוד):

איזה סגנון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שאלה שנייה קשורה בעובדות שבהן מדובר: האם אומנם נכון הדבר, שגם משק נחל-עוז נתפס, לא עלינו, בהברחת תוצרת, וגם מושב אורה? ואינני רוצה להרחיב כי אינני רוצה לגלוש לעניינים אישיים, ודי לומר, כי יכול להיות שמדובר כאן במקרה חמור ביותר של נגיד אינטרסים, המחייב גם אותך וגם את מנכ"ל משרדך להימנע בעצם מכל טיפול נוסף במועצת הלול ולאפשר בעצם למבקרת המדינה להשליט סדר במוסד הזה, שכנראה יש בו הרבה אי-סדרים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

חבר הכנסת יוסי שריד, לנושא השקרים, אני אקרא לך מכתבו של מנהל נציבות תלונות הציבור, החתום על-ידי "סלט" — העניין מופנה אל מנהל מועצת הלול: אדון נכבד, הנדון, תלונתו של מר מרדכי אלאב על הפסקת עבודתו במועצה, מכתבך מיום 30 בינואר. מכתבך הנוכחי הובא בפני מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור, ונתבקשתי על-ידי להשיב לך כדלקמן: ככפוף לאמור בצו הזמני מיום 10 בדצמבר 1989, תשובתי לחבר הכנסת שגיא, ניתנת לכם כזה אפשרות להציע למר מרדכי אלאב תפקיד זמני הולם אחר

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

לא, עניתי את התשובה שיש ביד. אני אומר במפורש: לא הובא לידיעתי. אני, כמובן, מוכן לבדוק את זה שוב, ללא קשר לפרוטוקול.

את ההחלטות לגבי מועצת הלול לא מקבל שר החקלאות ואף לא מנכ"ל משרדו. את ההחלטות מקבלים מנכ"ל מועצת הלול ויושב-ראש מועצת הלול.

הבוקר ניסיתי להבהיר את העניין עם יושב-ראש מועצת הלול ועם מנכ"ל מועצת הלול, שיושב שם משנת 1986, מתוך ידיעה שהבעיות כנראה אינן פשוטות, והתשובה שמסרתי כאן היא התשובה שקיבלתי מהם.

כאשר הגיעו אלי השאלות האלה, הזהירו אותי אנשים מראש ואמרו לי: דע לך שיוכנו אליך ויכונו אל יחזקאל, רוצים לעשות דברים כאלה ואחרים וישמיעו אמירות כאלה ואחרות. מכל מקום, מצאתי לנכון לבדוק את הנושא עם האנשים העוסקים בזה, ואת התשובה שקיבלתי מהם מסרתי כאן.

אם חבר הכנסת יוסי שריד יבקש, אהיה מוכן להעביר לו את ההיסטוריה של כל אחד מהמשקים בארץ, וזה בוודאי ידרוש עוד הרבה מאוד פעילויות. אבל תשובתי ברורה.

היו"ר ע' עלי:

אני חושב שקיבלנו תשובה ברורה.

אנחנו עוברים כעת לסעיף הבא בסדר-היום.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יוסי שריד, יש לך עוד איזו הערה בעניין זה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש לי כמה הערות, אבל אשמור אותן — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אני שאלתי את השר אם יש קשר בינו לבין הפיטורין — — — מבקרת המדינה קובעת — — — ואני שואל אותך, אדוני השר: האם אתה מתכוון להורות להם לכבד את הוראת המבקר?

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, בפתיחת דבריו אמר השר, שהם מקיימים את הוראת מבקר המדינה. הוא אמר זאת במפורש.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

— — —

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — כתוב: מצבו כפי שהיה ערב ההודעה — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נפנה אל מבקרת המדינה — — —

יואש צידון (צומת):

את הוראת מבקרת המדינה צריך לקיים כרוחה. האם היא בוצעה כרוחה?

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

— — — ניתנת לכם האפשרות.

לגבי שתי השאלות הקשורות לנחל-עוז ולמושב אורה, אני רוצה לומר, שאיני יודע על הדברים האלה. אני יכול להגיד כמעט בביטחון מלא — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה לא יודע שהמשק שלך הבריה פטמים? זה נשמע מאוד משונה — — — אתה לא חי בנחל-עוז?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

במסמכים — — —

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

במסמכים שבידי בהקשר של השאלתא אין שום דבר כזה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

במסמכים שהעביר האיש שמדובר בו — — —

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

זה דבר אחר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה זה דבר אחר? הרי בזה מדובר.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אני מבין את השאלתא.

התשובה שלי ברורה. אני אומר, שבמשך 3 — 4 השנים האחרונות, למיטב ידיעתי, ואני מוכן לבדוק זאת פעם נוספת, דבר כזה לא הגיע לידיעתי. אני מפנה את תשומת-לב חברי הכנסת לכך, שגם אם אני חבר קיבוץ נחל-עוז, וגם אם המנכ"ל של המשרד חבר במושב אורה, ואיש מאתנו אינו מתבייש בזה, ודאי שהאחריות לניהולן של המערכות האלה, כמו גם לניהולן של מערכות רבות אחרות, אינה נופלת — אני מניח — על חברים שאינם אחראים לעניין.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — אתם באמת לא יודעים מה קורה. זה נורא לשמוע את זה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

פה מדובר בעניין משונה ביותר. נשמעו פה דברים לא קלים, ובוודאי לא קלים לי. נשמעה הטענה, שמשק נחל-עוז הבריה תוצרת חקלאית. אני לא יודע אם זה נכון או לא נכון. אם זה נכון שמושב אורה עשה אף הוא דבר כזה — ואיש לא מאשים אתכם באחריות אישית — אז הטענה צודקת. יש בכל זאת קשר בינך לבין נחל-עוז, ויש קשר בין המנכ"ל שלך למושב אורה. אם זה לא נכון, אז זה לא נכון; אבל אם זה נכון, אתם לא יכולים לעסוק בזה משום שזה מקרה מובהק של ניגוד אינטרסים מהדרגה הברורה ביותר.

בכל הכבוד, השר אומר שהוא איננו יודע. על אידיעה אין להעניש, אבל אידיעה גם לא פוטרת אותו מהצורך להשיב תשובה ברורה. אני מבקש מהיושב-ראש, שהשר יודיע לנו אם נחל-עוז הבריה או לא הבריה. אני רוצה לרשום תיקון בפרוטוקול אם יתברר שנחל-עוז לא הבריה, ואותו דבר לגבי מושב אורה.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

האם יש שאלה שאדוני רוצה להוסיף, או שלא עניתי עליה?

היו"ר ע' עלי:

אם יש לך תשובה לעניין הזה, בבקשה.

בזה אפשרות להציע למר מרדכי אלאב תפקיד זמני הולם אחר הוצע לו — ובתנאי שלא יפגעו זכויותיו, מעמדו, דרגתו והתנאים הנלווים לה — כך ביצענו — כפי שהיו ערב מתן ההודעה.

בדיוק כך עשינו.

יעקב שמאי (הליכוד):

המבקרת כותבת: לא ייתן — — —

היו"ר ע' עלי:

רבתי, השר השיב מה שהשיב. אם הדברים לא משכנעים ולא מספקים, הרשות בידיכם לפנות אל מבקרת המדינה. אתם לא יכולים לברר את העניין הזה מעבר לבירור שנעשה כאן בצורה כה נרחבת, אחרי שאפשרתי לכם לשאול שאלות נוספות על השאלות הנוספות. נדמה לי שמיצינו את הנושא לישיבה הזאת.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה פוגע במעמד מבקרת המדינה?

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אני קובע — — —

היו"ר ע' עלי:

כבוד השר, אם אתה רוצה שדברייך ייכנסו לפרוטוקול, כדאי שתדבר למיקרופון. פשוט לא שומעים.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

לקחו מפה את המיקרופון.

היו"ר ע' עלי:

הקצנניות מעירות שלא שומעים.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

ההוראה הזאת בוצעה כלשונה, לא כרוחה: ניתנת לכם

ג. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו

כדי לבצע שינוי יסודי כזה יש צורך בשינויים גדולים, בהיערכות אחרות, בתקציבים וכדומה, וכדור יש בוודאי גם בעיות, קשיים ומכשולים. מדי פעם נעשו בדיקות, האם הרפורמה הזאת הצדיקה את עצמה, מצדיקה את עצמה, כן או לא.

דעתי שלי חיובית. היו פגמים ויש פגמים, או בדרך הביצוע או במקום שהדבר הזה בוצע, אבל סך כל המחקרים מראה, שזה היה רעיון חשוב והביצוע היה מועיל והביא להשגת מטרות שהוצבו לרפורמה.

אצטט רק קטע מתוך הספר של פרופסור מרים שמידע מאוניברסיטת בראילן: שם הספר: "בין שוויון למציאות". היא אומרת, בין היתר: "המכנה המשותף של תוצאות הבדיקות המקיפות שנערכו על ביצוע הרפורמה, זאת שנעשתה במסגרת מחקר חטיבות-הביניים וזאת שנעשתה במסגרת הוועדה הציבורית — הוא גילוי ממצאים חיוביים ביחס למהות חטיבות-הביניים, מטרותיהן והשפעותיהן העיקריות על המערכת בכללותה, על המורים ועל התלמידים, וזאת למרות הפגמים והליקוים שהממצא בדרכי תפקודן. מרשימות במיוחד המלצותיהם החד-משמעיות של שני הגופים הבודקים להמשיך בביצוע הרפורמה ולהחיל אותה במהירות על המערכת החינוכית כולה. שתי הבדיקות מצביעות על הסכנה בקיום שתי מערכות מקבילות מפני שהן עלולות לסכן את ההישגים שכבר הושגו ולמנוע את המשך ביצוע הרפורמה בעתיד".

אני מדגל על קטע וקורא קטע נוסף מתוך אותו ספר: "מקור הפער בהערכת הרפורמה נעוץ, כנראה, בהבדל שבין גישה מערכתית כוללת ואובייקטיבית, המעריכה את הרפורמה על רקע טובת החברה הישראלית בכללותה, לבין אינטרסים סקטוריאליים צרים והתנסויות אישיות מייגעות כמו של אלה העושים את העבודה היומיומית בשטח, העלולים לערפל את הראייה המדויקת. אולם, הערכה אובייקטיבית של הרפורמה מובילה בהכרח למסקנה, כי זהו המפעל בעל המשמעות החינוכית והחברתית הגדולה ביותר שביצעה מערכת החינוך הממלכתית בארץ מאז היווסדה".

אני יודע שאנו פוגשים מקומות שיש בהם תקלות, יש התנגדויות הורים, יש רצון לברוח מהאינטגרציה, לפעמים בשל סיבות אובייקטיביות וקשיים אובייקטיביים. אבל, למרות

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו. פותח כבוד שר החינוך והתרבות וסגן ראש הממשלה מר יצחק נבון.

רבתי, עד שהשר יפתח בדבריו אני מבקש להודיע, שאחר כך אנחנו עוברים לדיון, וראשון הדוברים הוא חבר הכנסת שמואל הלפרט. אם חברי הכנסת לא יימצאו במליאה בשעה שייקרא שמם — הם יאבדו את רשות הדיבור. אני מבקש שהדברים האלה יהיו ברורים לחברי הכנסת כדי שלא תהיינה אחר כך טענות.

כבוד השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לדבר על מערכת החינוך משמעו לדבר על ציבור של 1,300,000 תלמידים, כ-10,000 מוסדות חינוך, מגן-הילדים ועד כיתה י"ב, כ-80,000 מורים ועוד אלפי אנשים הקשורים למערכת הזאת בתפקידים שונים.

בדרך הטבע, אין בית בישראל שאינו קשור למערכת, שאין לו דעה על המערכת, שאין לו קשר עם המורה, המורה, המנהל. אני שמח שיש עניין לכל הציבור לעסוק בו. בדרך הטבע, כאשר דברים מתנהלים כשורה, אין פרץ ואין צווחה. כשיש בעיות, הן בוודאי צצות, ואין לי שום טענה ושום תרעומת, זה טבעי, זו דרכו של עולם ולשם כך אנחנו קיימים: לשמוע שאלות, בעיות, טענות, ולנסות לטפל בדברים כפי שהם מגיעים.

בדברי אעסוק בכמה נושאים, שלא תמיד יש קשר ביניהם, אלו יותר ראשי פרקים, ככל האפשר בקצרה, אם כי הנושאים הם כבדים.

נושא ראשון — אין לך תקופה, שנה, חצי שנה, שאין מישור או מישור המערערים על אותה רפורמה בחינוך. שמלאי לה 20 שנה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

האינטגרציה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ידידי, הגיע הזמן שתדע — רפורמה שאחת ממטרותיה היא האינטגרציה.

מוסדות החינוך הרשמיים ואת האופי הציבורי והחברתי של מוסדות החינוך שאינם רשמיים.

המדיניות החברתית והחינוכית של המשרד נקבעה על-ידי הכנסת, הממשלה, משרד החינוך. על-פי אותה מדיניות, צריכים בתי-הספר היסודיים וחטיבות-הביניים לכלול את כל התלמידים המתגוררים באזור רישום, בבית-הספר היסודי, או ברובע חינוך — בחטיבת-ביניים. על-פי מדיניות זו, יש לשאוף ככל הניתן לאוכלוסיית תלמידים הטרופית, על-ידי כך שאין רשות לתלמידים בודדים או לקבוצות תלמידים ללמוד מחוץ לאזורם מחד גיסא, ולבתי-ספר אין רשות לדרות תלמידים בודדים או קבוצות תלמידים מאותו אזור מאידך גיסא. בסיס הקליטה הוא האזור או הרובע, ללא מיון כלשהו.

המערכות החברתיות והחינוכיות עומדות מול קיומם של בתי-ספר שאינם קולטים תלמידים באופן זה, וכפועל-יוצא הכרחי נעשית הקליטה על יסוד עקרון מיון כלשהו הקשור באופיו של בתי-הספר: אורח חיים דתי כזה או אחר, השקפת עולם, התמחות נושאית כלשהי או דבקות באסכולה פדגוגית מסוימת.

עובדת קיומם של בתי-ספר יסודיים וחטיבות ביניים שסודם במיון תלמידים יוצרת דילמה עקב הפגיעה במדיניות החברתית-החינוכית המרכזית. מכיוון שבתי-ספר מתגדרים בייחודיות מסוגים שונים — דבר שמשרד החינוך מעוניין אומנם לעודד ולטפח — הבעיה העיקרית היא כיצד לשמור על ייחודיות ועל הימנעות ממיון תלמידים גם יחד, כלומר אין להימנע מנוקי על-אזוריות תוך שמירת הייחודיות וטיפוחה.

התופעה רווחת ביותר בקרב מוסדות הפטור ובתי-הספר המוכרים שאינם רשמיים, במיוחד הדתיים והחרדיים שבהם. היא הולכת ומתפשטת גם בחינוך הממלכתי-הדתי. באחרונה הופיעו כ-35 בתי-ספר מסוג זה גם בחינוך הממלכתי. עובדות אלו מצביעות על בעיה שנייה — כיצד לשמור על הממלכתיות של מוסדות חינוך כאלה, הן אלה המתגדרים באידאולוגיה של חלק באוכלוסייה והן אלה הנמצאים כבעלות קבוצה מוגדרת כלשהי.

בצדם של בתי-ספר מסוג זה מופיעות גם כיתות על-אזוריות בתוך בתי-הספר המשרתים אזור רישום, והן קולטות תלמידים על בסיס עקרונות מיון זהים לאלה שמפעילים בתי-ספר על-אזוריים. עקרונית אין הבדל בין כיתות על-אזוריות לבין בתי-ספר על-אזוריים מבחינת הדילמה הנוצרת.

לנו, למשרד החינוך והתרבות, דרושים גם חומר רקע על תמונת המצב וגם המלצות, הן ברמה העקרונית והן ברמה האופרטיבית, כדי להחליף את האופי הסטיכי של התהליך המתואר במדיניות ברורה ויוזמה מצד המשרד. לצורך זה, כפי שאמרת, הקמנו ועדה בראשותו של פרופסור יצחק קשתי מאוניברסיטת תל-אביב, הוועדה הזאת אמורה לטפל בנושא כעל משמעות רבה במערכת החינוך במדינת ישראל. יש חינוך ממלכתי, ממלכתי-דתי, הזרם העצמאי, ש"ס, ת"תים, מסגרות כלליות, ויש נטיות גוברות והולכות ללכת למסגרות נפרדות. ביקשתי שהוועדה הזאת תגיש לי גם תמונת מצב וגם תציע לי עקרונות למדיניות ודרכי ביצוע כאשר למסגרות על-אזוריות הקיימות זה כבר וביחס ליוזמות חדשות בנדון, במגמה לטפח ייחודיות לסוגיה מחד גיסא, אבל לשמור על אזורי הרישום ורובעי החינוך כבסיס לאכלוס לבתי-ממיון של התלמידים במסגרות אלה מאידך גיסא.

גבירותי ורבותי, היעד המרכזי של משרד החינוך הוא, כידוע לכם, הנהגת יום חינוך ארוך בבתי-הספר; אנו מעדיפים הדרגתית, שנתיים לפחות, במילים אחרות: החזרת 150,000 שעות לימוד, שהייתי אומר שנגזלו מן המערכת, מהתלמידים, בעשור האחרון. כידוע, בבתי-הספר היסודיים קוצצו בעשור זה כ-10% משעות הלימוד, בחטיבות-הביניים — כ-20%.

הביקורת שהוטחה כלפי הרפורמה מפי אישים וגופים שונים, אנו במשרד החינוך רואים ברפורמה דרך נכונה וחינוכית ונוסף לצעוד בה בהתמדה. במקום שיש קשיים, יש לבדוק את הקשיים הללו לגופם ולהחליט — ואני מקווה שגם על-פי עקרונות וגם על-פי השכל הישר מהצרכים — כיצד לנהוג בכל מקום.

לאחרונה צצה בעיה שהסעירה ציבור מסוים — בתי-הספר "רוגוזין". הוקמה ועדה בראשותו של מנכ"ל משרד החינוך לבדוק את הנושא. הוא ביקר שם אתמול וגם היום, נפגש עם הורים, מורים, תלמידים, ועם ראש עיריית תל-אביב, ואני מצפה לשמוע בתוך כמה ימים לאילו המלצות הגיע ואם הגיע להמלצה מסוימת.

חברי הכנסת, נושא שני קשור לבעיה, שיש במערכת החינוך בארץ מסגרות אזוריות — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):
אדוני השר, אפשר לשאול שאלה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אם היושב-ראש מרשה.

היור' ע' עלי:
בבקשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):
אדוני השר, אתה מזכיר על אינטגרציה. אני לא רוצה להיכנס לזה. לפני 20 שנה נקבע, שהאינטגרציה היא חריגה — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אתה יכול להירשם כאן — —

אליהו בן-מנחם (המערך):
אני רשום כאן.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
— — לדבר ולהשמיע את כל מלותיך. יש לי עצה, אתה יכול לקבל או לא לקבל אותה. תלמד את הנושא בכללותו — —

אליהו בן-מנחם (המערך):
אני למדתי, ואני מקווה שגם אתם לומדים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
— — ואל תצטמצם רק בנקודה, שבדרך הטבע מעניינת אותך במיוחד. תשמיע פה את כל מה שיש לך להשמיע, ואני אענה לך ככל שאמצא לנכון. זו לא שאלה, זו קריאת ביניים, אבל אין דבר.

אני מקים עכשיו ועדה בראשותו של פרופסור יצחק קשתי מאוניברסיטת תל-אביב. הוועדה הזאת אמורה לטפל בנושא כעל משמעות רבה במערכת החינוך במדינת ישראל. יש חינוך ממלכתי, ממלכתי-דתי, הזרם העצמאי, ש"ס, ת"תים, מסגרות כלליות, ויש נטיות גוברות והולכות ללכת למסגרות נפרדות. ביקשתי שהוועדה הזאת תגיש לי גם תמונת מצב וגם תציע לי עקרונות למדיניות ודרכי ביצוע כאשר למסגרות על-אזוריות הקיימות זה כבר וביחס ליוזמות חדשות בנדון, במגמה לטפח ייחודיות לסוגיה מחד גיסא, אבל לשמור על אזורי הרישום ורובעי החינוך כבסיס לאכלוס לבתי-ממיון של התלמידים במסגרות אלה מאידך גיסא.

אנו מבקשים שיציעו לנו עקרונות למדיניות ודרכי ביצוע שיכתיחו, בצד שמירה על ייחודיות, את הממלכתיות של

ומסכים אותם להוראה. יש ביניהם לא מעטים הבאים מתחום המדעים המדויקים. מתחום המוסיקה והחינוך הגופני, תחומים שבהם יש אצלנו מחסור גדול, וזה יהיה לכרכה רכה.

אם אומנם תבוא עליה מאתיפיה, כולה כפי שאנחנו מקווים, יש לצפות לעלייתם של כ-5,000 ילדים.

לפי התוכנית, עם הבינוי לקליטת כל העולים הללו, הגשנו הצעת תקציב, היא גדולה — משרד החינוך, התרבות, הספורט, כל השלוחות — וזו הוצאה של כ-280 מיליון שקל. כרגע לא מופיע בתקציב סכום כלשהו, אבל בפועל אנחנו קולטים, ואנחנו מחשבים את ההוצאות עם משרד האוצר, ובא לקראתנו בתחום הזה.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת: אם קליטת העולים בתחום הדיוור והתעסוקה תהיה כמו קליטתם של הילדים בבתי-הספר, הרי זה סיפור הצלחה יוצא מהכלל. קשה לתאר את האווירה, את האקלים שיש סביב התלמידים העולים מצד המורים, מצד ההורים, מצד תלמידים בוגרים. יש תלמידים בוגרים שחונכים תלמידים קטנים, מנסים ליצור סביבה אוהדת. אני רוצה להודות לכל המורים, ההורים והתלמידים על פעולתם החיונית והמוצלחת בקליטת העולים החדשים.

רבותי, אם יעלו 100,000 עולים ואם הרכב העולים יהיה כמו בשנים קודמות, תראו מי יגיע ארצה: מתוך כ-100,000 עולים יהיו כ-1,000 מוסיקאים, 440 ציירים, 30 סופרים, 40 במאים, 60 שחקנים, 90 בלשנים, 100 מתורגמנים, 300 ספרנים, מכווני פסנתרים, משוררים, זמרים וכדומה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כמה רבנים?

שר החינוך והתרבות י' נבון: מברית-המועצות — חוששני שלא הרבה. הלוואי שהיו, הלוואי שיבואו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כמה חברי כנסת יבואו?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל): כמה קומוניסטים יבואו?

שר החינוך והתרבות י' נבון: אני חושב שמי שבא משם יודע מה זה קומוניזם.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל): הוא אבוד.

שר החינוך והתרבות י' נבון: הוא לא אבוד, להיפך.

קיימתי בשבוע שעבר ישיבה עם הנהלת המועצה הציבורית לתרבות ואמנות. דיברתי גם עם אנשי אגודת הסופרים, אמנים, מוסיקאים, סופרים, משוררים, איך לקלוט אותם בארץ במקצועות שלהם. אנחנו משתדלים להכין תוכנית כזאת, במידת האפשר, ולקלוט אותם במסגרות הקיימות: לא להקים מסגרות נפרדות, זו המדיניות, אלא לקלוט אותם במסגרות הקיימות.

ובבתי-הספר העל-יסודיים, עיוניים וטכנולוגיים — בין 7% ל-12%, זה כ-9%.

שעות הלימוד הן החמצן של המערכת. בלעדיהן הרבה מן התוכניות והכוונות הטובות שלנו עלולות להישאר על הנייר. מצד אחד, הולכת וגדלה בהתמדה כמות הידע במקצועות הלימוד, מיתוסים פרקי לימוד חדשים, מוטלות חדרות לבקרים משימות חינוכיות חדשות; מצד שני, הלכו וקטנו המשאבים שהעמידה המדינה לרשות מוסדות החינוך. נושאים כמו הרפורמה בחינוך הטכנולוגי, הגברת לימוד הערבית, המלחמה בסמים, זהירות בדרכים, חינוך לדמוקרטיה ולדו-קיום ותוכניות שונות — כל אלה, אם אתה מוסיף אותם למסגרת שעות הלימוד, אתה זקוק לשעות נוספות.

יודע שהפחתת שעות הלימוד פגעה גם במקצועות לימוד בסיסיים, בייחוד במקצועות ההעשרה. היא גרמה להתפתחות החינוך האפור. אני הזהרת מעל במה זו, כי אם ניתן למגמת הקיצוצים להימשך, נתדרדר למצב של אומה בינונית.

אבל, אני שמח על שסוף סוף החליטה ממשלת ישראל להחזיר את 150,000 שעות הלימוד למערכת החינוך. אומנם היו לי חילוקי דעות עם הממשלה, עם האוצר, לגבי אופן המימון ולגבי ההדרגתיות, אבל אינני יכול שלא לומר, שזה היה פרק חשוב מאוד, קטע חשוב מאוד בדיוני הממשלה ובתולדות החינוך. אין השקעה כלכלית טובה יותר ומבטיחה יותר מהשקעה בחינוך, ומקווה אני שכנסת ישראל תאשר את הנהגת יום החינוך הארוך. אני משאיר לחברי הכנסת את הדיון ואת ההחלטה לגבי דרכי המימון וההדרגתיות. אני, כחבר הממשלה, מחזיק להחלטותיה, ואינני נכנס עכשיו לוויכוח הזה.

הקיימות צוותי משימה פדגוגיים וארגוניים, והחילון בניסוי בארבע ערי פיתוח, בשלוש שכונות, ועכשיו נתחיל ביישוב ערבי וביישוב דרוזי. ארבע ערי הפיתוח הן קריית-שמונה וחצור בצפון ואופקים וירושם בדרום. שלוש השכונות הן פסגת-זאב ונווה-יעקב בירושלים ונווה-אליעזר בתל-אביב. הכפר הערבי הוא שעב, והכפר הדרוזי — עספא. במקומות שבהם כבר פועל הניסוי אנו עוקבים אחרי המהלך ומקווים להפיק לקחים. יש לא מעט בעיות, אבל התהליך מתבצע.

אני קובע כאן, חברי הכנסת, שתוכנית משרד החינוך להנהגת יום חינוך ארוך יצאה לדרך. אין עוד דרך חזרה, ואני מודה לכל אותם חברי הכנסת ולגופים אחרים שפעלו ופועלים למען הנושא הזה.

רבותי, מונחת לפניכם חוכרת לבנה בנושא היערכות משרד החינוך והתרבות לקליטת העלייה. אנו מניחים, שעל כל 50,000 עולים ייקלטו במערכת החינוך כ-10,000 תלמידים. באולפנים למבוגרים של משרד החינוך גדל מספר הלומדים במשך חודשים מ-3,500 ל-13,500, כ-700 כיתות. אנו נערכים לקלוט באולפנים למבוגרים כ-25,000 עולים חדשים.

לפי התחזיות אמורים להגיע בין העולים כ-2,500 מורים. אלה שכבר הגיעו, אנו מקנים להם את ידיעת הלשון העברית

ד. ברכת היושבי-ראש את יושבי-ראש הפרלמנט של נורבגיה ורעייתו

נמצאים בארץ בביקור פרטי או רואים חובה לעצמנו, וזכות גדולה, לארח אותם, ומברכים אותם בברכת "ברוכים הבאים". מלוא החופניים תודות על תמיכתכם ועזרתכם למדינת ישראל. אנחנו מבקשים להעביר באמצעותכם את רגשות אהדתנו ואת תודתנו לעם הנורבגי. ברוכים הבאים.

תודה לשר, וסליחה על שהפסקתי אותך באמצע.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
להיפך, אני מצטרף לברכות.

ה. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו

התכנונו להשיג מטרת מספר עלידי הרפורמה הזאת:

א. לחזק את ההכרה והידעיה בתחום המדעי והטכנולוגי.

ב. לשלב את שני התחומים האלה ולא להפריד ביניהם, מדע לחדר וטכנולוגיה לחדר — לחזק את האלמנט המדעי בטכנולוגיה ואת האלמנט הטכנולוגי במדע.

ג. בכל בתי-הספר העיוניים בכיתות הגבוהות להכניס אלמנטים של מדע וטכנולוגיה, גם אם עיוניים, ולחזק את החלק העיוני בבתי-הספר המקצועיים.

ד. לדחות, וזה חידוש גדול — הבחירה בהתמחות חיעשה עלידי התלמידים בכיתה י"א ולא בכיתה י', חלק כדי שיהיו בטוחים יותר בבחירה, בחלק מהמגמות אפילו בכיתה י"ב.

ה. במשרד החינוך היתה במקצועות הללו בחירה רחבה, הייתי אומר אפילו מוגזמת, של מגמות — כ-75 מגמות שונות; פיזור גדול. זה בא מתוך רצון לחת אוטונומיה לבתי-הספר, אבל הגענו למצב בלתי-אפשרי ממש. 75 מגמות בחירה, כאשר חלק מהן לא משמעותיות, כאשר היה בלתי-אפשרי לערוך בחינות בגרות ולהגיע לידי אמת-מידה סבירה וקבילה. לכן צמצמנו, בין היתר, את מספר המגמות והגענו לכ-22, ואולי עוד לאחת או שתיים; כלומר, ירדנו מ-75 מגמות ל-25 מגמות.

ו. אנחנו גם שינינו מגמות ונתנו להן יותר משמעות ותוכן. לאחר תיאום עם "אורט", "עמל", אמי"ת, עם המוסדות להשכלה גבוהה. המשא-ומתן נמשך שלוש שנים, הרבה יגיעה, ואני יודע שכמו בכל שינוי, גם כאן תהייה בעיות וצרות ומה לא יהיה — הכול יהיה. אבל כשמשנים, זה מה שקורה. אנחנו צריכים להתמודד עם הבעיות, כי הרפורמה הזאת בחינוך הטכנולוגי היא מרחיקה לכת מאוד.

אנחנו מוטרדים מנטייה הניכרת לאחרונה במסמ"ת, במסלול של תעודות בגרות בבתי-הספר הטכנולוגיים, במסלול הגבוה, לנדידה במתי-ספר אלה לבתי-הספר העיוניים. דומני שבשנה שעברה עזבו כ-5,000 תלמידים את החינוך המקצועי הטכנולוגי ועברו לבתי-ספר עיוניים.

לדעתנו, אחד הגורמים לכך הוא, שהטכנין איננו נותן שום כונוס על כך שמישהו סיים מגמה מקצועית. התלמידים שואלים את עצמם: מדוע אנחנו צריכים להשקיע כל כך הרבה שעות בסדנאות ובלמידים, אם כבואנו לטכנין אין לנו שום עדיפות על פני מי שלמד בבית-ספר עיוני?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
גם להנדסאים אין כונוס, אף שזה מעל בית-ספר תיכון.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
נכון.

היור' ע' עלי:

רבותי, ברשות השר, אני מבקש לכרך את יושבי-ראש הפרלמנט הנורבגי מר בנקוב, שהוא בן העם היהודי, ואת רעייתו, שאף היא חברת פרלמנט ויושבת-ראש סיעת הרוב בפרלמנט. הם נכנסו כרגע ליציע ויושבים עמנו.

בני הזוג בנקוב נמצאים כאן אתנו וידועים מאז ומתמיד כידידים נאמנים של מדינת ישראל, ופועלים בכל עת ככל יכולתם על-מנת לעמוד לימינה של מדינת ישראל. אף שהם

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הנושא החמישי שמשרד החינוך עוסק בו ויעסוק בו כדבר חדש החל משנת הלימודים הזאת הוא תוכנית ההכנה לקראת הגיוס לצה"ל כתוכנית חובה בכל בתי-הספר התיכוניים. עד עכשיו הופעלה התוכנית כתוכנית רשות. בשנים האחרונות, בייחוד בעקבות ההתקוממות בשטחים, גבר הצורך החיוני להכין את תלמידי הכיתות הגבוהות, בעיקר את תלמידי כיתות י"א וי"ב, לקראת הגיוס לצבא. המשימה המרכזית של טיפול בהתקוממות הוטלה על חיילים צעירים, שזה עתה חבשו את ספסל הלימודים. אנחנו נדרשנו אפוא להכין את התלמידים לקראת שירותם באופן יסודי ושיטתי יותר מעבר. אנחנו הנחנו את הממונים על התוכנית — שנעשית, אגב, כשיתוף פעולה בין משרד החינוך ובין צה"ל, הכנה לקראת הגיוס — לגבי שלוש נקודות מרכזיות: א. לא לטאטא את הבעיות הפוליטיות והביטחוניות אל מתחת לשטיח. חובה לעסוק בהן בכיתות בגלוי ובחופשיות, תוך מתן ביטוי לדעות השונות של הקשת הפוליטית, בלי להטיף למפלגה מסוימת. הדבר הזה אומנם מתבצע; ב. להיאבק נגד הסרבנות לשרת בשטחים. אם תופעת הסרבנות תתפשט — אין צה"ל אלא יש אנרכיה; ג. בכל מקום אשר חייל ישרת בו, עליו לשמור על צלם האדם שבו, למלא בקפידה את ההוראות החוקיות הניתנות לו על-ידי מפקדיו. אלה שלוש נקודות המדיניות בתוכנית ההכנה לצה"ל.

בעזרת התוכנית אנו מקווים גם לטפח את המוטיבציה של התלמידים לשירות משמעותי בצה"ל, להקנות למתגייסים מידע על המסלולים השונים, על האפשרויות השונות בשירות הצבאי, וגם להפיג חרדות ואפשרויות מפני הלא-ידוע. להכין אותם לקראת התמודדות עם בעיות הסתגלות במסגרת צבאית, לעזור מודעות לשאלות ערכיות ומוסריות שהתלמיד עשוי להתקל בהן בעת שירותו בצבא.

עוד חידוש הנהגנו השנה: כל תלמידי י"ב יעברו בהדרגה התנסות ממשית בחיי שדה, משמעות צבאית, בשימוש בנשק ובאימון בנשק ובאורח חיים צבאי, עוד במסגרת בית-הספר — שבוע התנסות. כל אימון נמשך שבוע ימים ומתקיים בכסיסי צה"ל ובהדרכתו. שוחחתי עם תלמידים שעברו את שבוע ההתנסות הזה, ואני שמח לומר שהציפיות באמת נמצאו מוצדקות. הם מרגישים ביטחון גדול הרבה יותר לקראת שירותו הצבאי, וחרדות רבות מתפוגגות.

נושא שיש: בשנה זו, ב-1 בספטמבר, התחלנו בביצוע רפורמה מרחיקה לכת בחינוך המדעי והטכנולוגי. הרפורמה מתבצעת השנה בכיתות י', ותכוצע בהדרגה בכל שאר הכיתות. כידוע לחברי הכנסת — אני מקווה שידוע — הרפורמה הזאת חלה על למעלה מ-50% מכל בתי-הספר העליסוריים, כל החינוך המקצועי-הטכנולוגי.

עובדים, אלה שאנו קוראים להם נוער מנותק, ומספרם נע בין 15,000 ל-16,000 — לפי הערכה, כרבע מהם משתמשים בסמים.

לאחרונה חל גידול בתופעה מדאיגה מאוד, והיא השימוש באלכוהול. יש אומרים, שבעשור האחרון נפתחו בישראל יותר מ-2,000 מה שקרוי "פאבים".

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
לפי הנתונים, צריכת האלכוהול הכללית במדינה אינה עולה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כך טוען נגדי חבר הכנסת גרופר, שאני מפרע לו בתשדירי שירות לשימוש באלכוהול.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אלכוהוליסם זה, כמוכן, דבר מגונה, אבל הנתונים מראים שהצריכה הכללית אינה עולה.

היו"ר ש' וייס:
אבל יכול להיות שנתונים להם ענבים, שזה יין בגולות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני מדבר בעיקר על בירה. הנערים שותים בירה, וזו תופעה הולכת וגדלה. רבים מבני הנוער אינם חושבים שכירה זה משקה בלתי-אלכוהולי, מתייחסים לזה כמו אל מיץ, כאל משהו לא מזיק. אבל לאט לאט מתרגלים לכך. כל אלה העוסקים במלחמה באלכוהוליסם ביקשונו לעסוק בכך לא פחות מאשר בסמים. כי תחילת הדרך נראית קלה אבל סופה קשה מאוד.

מה אנחנו עשינו, חבר הכנסת צ'רלי ביטון? מבחינה ארגונית, כל הטיפול בנושא הזה הוא בידי השירות הפסיכולוגי-הייעוצי. אגב, מה שאני אומר פה נכון לגבי המגזר היהודי וערבי כאחד. בכל מחוז מונה מפקח אחראי, כשלידו עובד מדרוך אחד לפחות. הטלנו על מנהלי בתי-הספר לבחור אחראי אחד לנושא, ובכל מחוז יש צוות מקומי המנחה את כל בתי-הספר במחוז.

עד עכשיו התוכנית המניעתית הזאת הופעלה והקיפה, בכיתות ז' עד י"ב, 1,835 כיתות ובהן קרוב ל-53,000 תלמידים. ב-53 בתי-ספר נוספים נערכו פעולות חר-פעמיות: הרצאה, הצגה, סרט וכדומה. כיום משתלמים כ-125 מורים יהודים וערבים במוסדות להשכלה גבוהה, כשכל קורס הוא של 112 שעות. נוסף על כך, עוד 420 מורים, מדריכים ויועצים משתתפים בהשתלמויות של עד 30 שעות. כ-650 מנהלים של בתי-ספר השתתפו בכנסים מיוחדים בנושא הזה. לאחרונה השתתפו גם כ-1,300 הורים בכנסים מיוחדים בנושא המלחמה בשימוש בסמים ובאלכוהול.

יש ערכה שלמה של קלטות וסרטים וחומר נוסף שלא מצאתי לנכון לחלק כאן. מי שמעוניין לקבל יתר פירוט על החומר המגוון המיועד לבתי-הספר ויפנה אלינו, נשמח מאוד לספק לו אותו.

עד סוף שנת הלימודים הזאת אנו מתכוונים להכשיר עוד כ-100 מנחים.

אני מסכם את הנתונים האלה: א. זו תוכנית חובה, לא רשות; ב. עד עכשיו נעשתה הפעולה בכיתות ז' עד י"ב, וכפי שאמרתי, היא הקיפה 1,835 כיתות; ג. הבעיה היא הכשרת מורים, מנחים ומדריכים, וכפי שאמרתי, יש כמה מאות אנשים שכבר הוכשרו ומסוגלים לכך.

ובכן, אנחנו קבענו עם אנשי הטכניון, בקרב נשכ אתם על הסוגיה הזאת, כי אם אנחנו רוצים שיהיו אנשי מקצוע, ויש חשיבות לכך שיהיו אנשי מקצוע, עלינו להקדיש לזה תשומת לב מרובה. רק לפני שבועיים ביקרתי בבית-ספר טכני של חיל האוויר, וקימנו דיון על הצרכים של צה"ל, בעיקר של חיל האוויר, בטכנאים ובהנדסאים. הם זקוקים מאוד לאנשים בתחומים הללו.

על כל פנים, השנה מתחילה הרפורמה. יש לנו בעיות, אבל אני חושב שהן תהיינה קטנות ממה שציפנו.

נושא שביעי: על שולחנכם, חברי הכנסת, יש אוגדן על נושא הסמים. אני חסתי עליכם, ריחמתי עליכם, ולא הבאתי את כל החומר. השבוע, תחילת חודש אדר, אנו — אם אשתמש בלשון שאולה — מכריזים מלחמה על תופעת הסמים, על השימוש לרעה בסמים ובאלכוהול בקרב הנוער.

לאחר הכנות פדגוגיות וארגוניות יסודיות כבר הפעלנו תוכנית מניעה חרשנית, שנועדה להעניק לילדינו חוסן נפשי וכלים להתמודד עם תופעות לחץ ומשבר ולאמץ לעצמם דפוסיים של אורח חיים בריא.

החלטתי להנהיג בהדרגה את התוכנית למניעת השימוש בסמים ובאלכוהול כחובה. שלחנו לבתי-הספר הצעות מגוונות להפעלת הנושא, מידע בסיסי על סמים, הסמים בחוק הישראלי, פעילויות לחיזוק כישורים חברתיים, מה לתת לנוער מנותק שלא במסגרת הפורמלית, ויש דגש מיוחד בשיתוף ההורים בתוכנית הזאת.

אין לנו ידיעות ברורות כמה מבני הנוער משתמשים בסמים. יש הערכות שונות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני השר, הדברים שמנית עכשיו הם דברים שייילמדו בבתי-הספר או דברים שרק כלולים באוגדן?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני מודה לך על השאלה, ומייד תשמע במפורט איפה עשינו ומה עשינו. אומר לך במאמר מוסגר: לא רק בנושא הזה, אלא בנושאים נוספים, אני נמנע מלהופיע בציבור או להודיע בכנסת משהו, אם אין לי קבלות על כך בשטח. כך אני נוהג. מאוד אינני אוהב את הריכוז הרם או הלא-רם כשאין בצדו פירעון חוב. הדברים כבר נעשים. אומנם התחלנו רק השנה, אבל הדברים נעשים, ומייד אתן לך פרטים — מה וכמה וכדומה.

ובכן, לפי הערכות, שיעור המשתמשים בסמים בקרב הנוער נע בין 3% ל-9%.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
באילו גילים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני מדבר על בתי-הספר, וזה כולל גילאים שונים. בעבר לא נהגו מנהלים ומורים לדווח על תופעות כאלה של שימוש בסמים, כמו גם על מעשי אלימות ותופעות שליליות אחרות. אנחנו פנינו אליהם וביקשנו לדווח ולגלות, לספר ולדבר ולחשוף ולא להסתיר דבר. לא לחשוש שייפגעו שמו של בית-הספר וכבודו. אנו חייבים לטפל בנושא עצמו.

בקרב נוער מנותק, שאיננו נמצא במסגרות של בתי-הספר, הערכה היא ששיעור המשתמשים בסמים מגיע ל-25% בערך. כלומר, נערים גילאי 14 עד 18 שאינם לומדים ואינם

טלוויזיה ולא בעד השידורים עצמם, לפי דעתי צריכים שני הערוצים הללו ליהנות מן האגרה. אני מדבר כשר הממונה על הטלוויזיה הלימודית, אבל אני גם אחראי לחוק רשות השידור ואותי מעניין כל הזמן האינטרס של שתי התחנות הללו. כשאדם משלם אגרת טלוויזיה, הוא משלם אותה בעד המקלט ולא בעד התוכניות המשודרות מתוכו. אם כן, יש שש שעות וחצי של שידור של הטלוויזיה הכללית ויש תשע שעות וחצי של שידור של הטלוויזיה החינוכית, כשהטלוויזיה החינוכית לא מקבלת אף פרוטה אחת מן האגרה הזאת. כשיש קיצוצים בחקציכ משרד החינוך מקצצים גם שם. יש לקצץ בכוח-אדם — מקצצים גם שם. הטלוויזיה החינוכית, אם לא יימצא לה פתרון, היא בבעיית קיום ממשית, חמורה.

הגשתי הצעת חוק, בהסכמתו של האוצר, ולפיה 10% מן האגרה — עכשיו זה לא יספיק, צריך יותר — יעבור לטלוויזיה החינוכית.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מהאגרה הכללית?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
מתוך האגרה יילקח חלק ויועבר.

היו"ר ש' וייס:
האם זה מצריך שינוי בחוק, אדוני השר?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כן.

אורה גמיר (המערך):
שינוי בחוק רשות השידור?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לא, זה חוק נפרד. האוצר החליט לקחת מרשות השידור סכום של 75 מיליון שקל. אם כבר עושים דבר כזה — אני מבין שיש ערעור, גם בעיות משפטיות — למה לא להעביר לטלוויזיה החינוכית? יש אומרים שיש בעיה משפטית, שמוסד ממלכתי, ממשלתי, אינו יכול ליהנות גם מתקציב המדינה וגם מתקציב שהוא מחוץ לתקציב המדינה. יש בעיות ממין זה. אני רק מציג את הבעיה. אני חושב שצריכים לקום שני ערוצים שלמים — ערוץ אחד ממלכתי וערוץ אחד חינוכי.

היו"ר ש' וייס:
נוסף על הערוץ השני?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
הערוץ השני הרי קיים, יתחיל כבר, זה לא שייך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
על סמך מה? יש לכם הכנסות מפרסומות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
שידורי חסות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו פרסומת של "תלמה" ומפעלים אחרים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
מפני שאם לא כן, היא קורסת ונופלת, אין לה קיום. היא חיה רק מתקציב המדינה. לאט לאט התחילו שידורי חסות, היה ערעור, זה בא לאינסטנציה משפטית, ואת רואה שזה ממשיך. זו לא פרסומת רגילה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ברגע שזה הגיע לאינסטנציה המשפטית זה היה חסות לשירות הציבור. לאחר שבית-המשפט, על סמך מה שהיה אז,

היה ניסיון מעניין וחשוב בקשר לתלמידים מבוגרים המטפלים בנושא הזה בקרב תלמידים צעירים יותר. לניסיון הזה הייתה הצלחה רצינית, כנראה יש להם שפה משותפת טובה יותר. ברור שטיפול בנוער במסגרת הלא-פורמלית הוא סוגיה חדשה ושונה לגמרי. אין לך המסגרת הפורמלית, אין לך המורים, המנהל, אתה צריך לחפש את הנוער הזה ולהכניס אותו למסגרות כאלה ולטפל בו באופן אחר. יכול מאוד להיות, שחלק גדול מהם בלא-הכי משתמש בסמים.

הפתרון המעשי ביותר והחינוי ביותר הוא לתת חלופות לשימוש בסמים: פעילות יתר, ספורט, שיט, דרכים שונות כדי להעתיק את האנרגיה, את מצב הלחץ שהצעיר נתון בו, לאפיקים חיוביים. דבר זה כבר נעשה במקומות רבים.

עדיין איננו יכולים להביא תוצאות, כי הדבר מורכב מאוד. אבל הייתי אומר, שעד עכשיו נוסתה התוכנית הזאת בקרב 100 בני נוער משכבה יישובים, לא בכתי"ספר. הכשרנו 45 עובדים, וכימים אלה ממש יתחיל הביצוע עוד כ-25 יישובים יהודיים וערביים.

אוסף עוד, שדעת המומחים העוסקים בנושא — הפסיכולוגים, העובדים הסוציאליים ואחרים — היא שיש טעם וצורך להקדים את ההסברה בנושא הסמים והאלכוהול עוד מגיל 7; יש אומרים מגיל 8, יש אומרים מגיל 7. יכול להיות שבשלב כלשהו נגיע גם לזה. בינתיים, עיקר המאמץ הוא בכיתות ז' עד י"ב.

לא אדבר היום על ההשכלה הגבוהה, לא משום שאין מה לדבר עליה אלא משום שלא זומן היה פה דיון על כך, ואני חושב שראוי שיתקיים דיון ככנסת. גם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת דנה בכך, ושלשום דנה ועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא של הפקולטות למשפטים, בהשתתפות נציגים מהאוניברסיטאות והמוסדות להשכלה גבוהה, יושב-ראש ות"ת — הוועדה לתכנון ולתקצוב — ואנוכי. אם חברי הכנסת יתייחסו לכך, אני כמובן אשיב ככל שאוכל.

הנקודה האחרונה בסקירתי קשורה במהפכה התקשורתית המתחוללת לנגד עינינו. אני חושב, שמאז קום המדינה לא הייתה מהפכה בתחום התקשורת כמו עכשיו. נוסף על ערוץ הטלוויזיה הקיים, אישרה הכנסת לא זומן את חוק הערוץ השני, ומוקמות תחנות טלוויזיה ככבלים שיציעו למנויים 24 ערוצים. אני שמח על כך שהמועצה לטלוויזיה ככבלים החליטה לבטל, בינתיים, את המכרז לשידורי לוויין ישירים, האמורים לאפשר לציבור לקלוט שידורים נוספים מעשרות תחנות טלוויזיה.

חושש אני שהמכול הזה יציף אותנו בתוכניות זרות, ומקומן של תוכניות ישראליות ומקוריות ילך ויצטמצם. אבל מה יהיה גורל הטלוויזיה הממלכתית והטלוויזיה החינוכית? איך מבטיחים את קיומן, את המשך פעילותן ושיפורן נוכח מכול התקשורת המסחרית העומד להציף אותנו? הצעתי לתת לכל אחת משתי התחנות ערוץ שידור מלא, כדי שתוכלנה לשדר מבוקר עד לילה ולהתחרות בערוצים המסחריים.

כיום אנו עדים לאבסורד תקשורתי שאין כמוהו. הטלוויזיה הכללית משרדת כשש שעות וחצי ביום בלבד ונהנית מתקציב שנתי של כ-140 מיליון שקל, והטלוויזיה החינוכית משרדת כתשע שעות וחצי ביום ותקציבה מסתכם בכ-20 מיליון שקל. לטלוויזיה הממלכתית יש כסף ואין זמן, לטלוויזיה החינוכית יש זמן ואין כסף.

כיוון שעל-פי החוק האגרה משולמת בעד אחזקת מכשיר

כדי שלא לפגוע באיש — הביע מנכ"ל הטלוויזיה הלימודית נכונות לוותר אפילו על מה שמקובץ לטלוויזיה החינוכית ברשות השנייה, אם הם יקבלו מה שנקרא רשות נפרדת. אני חושב שהנושא הזה יפעל.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

רשת, לא רשות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

למטב הבנתי היות שהטלוויזיה הלימודית-החינוכית איננה נגועה בפוליטיקה, הדבר הזה אפשרי, ודווקא היום.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חבר הכנסת גולדשטיין, אתה יודע שמנהל הטלוויזיה הלימודית הוא בחור מוכשר. את המדיניות קובע השר. במקרה הזה, אני שמח שהרעות אינן חלוקות. אילו היו ערוצים נפרדים, שלמים, מלאים, מבוקר עד לילה, לחינוכית ולממלכתית, שני ערוצים נפרדים שלמים, אזי בוודאי לא היה צורך באותם 15% או שבעית שמקונים, על-פי חוק, בכבלים או בערוץ השני. כל עוד זה לא קיים, צריכה להישאר החלקה הזאת. לא מבחינה אגואיסטית או דפרטמנטלית, זו שטות: אני חושב שעניינית זה חשוב. אבל אייפאשר שיהיו לה אחוזי שידור בלי שיהיו לה מקורות מימון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני אומר שזה אפשרי.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בבקשה, נקיים דיון נפרד על כך, אני אשמח.

היו"ר ש' וייס:

עוד אפשרות אחת לשאול, לחברת הכנסת אורה נמיר. בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, האם נבדקו על-ידיך, על-ידי המשרד, כל האפשרויות לקחת בכל זאת נחם, ואפילו נחם משמעותי, מאותם עודפים בלתי-ברורים שיש בתקציב הטלוויזיה הכללית ולהעבירם לטלוויזיה הלימודית, בלי — ומקובל עלי מה שאמרת — להפוך גם את הטלוויזיה הלימודית לקרקס הציני המחריד הזה של הטלוויזיה הכללית?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

האוצר מתנגד. ביקשתי, דיברתי, היתה לי שיחה עם שר האוצר, דיון על כך, אם לוקחים 75 מיליון שקל מן העודפים שהצטברו ברשות השידור, מדוע לא להפריש חלק מהם או חלק מהכנסות האגרה לטלוויזיה החינוכית? התשובה שלו היתה שלילית. אנחנו עוד מקיימים דיונים כיצד לחלץ את הטלוויזיה החינוכית ממקומה, אולי בדרך שהצעת, והיא נראית לי הכונה — שני ערוצים, ממלכתי-כללי וחינוכי, שתי רשתות החיות מאגרה, מפרסומות ומתשדירי חסות למיניהם, וכלבר שנמצא את הדרך הארגונית של אי-כפיפות לקרטיונים פוליטיים או מפלגתיים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אנחנו חוזרים למסלול.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

על כל פנים, ביקשתי מאנשי רשות השידור ומהטלוויזיה החינוכית לפתוח בדיונים עם משרד התקשורת כדי להבטיח חלוקה חדשה של הערוצים, ואנחנו בודקים גם את האפשרויות של שינויים בחוק, אבל עד שנמצא את האפשרות המעשית הזאת שעליה דיברתי, יש להתגבר על הקושי הזה.

אפשר וקבע שזה לא פרסומות, הם החירו את הרצועה, והיום יש פרסומות "אשכרה", אומנם לא במהלך התוכניות. יגישו עוד בג"ץ או שאתה רוצה לעגן את זה בחוק?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חברת הכנסת אלוני, לא עקבתי אחרי כל תשדיר ותשדיר. אני יודע רק דבר אחד — שהטלוויזיה כמצוקה קשה, וזה לא-סביר שהיא תחיה אך ורק מתקציב ממשלתי מקוצץ ולא יהיה מקור הכנסה אחר.

אני מציע שני ערוצים שיחיו מהאגרה ומפרסומות, שניהם, ולא מתקציב המדינה.

היו"ר ש' וייס:

עמדת השר ברורה.

חבר הכנסת צוקר, בבקשה. תעשה את זה מהר מאוד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ושלום):

אדוני השר, יש אלטרנטיבה נוספת לגבי הטלוויזיה החינוכית, והיא — אותו שר מופקד גם על רשות השידור וגם על החוק הזה; מדוע לא יהיו שניהם תחת קורת גג אחת ושניהם ייהנו מאותם משאבים עם העובדים האחרים של רשות השידור? מדוע לא תקבל הטלוויזיה החינוכית מעמד מקצועי אוטונומי בתוך רשות השידור ותיהנה מאותם משאבים?

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מה שאלה נוספת?

היו"ר ש' וייס:

חשבתי שיש עוד שאלות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא שאלה נוספת. בוא לא נהפוך את הדיון לשאלות. אבל אני אענה.

היו"ר ש' וייס:

זה ברשותך. אני יכול לשנות את המגמה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא, זה יותר מחייה. אין לי שום בעיה עם זה. אני אענה תחילה לחבר הכנסת צוקר.

אנחנו מקיימים סדרה של דיונים. יש גם הצעה כזאת. חבר הכנסת צוקר, אני אענה לך בגילוי לב. אילו הייתי יודע שחבר הפוליטיזציה לא תכרסם גם באותה חלקה טובה שנשארה יחידה בלי פוליטיזציה, זה הפתרון. אילו הייתי יכול להבטיח זאת, זה הפתרון הנכון — רשות ממלכתית אחת. אבל כשאני רואה לנגד עיני את הנפשות הפועלות ואת ההרכב המפלגתי, לפי אמות-מידה מפלגתיות, כל מה שאתה קורא יוסי-יום בעיתונים על דיונים של הוועד המנהל, ומה שקרה, ומה שידרו ולא שידרו — כל זה יועק, תאר לעצמך, גם לטלוויזיה הלימודית. אני חושב שזו דרך נכונה, ששתיך תהיינה כפופות לרשות ממלכתית — אחת כללית ואחת חינוכית — כנהוג במדינות נוספות בעולם. אם אפשר יהיה למצוא את הפטנט, את הנוסחה שתשחרר אותנו מהמעוקק של המוסדות האלה גם לגבי הטלוויזיה הלימודית, הייתי הולך לפתרון הזה.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני, בדיון שהיה לנו בוועדת החינוך — אני לא מצטט

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כן. זה פרו. פרו עניין. שיוכלו להשכר ולחיות ממשכורת אחת. זה דורש רפורמה רצינית, ואינני רואה בתנאים הקיימים שלנו עד כמה ניתן יהיה לגשת לקראת שיפור השכר. זו בעיה מרכזית. בסופו של דבר, זה תלוי במנהלים, במורים, במשכורתם ובהכשרתם. הייתי אומר, לא כדי להרגיע את עצמנו, שבאמת אלפי מורים עושים את עבודתם במסירות ובכשרון. עם כל הביקורת המוטחת מדי פעם בפעם במורים, חברים יקרים, אתם הפקדתם את ילדיכם, את הדבר היקר ביותר שיש לנו, בידיהם. הרוב המכריע שלהם עושה עבודה נהדרת, ובמסירות, עם יוזמות בלתי־רגילות. הגיע הזמן לשחרר קצת את הביקורת הזאת, הבלתי־פוסקת, על המורים. הם עושים מלאכת קודש, ובמסירות.

אני מזמין את חברי הכנסת לבוא ולבקר, לאו דווקא בבית־ספר או במוסד שיש סביבו איוז שעוררייה. נשמח מאוד להעמיד לשירותם את המערכת שלנו. חברי ועדת החינוך בוודאי עושים זאת. חברים אחרים יכולו, יבקרו וידאו. בסך הכול זו שמחה לעניינים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לסגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות על הסקירה הממצה. אני רוצה לציין בהזדמנות זו, שאנחנו נהנים מהשתתפות פעילה מאוד של השר במשך כל תקופת המושב, בשני הכנסים. יש שרים מספר שהם באמת פעילים מאוד, גם במליאה וגם בוועדות.

חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו — את חבר הכנסת יהודה פרח.

חברי הכנסת, נא להקפיד על מסגרת הזמן. תמיד רצוי — שתי דקות פחות מן ההקצבה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, כאשר דנים על משרד החינוך, הנני מוצא לנכון לפתוח את דברי בכמה מלים על חשיבות החינוך בעם היהודי.

אין ספק, כי החינוך היהודי המקורי, המבוסס על ערכי תורה ומצוות ומשלכ תורה ויראת שמים, הוא היסוד והבסיס לקיומה של האומה היהודית. וכבר אמר רבי סעדיה גאון לפני כאלף שנים: אין אומתנו אומה אלא בתורתה.

אני מקווה שבעניין זה לא יהיו בכנסת חילוקי דעות, ולכן אני פונה אליך, אדוני שר החינוך, כנצר למשפחת רבנים מפורסמת וכאדם המכיר מקרוב את מסורת ישראל ופועל לשימורה, שתעשה כל שביכולתך כדי שהחינוך בישראל יהיה ספוג יותר בערכים שורשיים של יהדות, ערכי הנצח של תורת ישראל ומצוותיה.

ההשקעה הטובה ביותר שמדינת ישראל יכולה להשקיע היא בחינוך, ואם יהיה זה חינוך עם "ידישקייט", חינוך יהודי כפי שהיה בבית־אבא של כל אחד מאתנו, הרי אין ספק כי ההשקעה תישא פירות.

לצערי, כיום מסיימים בני נוער את בתי־הספר היסודיים והעל־יסודיים עם מושגים מינימליים ביותר, ואולי אף ללא כל מושג על תורת ישראל, חגי ישראל וערכי עמנו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אין אתה יודע?

במערכת החינוך אנו מקיימים תוכנית לימודים חדשה הנקראת "בקשר לתקשורת", שנועדה ללמד ולחנך את הילדים כיצד עובדים כלי התקשורת בחברה דמוקרטית, וכיצד ניתן לצרור את התקשורת בצורה מבוקרת ונכונה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה כולל עיתונות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כן. מי שמעוניין, יכול לקבל את החומר הרלבנטי שמפעילים אותו במסגרות של בתי־הספר.

גבירותי ורבותי, מובן שאלה היו פרקים שונים ומקוטעים, אבל זה פסיפס של פעילויות. יהיו בוודאי חברי כנסת שיאמרו, ובצדק: אתה לא ריברת על נושא זה ועל נושא אחר. רבים הם הנושאים שלא טיפלתי בהם. התרכזתי רק בנושאים שיש בהם משום חידוש השנה, בתקופה הזאת, או שהם נושאים עקרוניים המחייבים דיון ממצה ומעמיק, ואת אלה העליתי בצורה שהעליתי.

לבסוף הערה. אני מתעניין ומשתדל לדעת היכן עומדת מערכת החינוך שלנו בהשוואה למערכות חינוך אחרות בעולם. קשה מאוד למדוד, כי אחת הבעיות המרכזיות בחינוך זו המדידה, אין אתה מודד. בתחומי המדעים המדויקים זה קל יותר. בתחום של המתמטיקה, תלמידים שמגמתם היא מתמטיקה, אנחנו במקום סביר, אני חושב שבמקום הרביעי או החמישי בעולם. יש דברים אחרים שאיננו יכולים למדוד.

במחקר שנפרסם, יכולתם לראות אותו ב־Time Magazine, מתוך שש מדינות שהשתתפו בבדיקה במתמטיקה לגילאי 13, ארצות־הברית הופיעה האחרונה, דרום־קוריאה ראשונה. אבל היתה שם שאלה שהיו צריכים לענות עליה: האם אתה טוב במתמטיקה? כ־70% מהאמריקנים אמרו "כן". רק 25% — 26% מהדרום־קוריאנים אמרו "כן", וכל היתר אמרו "לא". הצניעות השתלמה. פה אפשר למדוד.

אני יכול לומר בזהירות, שמערכת החינוך במדינת ישראל היא טובה בהשוואה למדינות אחרות, בכלל זה במערב, כי זו נקודת ההשוואה שלנו לאי מקום אחר. יש במערכת החינוך מחסור במורים בעלי השכלה בתחומי המדעים המדויקים.

עניין שכר המורים הוא רעה־חולה. ביפן — שוב מזכירים את יפן זאת — המורים נמצאים — אתה שומע, חבר הכנסת הורביץ — בראש הסולם של מקבלי השכר בשירות הציבורי, הראשונים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

שאלת כמה ימים הם מלמדים וכמה שעות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כמו פה, קצת יותר. מספר ימי הלימוד איננו שונה בהרבה. כרגע אני מדבר על השכר. הווי אומר, אם אנחנו רוצים למשוך מורים, בעיקר בתחומי המדעים המדויקים — — —

אורה נמיר (המערך):

למשוך מורים טובים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

נכון. מורים טובים, וגם — בוודאי לא תראו בזה אנטי־פמיניזם — יותר מורים גברים. זה נחוץ למערכת.

אורה נמיר (המערך):

לא אנטי־פמיניזם.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
משיחות עם בני נוער.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אני שמח מאוד לשמוע זאת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מזמין אותך לבוא ולשוחח עם בני נוער.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

בסדר גמור, אשמח מאוד. הלוואי שאתכבדה.

אדוני שר החינוך, הוטל עליך תפקיד חשוב. לדעתי, תפקיד שר החינוך הוא התפקיד החשוב ביותר במדינה. מכל הבחינות. אנא, עשה כל שביכולתך כדי להחזיר את הנוער לשורשים המקוריים. ויהיה חלקך רב בהיסטוריה של העם היהודי.

חברי הכנסת, השנה זכינו להתגשמות חלום של יותר מ-70 שנה, כאשר חומת הברזל שהפרידה בינינו לבין יהדות ברית-המועצות התמוטטה, וגל עלייה של אלפי אלפי יהודים מגיע משם ומארצות אחרות כמזרח-אירופה מדי חודש כחודשו.

על משרד החינוך מוטלת כימים אלה משימה היסטורית לקליטתם הרוחנית של בני הנוער ולסיוע להם להשתלב בלימודים ובחברה.

במשך 70 שנה שללו מיהודי ברית-המועצות באכזריות כל קשר לנושא הדת. לימוד התורה, קיום המצוות ואפילו הליכה לכית-כנסת היו בגדר סכנת נפשות. ובכל זאת, רבים סיכנו את חייהם למען כל אלה.

אלפי היהודים המגיעים לישראל בגל העלייה צמאים לדבר ה'. יחד עם מגיעים עוד רכבות-רכבות מכתבים מאלה שטרם אפשרו להם לעלות, ומהם רואים את הצימאון והכמיהה לארץ-ישראל ולקיום המצוות.

על משרד החינוך לתקן ולהשלים את מה שהמשרד הקומוניסטי של מיהודים אלה ומילדיהם. דבר זה יתרום תרומה עצומה להשתרשותם של יהודי ברית-המועצות בארץ. יותר מכל פעולה חומרית אחרת.

חברי הכנסת, כואב הלב לראות את ההידרדרות ההולכת וגוברת בתחום צריכת הסמים. עוד ועוד בני נוער נסחפים לכך. על משרד החינוך להגביר את המלחמה בשימוש בסמים על-ידי הנוער ולהשקיע מאמצים עליונים בתחומי החינוך וההענשה, עד שיוסלק הנגע הממאיר המסכן את הנוער והחברה כולה בישראל.

אדוני שר החינוך והתרבות, אני רוצה לכרך אותך על ההישג הגדול של תוספת שעות לימודים למערכת החינוך והנהגת יום לימודים ארוך, אך שתי הערות יש לי. האחת — חלק מהשעות ליום לימודים ארוך הן על חשבון ביטול לימודים כימי שיש. ההחלטה לגבי הנהגת חמישה ימי לימוד ארוכים בשבוע היא בבחינת מצווה הבאה בעבירה, ואנו לא נסכים בשום פנים ואופן לביטול תורה המוני יום בשבוע ולהפקרת יותר ממיליון ילד לסכנות הרחוב ופיתוייו.

וההערה השנייה — בדיונים בוועדת החינוך של הכנסת ביקשתי פירוש של תוספת השעות במסגרת יום לימודים ארוך. נאמר לי, שנוסף על תגבור לימודים זה יכלול גם ספורט, מוסיקה, העשרה אינסטרומנטלית וכדומה, אולם אף לא שעה אחת לימודי יהדות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

זה לא מדויק. אתה אומר שנאמר לך, אינני יודע מה אמרו לך. אבל יהיה חלק שיוקדש למולדת, למורשת ישראל.

אני פונה ומבקש בזאת לנצל חלק מהשעות שייחוספו למערכת הלימודים לצורך לימודי יהדות וקיום מצוות, וזאת אך ורק על-ידי מורים דתיים, הנותנים דוגמה חיה וטובה לכך, שאם לא כן — טוב לו לכל העניין הזה שלא נברא משנברא.

חברי הכנסת, אם מדברים על יום לימודים ארוך, מן הראוי להזכיר את העובדה, שבמערכת החינוך העצמאי מתקיים יום לימודים ארוך זה שנים רבות, אולי מאז קיומו, ויש לכלול את החינוך העצמאי במסגרת חובנית של יום לימודים ארוך. ובכלל, הגיע הזמן לפעול אחת ולתמיד כדי להסיר את הקיפוח מהחינוך העצמאי ככל התחומים.

בחינוך העצמאי קיימת בעיה חמורה של מצוקת מבנים. חברי ועדת החינוך סיירו בבת-יבנה ובת-יבנה העצמאי והודעו ממצאיהם. קיפוח קשה ביותר קיים בשירותי עזר. רק בסעיף הסעות מקבל החינוך העצמאי כ-1.6 מיליון שקלים פחות ממה שמגיע לו.

אדוני שר החינוך, חברי הכנסת, בהזדמנות זו אני מוצא לנכון לקרוא למשרד החינוך להקציב משאבים נוספים לחינוך הטכנולוגי. בשנים האחרונות חלה נסיגה במספר התלמידים הממשיכים בחינוך זה. יש לתת תקציבים הדרושים להצטיידות, ולהעדיף את כוגרי החינוך הטכנולוגי בקבלתם לטכניון באותן מגמות שבהן השתלמו.

בנושא הפנימיות. נוכח הקיצוץ הדרסטי של עליית הנוער ומשרד העבודה והרווחה במימון תלמידים בפנימיות, במיוחד אלה שנאלצים, מסיבות מיוחדות, לצאת מהבית — מן הראוי היה שמשרד החינוך יפתור, ולו בצורה חלקית, את הבעיה.

לסיום, אי-אפשר שלא להעלות שוב את בעיית פרסומי התועבה. על משרד החינוך להגביר את הפיקוח על סרטי התועבה ופרסומי תועבה בכלל, וכן, על סרטי אלימות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אתה מדבר על סרטי תועבה. אינני מבין מה זה שייך למשרדנו.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אני מדבר על סרטי אלימות. למשרד החינוך יש פיקוח באמצעות צנזורה.

הי"ר ש' וייס:

בעבר זה היה שייך למשרד הפנים, וגם זה איננו.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

בכל זאת אני חושב, ששר החינוך יכול להביע דעה בנושא זה.

הי"ר ש' וייס:

זה כיריים של המחנה החרדי.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הוכח כבר פעמים רבות בארץ ובעולם, כי יש קשר ישיר בין סרטי תועבה ופורנוגרפיה לבין התעללות בילדים ואלימות בקרב הנוער.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תפנה לשר הפנים אריה דרעי.

באותם מקומות שבהם אין פערים לימודיים בין התלמידים, כאשר באים תלמידים שיש להם מכנה משותף מלא או קרוב, לכן, כאשר הכיתות הן הומוגניות יותר, כאשר יש הטרוגניות, יש בעיה. אנחנו לא יוצרים אינטגרציה אמיתית אלא סגרגציה, משום שהתלמידים הללו, שיש ביניהם פערים גדולים, לא יכולים למצוא את מקומם. הם הפכים להיות "ילדי האוטובוסים", ואנחנו מדברים על חינוך חברתי. הממצאים מוכיחים זאת.

לדוגמה, בתי-הספר "רוגוזין". מדוע בביית-ספר זה חטיבת-הביניים מוצלחת? משום שכאים לשם ילדי השכונות שביקרתם בהן השכוע. כבוד השר, אתה הרי מכיר את השכונות הללו ואחיה יודע שהאוכלוסייה בהן היא פחות או יותר זהה. ילדים אלה, שכאים לבית-הספר "רוגוזין", באים מחתך סוציו-אקונומי רומה, פחות או יותר. אין פערים לימודיים גדולים בין תלמידי הכיתה, במקצוע המתמטיקה למשל. אין מצב של הכוונת תלמידים להקבצה ג' או להקבצה ב' עם סטיגמה כזו שלא תימחה.

לכן אני אומר, שאנחנו צריכים לעצור פה לרגע אחד. אני מבקש מכבוד השר לעשות זאת, לא להיתפס לדעת אלה שמשלים אותך. צריך לעצור לרגע אחד בנושא של חטיבות-הביניים, לעשות בדיקת-בית. לטפח ולחזק את המסגרות הקיימות ולצאת דרך הלאה. בכלל, יש לגשת לחינוך בגישה פלורליסטית.

לוקחים את ילדי "רוגוזין" אלה ורוצים להעבירם לבית-ספר צפוני, ששם יקבלו את הערכים המיוחדים, את ה"תרבות". גם נכתב מכתב אל ההורים, מכתב מביש שקשה לתאר. חברי ועדת החינוך עמדו על רגליהם כאשר שמעו את הדברים, הם לא האמינו. יצא מכתב אל ההורים של ילדי "רוגוזין", שהם צריכים לצאת אל מסגרות שיעניקו להם "תרבות", יעניקו להם תחושה אחרת מזו שהם נמצאים בה, כאילו לפחות מורידים אותם מן העצים, מוציאים אותם מאותו גינגל.

שר החינוך והתרבות י' נכון:
ממי המכתב?

יהודה פרח (הליכוד):

לא ממך. המכתב הגיע מן האגף לחינוך של העירייה. אילו ראית את המכתב — זאת בושה, חרפה וכלימה.

אורה נמיר (המערך):

מי חתם עליו? האם אתה יודע?

יהודה פרח (הליכוד):

אביא לך את המכתב הזה. זה מטעם האגף לחינוך.

קריאה:

זה איציק כהן.

יהודה פרח (הליכוד):

רבתי, כואו נהיה חכמים וניגש לעניין גם בחבונות המעשה. היתה זעקה גדולה של ההורים. אני ביקרתי במסד הזה. האמינו לי, לתלמידים האלה יש הישגים לא-רגילים, במסגרת שלהם, משום שהמורים בבית-הספר "רוגוזין" נותנים את חלבם ודמם, במתכונת שאתה דיכרת עליה, כבוד השר, כאשר אמרת: כואו ותראו את המורים. אלה מורים שאפשר להצביע עליהם, מורים מסורים בלב ונפש. הם הגיעו להישגים ארציים מפתיעים. במה הם נכשלו? במתמטיקה. כאשר נכשלת קבוצה של תלמידים במקצוע מסוים, אל תחשוך בהם אלא תשאל מי ממנה אצלם על לימוד אותו מקצוע.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אני בכל זאת פונה גם אליך, אדוני שר החינוך, לנקוט פעולה שתביא לביעור נגע זה, ויפה שעה אחת קודם. כל אחד מאתנו חייב לפעול בנושא הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת שמואל הלפרט. אני מזמין את חבר הכנסת יהודה פרח, ואחריו — את חבר הכנסת מיכאל בר-זהר.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי את נאומו של שר החינוך והתרבות, ולא אתייחס לדברים שהוא מעריך אותם כהצלחות, ובאמת על חלק מהדברים אפשר להצביע כהצלחות. אני רוצה לדבר על אותם דברים שאנחנו חייבים להתייחס אליהם מתוך ביקורת, על-מנת לקדם אותם.

הבעיה המרכזית בנושא החינוך היא שבשנים האחרונות — וזו לא אשמתו של שר החינוך הנוכחי — במשך שנים מקצצים במערכת החינוך. הגענו לקיצוץ של 150,000 שעות. זה קיצוץ משמעותי ממדרגה ראשונה, שהביא לאחרונה את מוסדות החינוך שלנו למצב, שבשעה 11:45 עוזבים תלמידים את בתי-הספר ומגיעים לביתם.

כנגד זה באה היום הצעה שהיא מפתה ותופסת את לבו של הציבור, כאשר אומרים לו שיהיה יום חינוך ארוך. יום חינוך ארוך הוא באמת פיתוי, הוא מוצא-חן במבט ראשון, אבל המציאות, מה היא אומרת?

הרי ידוע לשר החינוך והתרבות וידוע לכל הגורמים האחרים, יודעים זאת גם במערכת בתי-הספר, שהתמודדות ארצית בנושא הזה לא תיתכן משום שאיננו ערוכים לכן. אין כוח הוראה שיכול להתמודד עם הנושא המקיף באופן ארצי, אלא הוא יהיה מסוגל לעשות זאת באזורים מסוימים, ובהצלחה. ברגע שהנושא הופך להיות מקיף, אין כלים על-מנת להתמודד עמו. אינני מדבר על הבעיות הכספיות. אני לא מדבר על התנאים האובייקטיביים, שאינם מאפשרים היום למידה מן הסוג הזה שהשר מעוניין בו. אתה יודע, כבוד השר, שארבעה קירות, גיר ומטלית אינם מספיקים כדי לקיים יום לימודים ארוך באורח נכון.

מי שמתמצא בנושא ומכיר אותו יודע, שעל-מנת לקיים יום לימודים ארוך במתכונת שאנחנו מעוניינים בה — שאתה, כבוד השר, מעוניין בה — לא ניתן לעשות זאת בתנאים הקיימים. יש מוסדות חינוך שבהם אפשר לקיים זאת. אנחנו עדי ראייה לכן שהיום, במוסדות החינוך הקיימים, אין די כוח-אדם לענות על הצרכים במקצועות מסוימים. איך נוכל למלא יום לימודים ארוך בכל המדינה?

על כן אמרתי, ולא כדי לקנטר, לא בשפה רפה אלא בפה מלא ובשפה כנה, שאנחנו חייבים לעשות זאת בשלבים. רק עשייה בשלבים תצליח.

נושא אחר שאני רוצה להעיר עליו הוא נושא חטיבות-הביניים. קיומן של חטיבות-הביניים כרוך בהוצאות גדולות, ואנחנו נמצאים בתקופה קשה מבחינת תקציבים. אינני תופס את עולמי הדברים הללו כגנה אחד. בעיה ברורה היא, שאיננו יכולים להתקדם בנושא הזה נוכח עובדות ונתונים בשטח.

אינני אומר דברים אלה כמצוצים מן האגודל אלא מתוך שיחות עם מאות מורים ומחנכים ועשרות מנהלים, הטוענים שהאינטגרציה לא הוכיחה את עצמה. היא הוכיחה את עצמה

הדבר הזה יש לטפח. אתה יודע ש-12,000 סטודנטים אינם מתקבלים לאוניברסיטאות מדי שנה, 12,000, בתוכם צעירים מוכשרים, בעלי יכולת, שאינם זוכים להגיע למסגרת הזאת רק משום שעדיין לא פתחנו בפניהם דלתות. אני מתכוון לבני עדות המזרח, מן השכבות שיכולות להתמודד אך אינן יכולות להגיע לאוניברסיטאות משום שאין להן ממצע של 9.88.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מבקש שלא לעבור על מסגרת הזמן. התחשבות בכך שהכנסת פרח איננו מרבה להעמיס עלינו במליאה.

חבר הכנסת מיכאל בריזהר, כיוון שאתה יושב־ראש ועדת החינוך והתכונות קיבלת שתי דקות פחות מאחרים. כך החליטה סיעתך. הבא זאת בחשבון. דבר מעט המחזיק את המרובה. אחרי — חבר הכנסת אריה גמליאל.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החינוך, אני רוצה לברך אותך על העשייה הגדולה של המשרד. יש הרבה אור במערכת החינוך במדינת ישראל, ויום החינוך הארוך שמנסים להנהיג עכשיו הוא חלק מאותו אור. הייתי משיב בשמך לכל אלה שקדמו לי ומצאו סיבות לבקר את יום החינוך הארוך ולהסביר לנו שהוא איננו טוב. בדברים שאמר המורה שלך והמורה שלי, דוד בן־גוריון, למומחי משרד החינוך שבאו והסבירו לו מדוע משהו לא ניתן. הוא אמר: מתי כבר תפסיקו להגיד לי מדוע לא ותגידו לי מדוע כן? זאת אומרת, יש מהפכה אדירה בחינוך במדינת ישראל, וכל מה שכל מיני חברי כנסת קטני־אמונה מוצאים לנכון לעשות זה להסביר מדוע לא ניתן לבצע את המופך הזה.

הי"ר ש' וייס:

לא ייתכן שיש בין חברי הכנסת קטני־אמונה.

מיכאל בריזהר (המערך):

לא. אני חוזר כי.

כפי שאמרתי, אני מברך על האור ועל העשייה הגדולה, אבל תפקידנו גם לפקח ולבקר את הצללים, ויש הרבה צללים, לא בהכרח באשמת המשרד. יש צללים במערכת החינוך שלנו. אני רוצה לציין את הפגמים הטעונים לחקוק.

אכן, אתם עושים מלאכת קודש בעניין קליטת העלייה. אדוני השר, אבל אתם זקוקים לשם כך ל-280 מיליון שקל, לפי הצעת תקציב שלכם. אינני רואה את 280 מיליון השקל הללו זורמים לתוך קופת משרד החינוך והתכונות. מטרידה אותי מאוד השאלה מנין ימצא הכסף.

אני רואה גם דברים של קטנוניות, לא מטעם משרד החינוך, אלא בתחומים אחרים. פנה אלי ראש עיריית ראשון־לציון ואמר שיש לו בעיה עם ילדים שצריכים להיכנס לגני־ילדים. מאחר שמדובר בילדי עולים, הוא ביקש להכניס לכמה גני־ילדים ילד אחד נוסף על 35 הילדים שיש בגן. ענו לו ראשי הסתדרות המורים: בשום פנים ואופן לא. אף לא ילד אחד נוסף: 35 ולא 36.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

מי ענה לו כך?

מיכאל בריזהר (המערך):

הסתדרות המורים.

שר החינוך והתכונות י' נבון:

הם שינו את זה.

אני רוצה לעבור לעניין של יום לימודים ארוך, במתכונת של ביטול יום לימודים, יום שיש. מה אנחנו מועילים בכך שאנחנו סוגרים את בית־הספר כיום שיש? לבטל יום לימודים, יום שיש, כדי להידמות לעובדים אחרים במשק — אינני חושב שזה נכון ודומה. יהיו מתנגדים רבים לכך. אסור לבטל יום לימודים, את יום שיש. זה יום של שאר־רוח בבית־הספר. לבטל את היום הזה ולתת יום לימודים ארוך? מה הועילו חכמים בתקנתם? הילד יהיה מנותק מבית־הספר מיום חמישי עד יום ראשון. יהיו ילדים שיימצאו ברחובות ובשווקים, ואנחנו מדברים על מלחמה בסמים. אנחנו יודעים איזה פיתיון יש בחוץ. צריך לחשוב על הדברים הללו ולא לקבל את הדברים כמצוות אנשים מלומדה.

כבוד השר, אני יודע שהיתה לך כוונה טובה בהפגשת תלמידים ערכים עם תלמידים יהודים. אני בהחלט מבין זאת. אולם, איני חושב שהשעה הזאת מתאימה לכך. היו ימים שזה היה אפשרי. היום הייתי חוזר בי מתוכניות כאלה. זה לא צורך. אנחנו יוצרים אנטגוניזם כמו ידנו. יש שעות שבהן לא צריך להפגיש אנשים יחד, משום שהפגשה כזאת יכולה לסכן את המטרה הקדושה הזאת. אנחנו יודעים שהדרך לגיהנום רצופה כוונות טובות.

הנה דוגמה מבית־הספר הריאלי בחיפה, המפגש של התלמידים עם תלמידי בית־הספר האיתולקי. איזו רעה־חולה צמחה מזה, משום שיש היום אווירה שאינה הולמת מפגשים כאלה. אני מבקש מכבוד השר למנוע את ההליך הזה לתקופת מה.

אדוני השר, אני מברך אותך על ההחלטה לקיים תוכנית הכוונה של תלמידי בית־הספר התיכוניים לקראת גיוסם לצה"ל. זה אקט חשוב מאין כמוהו. אבל, אני רוצה לומר דבר אחד, ובוהו אני מסיים. יצאתי בקריאה כזאת: אני מסכים שיש להכשיר את הצעירים שלנו לקראת גיוסם לצה"ל. אמרת כאן דבר מצוין, ששמחתי לשמוע אותו. אמרת: אני רוצה לפעול נגד הסרבנות, להילחם נגד הסרבנות בכל מקום, אפילו בשטחים. אינני יודע אם אתה יודע, יכול להיות שאילו היית יודע זה היה מסעיר אותך כפי שזה הסעיר אותי — העניקו פרס לפרופסור ליבוביץ הנאור על ההישג החברתי הגדול שלו במדינת ישראל. האיש הזה לא התבייש לומר: אני פונה אל הצעירים במדינת ישראל שלא ילכו להתגייס ולא יקבלו את ההכוונה של צה"ל לשירות בשטחים, דבר שכבוד השר אמר שצריך לעודד ולטפח, שיש למנוע תופעה שלילית כזאת של סרבנות ולהילחם בה. ולאיש הזה עוד הוענק פרס. הייתי מצפה ממשרד החינוך שיאמר, כי לאנשים כאלה לא מגיע פרס. הייתי אומר שיש להוקיע אנשים כאלה. זאת בושה וחרפה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כך מדבר איש חינוך? האם אתה יודע מה היא תרומתו למערכת החינוך?

יהודה פרח (הליכוד):

תסלח לי, אדם שאומר דבר כזה? איזו תרומה? היית צריך לשמוע את הדברים האלה. גם אתה היית מתנגד להם.

הי"ר ש' וייס:

זמן חלק מזמן.

יהודה פרח (הליכוד):

משפט אחד לגבי החינוך הגבוה. כבוד השר, אני חוזר ומציין: אין לנו — ואתה יודע זאת — מחצבים במדינה הזאת. המחצב היחידי שלנו זה האינטלקט שיש לעם ישראל. את

מחדש של הרפורמה. הרפורמה אומנם קיימת כבר 20 שנה, אבל אינני בטוח שהיא השיגה את התוצאות המקוות. לדעתי, לפחות בשני תחומים חייב להיערך ניסוי שונה: ראשית, הרפורמה לא צריכה להתחיל בכיתה ז', אלא בכיתה א', בתקופה שבה עדיין ניתן לעצב את נפשו של הילד, כאשר הוא עדיין לא מלא דעות קדומות — — —

אורה נמיר (המערך):
בגן-חובה.

מיכאל בריזהר (המערך):
מכל מקום, יש להתחיל בזה בגיל הרך ביותר, כשילד אין עדיין שום תחושות מעמדיות או חברתיות או שכונתיות. זה הזמן לערב את הילדים אלה באלה.

דבר נוסף — אם עושים אינטגרציה, ואני חוזר שוב לבית-הספר "רוגוזין" בתל-אביב, שיבואו ילדי הצפון, ילדי השכונות החזקות, אל השכונות החלשות, ועליי כן הם יתרמו להן. אסור לקחת כל הזמן ילדים שאצלם המרקם החברתי הוא שביד ורגיש כל כך, ולעקור אותם ממקומם ולשלוח אותם לשכונות זרות, שכונות שמתייחסות אליהם בהתנכרות רבה.

בחינוך העצמאי יש בעיה חמורה מאוד של מבנים. יש לנו בעיה של מבנים גם בחינוך הערבי, במגזר הערבי והדרוזי. שם יש בעיה נוראה של מבנים. יש גם מחסור במורים, ויש אומרים שעד 5,000 — — —

שר החינוך והתכנון "נכון:
איפה?

מיכאל בריזהר (המערך):
בחינוך הערבי, במגזר הערבי. שם יש מחסור גדול מאוד במורים. אני מניח שהמספרים אינם מדויקים, אבל התופעה קיימת, אדוני השר. מחסור גם במבנים — — —

שר החינוך והתכנון "נכון:
יש מחסור בשעות.

מיכאל בריזהר (המערך):
מחסור כמשרות, אין די מורים. זה שאמרת.

שר החינוך והתכנון "נכון:
מחסור בתקנים.

מיכאל בריזהר (המערך):
מחסור בתקנים, בוודאי.

אני רוצה לגעת בנקודה שמטרידה אותי מאוד, וזו ההשכלה הגבוהה. קיבלנו היום מספרים, אדוני השר: 30,000 תלמידים מתוך שנתונים של 100,000 נרשמים לאוניברסיטאות. אותם 12,000 מתוכם אינם מתקבלים. 12,000 מועמדים נורקים מדי שנה מהאוניברסיטאות, לא מוצאים דלת פתוחה. 4,000 נורשים, כך שבשנתון עצום של 100,000, 14% בלבד מגיעים להשכלה גבוהה, וזה לעומת למעלה מ-90% בקרב יהודי ארצות-הברית. למעלה מ-90% לומדים שם באוניברסיטאות, ואילו אצלנו 14% בלבד. אני מצטט את אחד מראשי המהאוניברסיטאות שהיה היום אצלנו בוועדת החינוך ואמר, כי מצבנו הוא כמו של הגרועים שבגויים. 14% לומדים באוניברסיטאות.

אורה נמיר (המערך):
מה המספר?

מיכאל בריזהר (המערך):
תודה לאל. אני קיבלתי מכתב בשבוע שעבר, וביום חמישי אחר לי מר ניצן שהדברים הם כפי שהם. הוא טען שהם עומדים על שלהם.

אורה נמיר (המערך):
על מה הם עומדים?

מיכאל בריזהר (המערך):
שאסור להוסיף ילד אחד על 35 ילדי הגן, וילדי העולים יעלו על אוטובוסים וייסעו לקצה האחר של העיר.

יש בעיה נוספת הקשורה בקליטת העלייה, והיא הבעיה של עליית הנוער, כאשר בגלל ילדים עולים עלולים להיפלט משם דווקא ילדים משכונות המצוקה. אני מבקש ממך, אדוני השר, להקפיד על כך שלא יקרה ולא ייווצר הרושם, שאפילו ילד אחד משכונת מצוקה צריך לסבול בגלל כווא של ילד עולה. אסור ליצור בארץ את הרושם שהעלייה נקלטת, חלילה, על גבם של תושבי שכונות המצוקה.

שר החינוך והתכנון "נכון:
אני רוצה לומר לך, שהבעיה העיקרית היא בסוכנות, שהעוזה לקצץ תמיכתה ב-2,000 בני נוער. כשהיא עשתה זאת אני אמרת, גם כלי שהיה לי תקציב, שאני קולט אותם, ועכשיו אני נמצא בגירעון גדול. הבעיה מתחילה אפוא שם, בסוכנות.

מיכאל בריזהר (המערך):
יכול להיות. אני יודע שעוד לפני העלייה הם קיצצו באופן דרסטי בתקציב עליית הנוער.

לגבי החינוך הממלכתי בישראל, אנחנו נמצאים במצב שהחינוך האפור נמשך, ואני כבר רואה ניצנים של כתיספר פרטיים בארץ. יש לנו רמה ירודה בעיירות הפיתוח ובשכונות, ולא תמיד נעשה המאמץ המספיק כדי להעלות את הרמה שם. אחד המקרים שהוזכרו כאן הוא בית-הספר "רוגוזין", שאם היה נעשה מאמץ רציני לטפח את תלמידיו, אני חושב שהם היו מגיעים להישגים גבוהים הרבה יותר מבחינה לימודית. מקרה דומה יש בבית-הספר באופקים, ששם יש נשירה ובריחה של תלמידים מוכשרים לבתי-ספר שמחוץ לעיירה.

קיים משבר בבתי-הספר הניסויים. יש עוד בעיה, שהחריפה בשנה האחרונה. הייתי שותף לאחת החוויות האלה יחד עם ד"ר דב גולדברג, היועץ שלך — השתלטות של קבוצות הורים על בתי-ספר. נוצר היום מצב, שבמקומות רבים מתחילים ועדי הורים להכתוב כל מיני דברים למורים, ואפילו מאיימים עליהם בפיטורים, ומגישים לנו עצומות בעד או נגד מורים מסוימים, זה יכול להיות חמור מאוד. צריך לראות איפה אנחנו שמים את הגבול בין זכות ההורים להיות מעורבים בנעשה בבית-הספר לבין ההתערבות המסוכנת הזאת.

בבתי-ספר רבים עדיין קיימת הבעיה של גבייה לא-חוקית, כאשר גובים מהילדים הרבה מאוד כסף למטרות שונות, ואחר כך גם קושרים עם זה סנקציות. אני יכול לספר לכם על ילדים שלא נסעו לטיול, או לא שתלו עץ ב"טו" בשבט, או הוצאו מהכיתה בצורה משפילה משום שהוריהם, או הם עצמם, לא שילמו את התשלומים, שמלכתחילה לא היו תשלומים חוקיים.

אני רוצה גם להזכיר את מצבם של המורים, שהוזכרו בקשר ליום חינוך ארץ. אנחנו חייבים לדאוג, לפעול ולעשות הכול כדי להעלות את רמת המורים, והדבר קשור כמובן גם בשכרם ובמעמדם בציבור.

אדוני השר, אני חושב שאנחנו חייבים לעשות בדיקה

דבר אחרון, אני אומר זאת באמת בחברות ולא כרי להתנגח, אנחנו התרענו כמה פעמים בוועדת החינוך והתכנות על כל מיני חוברות יקרות מאוד שהורפסו על נייר כרזו וכצורה בזבזנית. גם דברים כמו האוגן הזה שקיבלנו — תוכנו חשוב אבל צורתו, אדוני השר, הכסף שהושקע באוגן כזה — אני מציע, ולו רק משום מראית עין, שיהיה אפילו בסטנסיל. הדברים חשובים, אבל לא בהוצאה כזאת, שהיא כל כך מנקרת עיניים. אני אומר זאת ברוח טובה ומתוך כוונה חיובית. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת מיכאל בריזר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריה גמליאל, ואחרי — לחבר הכנסת דוד צוקר.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, ברצוני להתייחס לשלושה נושאים שהעלה כבוד השר בסקירתו. דבר ראשון, בעניין המסגרות החדשות והייחודיות שהוקמו והתרחבו בשנים האחרונות, בעיקר במוסדות הפטור ובמוסדות המוכרים שאינם רשמיים. תופעה זו הולכת ומתפשטת גם בחינוך הממלכתי-הדתי. שם נפתחה רשת ושמה "נעם", ועוד.

תופעה זו מתפשטת בעיקר בחינוך החרדי, וגם התופעה המתפשטת בחינוך הממלכתי-הדתי נובעת מחרדיות, כיוון שהמסגרת של כתיב־הספר הממלכתיים-הדתיים היא מסגרת מעורבת, האסורה על-פי ההלכה — —

הי"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני מעיר בצורה מכובדת וחברית: אנא, שב במקומך ואל תפריע.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

באתי לשמוע את עמית.

אלי דיין (המערך):

מגיע לו מזל טוב. נולדה לו בת.

הי"ר נ' מסאלחה:

מזל טוב.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— ועוד בעיות הלכתיות אחרות, שאינני רוצה לפרטן.

על כל פנים, הקהילות החרדיות רואות את החינוך כערך מרכזי בחיים, שהרי לא נשתכח אברהם אבינו אלא בעניין החינוך. כמו שנאמר: "כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". הם אינם יכולים להסתפק בשום אופן ביום לימוד קצר, ולכן באופן טבעי והכרחי נפתחים בתי-ספר לפי השקפת עולמם, במשך יום שלם. כל המערכות הקיימות אשר קשורות למערכת הממשלתית, אפילו החינוך העצמאי, אינן יכולות לתת תשובות של יום לימודים שלם, ולכן אנשים חוסכים מפת לחמם כרי לתת חינוך מלא לילדיהם.

גם החוק של יום לימודים ארוך לא עונה על צרכים אלה של לימודים במשך כל היום, ולכן נפתחים בתי-ספר על-ידי גופים פרטיים, כדי לענות על כל הצרכים.

אי לכך, ראתה מועצת חכמי התורה צורך חיוני לענות על בעיות אלה, ופתחה רשת ארצית של תלמודי-תורה העונה על כל הצרכים של ציבור זה. ברשת זו לומדים כיום כ-6,000 תלמידים. דא עקא, מצבה הכספית קשה מאוד.

מיכאל בריזר (המערך):

14% בארץ, לעומת 90% מקרב יהודי ארצות-הברית הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה.

שר החינוך והתכנות י' נבון:

— — —

מיכאל בריזר (המערך):

המספר התקבל על דעת כולם, על דעת נציגי המועצה להשכלה גבוהה וות"ת — 30,000 מתוך 100,000.

קיים צורך דחוף בפקולטות נוספות, לא רק למשפטים. אפשרות אחרת היא מעבר למכללות לתואר ראשון ואחר כך התמחות. יש שבר לימוד גבוה, ועדיין קיימת גבייה שחורה באוניברסיטאות.

נקודה נוספת המצריכה דיון, אדוני השר — — —

הי"ר נ' מסאלחה:

אדוני יושב־ראש ועדת החינוך, על-פי הערת היושב־ראש הקודם אני מבקש ממך לסיים. אינני רוצה לקטוע את דבריך, אבל תנסה בבקשה לסיים.

מיכאל בריזר (המערך):

אנסה לסיים בשניים-שלושה משפטים, ואומר את הדברים בצורה טלגרפית.

המצב בחינוך הטכנולוגי, אדוני השר, מטריד אותי מאוד, כי יש ירידה ברמת התוצר של בתי-הספר הטכנולוגיים. גם צה"ל אומר, שמגיעים אליו טכנאים ברמה ירודה. אנחנו חייבים לבחון, האם אומנם אנחנו מקבלים בעלי מקצוע טובים — — —

שר החינוך והתכנות י' נבון:

— — —

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני השר, אני לא יכול לפרט כשעומדים עלי עם תרם דמוקלס. אמרתי שבחינוך הטכנולוגי יש לנו בעיה עם התוצר, שאנחנו צריכים לבחון את הרמה של הטכנאים כוגרי בתי-הספר המקצועיים המגיעים היום לצה"ל. אנחנו חייבים גם לפתוח את המסלול האקדמי להנדסאים, כי לא ייתכן שלא לעשות זאת, מפני שהמצב הנוכחי רוחה המון תלמידים טובים מלימוד מקצוע ההנדסאות.

לגבי חוק רשות השידור, אני חייב לומר, שלדעתי הוא כבר איננו תואם את המציאות וחייבים לשנותו. אותה רשות שידור, שכדי לתפור את החורים בגרביה לא עושה פרסומת, יש לה היום 200 מיליון שקל-בלטה, כפי שקוראים לזה, 200 מיליון שקל עורף. אני-פניתי אל שר האוצר וביקשתי, שאת 75 מיליון השקלים שהוא לוקח ממנה יקדיש לפחות לאמנים עולים, למטרות תרבות. הוא טוען שכל זה נועד לתשלום חובות המדינה. אולי. אבל כמו שציננת, והתחלת לדבר על כך, אנחנו יושבים עם זכוכית מגדלת על הטלוויזיה ועל הערוץ השני, וכינתיים צומחים מאחורי חמישה ענקים ללא פיקוח. אני מדבר על אותם חמישה ערוצי כבלים שישדרו תוכניות כל היום, וזה דבר אדיר. מההפכה התקשורתית הזאת יכולה להביא למצב, שכל מה שאנחנו עושים כיום יישאר חסר טעם.

לסיום אני רוצה לגעת בשתי נקודות. האחת — חוק חינוך מיוחד. חוק ההסדרים במשך דן למעשה למוות את חוק חינוך מיוחד. אומנם לך יש סמכות לקבוע את היישוב שלו, אבל כתוב: "בהסכמת שר האוצר", וההסכמה הזאת אומרת, שזה לא יהיה חינוך מיוחד. מה שעמלו קודמי להשיג לא יהיה עוד.

בקשר לעניין הסמים — אני רוצה להעיר, כארס שטיפל בנרקומנים ומכיר אישית את האסון הנורא והאיום הפוקד את החברה המודרנית, שאני מבכר את כבוד שר החינוך על יוזמתו הברוכה בעניין זה. אולם יש לי להוסיף, שצריך למצוא את הדרך למנוע את תלמידי בתי-הספר מלהתחבר לנרקומנים מועדים, וראוי לכל המערכת המטפלת בנושא מטעם משרד החינוך להיות בקשר עם משטרת ישראל, אשר מכירה היטב את כל עברייני הסמים. אחד האסונות הקשים שגורמים הנרקומנים הוא קלקול אחרים, ויש למנוע מראש את התפשטות התופעה. כמרכן ברצוני להוסיף, שמשדד החינוך צריך למצוא את כל הדרכים לקידום מעמדו של המורה, כי המורה אינו רק מורה אלא גם מחנך, והוא אינו יכול להיות מחנך ערכי כראוי בלי המעמד הראוי לו. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אריה גמליאל.

אני פונה בזה לכבוד השר, וידוע לי שהוא אוהד רשת זו וקרוב אליה, לקחת תחת חסותו את הרשת הזאת, שתהיה קשורה למשרד החינוך ותהיה מתוקצבת במסגרת המשרד, כפי שגם החינוך העצמאי קשור למשרד החינוך. איננו מעוניינים בכספים ייחודיים אלא בתקצוב רגיל דרך משרד החינוך בהשוואה לשאר מוסדות החינוך.

בקשר להיערכות לקליטת העלייה, אני רוצה להעיר, שחייבים להוסיף שעות רבות של לימודי יהדות, במיוחד לילדי עולי רוסיה. אומנם בתוכנית משרד החינוך לקליטת העלייה יש גם שימת לב לעניין זה ויש תוכנית של לימוד המסורת ותרבות תורנית, אך יש להעמיק זאת יותר ולהרחיב זאת דווקא בקרב יוצאי רוסיה, אשר היו מנותקים באופן מוחלט במשך שנים רבות ונותקו מכל ערכי הדת, היהדות והרוח של עם ישראל. לכן, כמשקל נגד יש להגביר יותר את לימודי היהדות. אין לי ספק שזה יהיה תריס בפני הירידה מן הארץ.

ו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 2), התש"ן — 1990, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

ז. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו

צריך לחזור ולומר זאת לחברים: דיבר עכשיו חבר הכנסת הנכבד, בהתנגדותם לחמישה ימים, למשל, גם להם צריך לומר משהו. כן, זה שינוי מבורך מאוד שהחברה תעבוד חמישה ימים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אצלו זה לא יקרה. הבעיה היא בממלכת-יחיד.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני יודע. תלמד חמישה ימים ויומיים מוקדשים למשפחה, לצריכה וולונטרית, לא לחוק חינוך חובה, לא לבית-הספר. אני אשמח מאוד אם ילד לא יהיה יומיים תחת סמכותה של המדינה. תרצה המדינה להציע פעילות באמצעות המתנס או באמצעות תנועת הנוער, או יציע ארגון וולונטרי אחר כילוי — אהלן וסהלן.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

יש כל כך הרבה חופש. מספיק לו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל יומיים — יש מיליארד וחצי אנשים, אדוני חבר הכנסת, שכן מתחנכים, ולא קרה להם שום דבר. אבל אני יודע שיש אנשים שפחדים מחופש. כן, יש אנשים שפחדים מחופש, מן העובדה שיש זמן פנוי. זה מחריד הרבה מאוד אנשים, בעיקר אדוקים; אדוקים באמונה כלשהי, לא דווקא דתיים.

כן, אני בעד זה שאדם יבחר מה לעשות ביומיים הללו, ולא שמישהו יקבע לו — לא שר החינוך ולא אני ולא ראש הממשלה. יומיים הוא יבחר. זה נהדר, טוב, חשוב.

אני מקווה, בעניין הזה של יום חינוך ארוך, וזו לא בעיה פשוטה, שזה לא יהיה more of the same; שלא ניקח אותן

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, מאחר שזו שיחה די אינטימית, בחרתי לומר לך כמה דברים.

היו"ר נ' מסאלחה:

לפעמים קורה לך, בין היחידים, שאתה נואם לפני כנסת מלאה — בהצעות אי-אמון ובנושאים אחרים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא מתלונן, אני דווקא מאוד נהנה, זו שיחה אינטימית. אגב, גם לא אכפת לי שיאזינו לנו, זה בסדר גמור.

אורה נמיר (המערך):

לא מפריעים לך?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, להיפך.

אלך כשיטתו של השר; מאחר שבמסגרת הזמן הזה אי-אפשר לדבר על הכול, על עולם ומלואו, בחרתי חמש נקודות שעליהן אומר כמה דברים.

הראשונה, עניין יום חינוך ארוך. נדמה לי שרוב המתווכחים בעניין לא מודעים לעובדה מאוד פשוטה. יום חינוך ארוך יבא, מעבר לשינויים שיחולו בבית-הספר, במוסד החינוכי, לגבי התלמיד ולגבי המורה, לתמורה חשובה מאוד בחיי התא המשפחתי כולו, בחיי החברה כולה. עניין זה משנה הרגלי צריכה, משנה הרגלי התנהגות רבים מאוד, וזה הערך הגדול והחשוב של יום החינוך הארוך — נוסף על הערך הלימודי שאולי יש בו.

אומר מלים אחדות בעניין התרבות, תרבות וכסף. אפשר לדבר הרבה מאוד על איך משיגים כסף, למה כסף, ומה עם מחיר הכרטיס, מה המשאבים לתרבות, אם כן צריך להיות בזה אלמנט מסחרי או לא צריך להיות אלמנט מסחרי — אני רוצה להציע פתרון הרבה יותר פשוט, הרבה יותר פרימיטיבי, אבל יש בו המון כסף. גם אתה הזכרת את זה בדברך קודם, אדוני השר.

רשות השידור עובדת זה כמה שנים כקופת חיסכון. בצדק לוקח ממנה האוצר, כי האגרה היא היום מס. רשות השידור איננה קופת חיסכון, בכל הכבוד — הבנקים רצים אחרי 200 מיליון השקלים הללו ואולי גם מעלים קצת את הריבית בשוק. כי באמת, גם אני בתור בנק הייתי רץ אחרי הכסף הזה. אז מה שהחל להיעשות, בשיעור קטן מדי לטעמי, בנושא הסרטים, צריך להיעשות בכל הנושא של מערכת התרבות. הטלוויזיה, באמצעות המקורות שנצברו שם, צריכה להיות המסבסד הגדול של התרבות הישראלית. אני אומר "הישראלית", לא היהודית ולא אחרת: התרבות הישראלית לגווניה, לטעמיה. כן, צריך להסריט את להקת הבלט ואת המקהלה ואת ההצגה ולסבסד חסריטים. השנה מוציאים בתקציב רשות השידור 3 מיליוני שקלים לחסריטים. זה "בוטנים", זה לא רציני.

שר החינוך והתרבות י' נכון:

לעומת מה שהיה —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לעומת מה שהיה זה המון. לעומת מה שצריך זה כלום. האם לניסוח הזה אתה מסכים? הבה נסכם על העיקרון, שיש היום מקור תקציבי מכובד לסבסד התרבות הישראלית לגווניה, לצורותיה, וחבל שהכסף הזה יהיה מונח בקופת החיסכון הנקראת רשות השידור.

נקודה אחרונה — דיברת הרבה על האינטגרציה. האינטגרציה איננה עומדת כשאלה לעצמה. לא זו שבמסגרת הרפורמה, כלומר בחינוך העל-יסודי, ולא זו שבחינוך היסודי. אני מסכים, ואתה צריך להיזהר, האינטגרציה איננה אמורה להיות רק בגיל הרפורמה. אני מכיר ערים, למשל ירושלים, שהאינטגרציה מתחילה בהן מכיתה א'. אינטגרציה היא לא מושג הקשור בהכרח לרפורמה בחטיבות הביניים. היא מושג הרבה יותר רחב. אבל היא לא מושג שעומד בפני עצמו, כי מול האינטגרציה עומדים כמה יעדים נוספים. והדילמה הגדולה של מערכת החינוך היא לענות על כמה יעדים בעת ובעונה אחת — גם על אינטגרציה, אבל, למשל, גם על גיוון במערכת החינוך.

אני רוצה לומר לך שאני, כאדם חילוני השולח את ילדיו למערכת החינוך הממלכתית, עומד משתאה מול הגיוון העצום במערכת החינוך הדתית. זה גיוון לאין-שיעור גדול יותר, לפי דעתי מפרה יותר, מזה שקיים במערכת הממלכתית. מערכת החינוך הממלכתית משעממת. אחידה מדי, שבלונית מדי. אם אתה לוקח את מערכת החינוך הדתית לגווניה, היא הרבה יותר מגוונת. המדינה אפשרה להם את זה, וטוב שאפשרה להם את זה. היא רק לא מאפשרת את זה, לא מעודדת את זה ולא מטפחת את זה במערכת החינוך הממלכתית.

נכון, זה צריך להתיישב תמיד עם האינטגרציה. אני מסכים על בכורתו של היעד הזה: לא על עליונות בכל מקרה, אלא על בכורת היעד הזה. אבל אתם מוכרחים לסייע ולטפח — ולא להילחם, כמו שאתם עושים יותר מדי פעמים — גיוונים במערכת החינוך, שהם בדרך כלל פרי יוזמות של ההורים, של רשויות מקומיות. אתם מוכרחים לעזור לזה. נכון, צריך להתנות את זה בכך שלא יהיה מדובר בבריחה מהאינטגרציה.

שעות שאנחנו מלמדים בהן ממלא, ובחלקן לא מצליחים ללמד, וניתן להם יותר מאותו דבר.

אבל, אדוני השר, אתם לא מוכנים עם יום חינוך ארוך; אתם לא מוכנים. התכירה של האוצר להחיל אותו מייד על כל הארץ, מייד ב-1 בספטמבר, היא בכלל חסרת שחר. יהיה איזה סוג של ניסיון להשיג הישג פוליטי, בניגוד למה שהמערכת המקצועית אומרת. אני חושב, שגם לקצב שמציעה הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת בריזהר, התואמת את המדיניות של משרד החינוך והתרבות — גם לזה אני חושש שהיא עדיין לא מוכנה. אנחנו איננו מוכנים ליום חינוך ארוך. מנהלי בתי-ספר, ברמת בית-הספר, ברמת הכיתה, לא יודעים איך זה ייראה בשנה הבאה. אתה מוכרח להשיב על זה, לא לי, לא לאולם הזה, לכמה מאות ולכמה אלפי מנהלי בתי-ספר. אתה חייב תשובה מה עושים ב-1 בספטמבר; הם באמת לא יודעים.

הנקודה השנייה היא לגבי קליטת ילדי עולים. כבר שמעתי כמה צלילים שמאוד מזכירים לי את שנות ה-50. אני יודע שאתה תלמידו של בן-גוריון, אדוני השר, אבל בן-גוריון טבע אז ססמה אחת, שאחר כך עשתה לנו צרות איומות, "כור ההיתוך". אל תתיכו לי אף אחד. מניעים לכאן אנשים בוגרים, חופשיים, עם מטען תרבותי. הם אינם חומר להיתוך. אל תתיכו אותם, אל תבוללו אותם. אלה אנשים רציניים. כבר עשינו את הטעות הזאת בשנות ה-50, צריך ללמוד ממנה. באים לכאן אנשים עם היסטוריה, עם עבר, עם שם. היה דיון בוועדת החינוך, הציעו שם להציע להם לשנות את השמות שלהם; כל אחד שיבוא על שמו, על ההיסטוריה שלו, על האישיות שלו. וגם אם הם ייבחנו בחינת בגרות בספרות רוסית ברוסית לא יקרה שום דבר. הסכת ושמע, עד הקיצוניות הזאת אני מוכן ללכת. מה יש? ראיתי את החוכרת שלכם. לכו עם המדיניות של החוכרת שלכם. לא יקרה שום דבר. נכון, ייבחנו על מחברים "נחותי ערך" כמו פושקין או טולסטוי. צריך לעזור להם, אז שייבחנו על המחברים "חסרי הערך" הללו.

אדוני השר, בוועדת החינוך שמעתי צלילים באמת מסוכנים מאוד — חומר להיתוך. אל תתיכו אף אחד. זו עלייה מצוינת. שמרו על כבודם. אולי אם הם יישארו סיג אוטונומי, עם האופי שלו בתוך החברה הישראלית, הם יסיפו לה. ולא, הם לא יסיפו.

נקודה שלישית: אני רוצה לומר כמה מלים על החינוך העל-יסודי ועל ההשכלה הגבוהה. לא יעזור כלום, יותר אנשים רוצים לצרוך חינוך גבוה יותר, ומערכת ההשכלה הגבוהה תצטרך לעבור תמורה יסודית מאוד. כן, התואר הראשון יהיה מוכרח להפוך למצרך להמונים. זה יחייב לשנות את מבנה ההשכלה הגבוהה. זה אומר ללכת על מבנה רחב מאוד של קולג'ים. אי-אפשר, וגם לא צריך, לא כדאי ואין טעם לעמוד בפני הביקוש הזה להשכלה גבוהה. זהו, החינוך העל-יסודי הוא כמעט חינוך לכול. עכשיו אנחנו בעיץ, שבו גם התואר הראשון יצטרך להפוך לחינוך פתוח לכול. עדיין לא כולם יצרכו אותו, אבל הוא צריך כנראה להיות פתוח לכול, ואת הכישורים המקצועיים, את האכיות, את האליטיזם — במובן הטוב של המלה, לא זה המתנשא — יצטרכו ללמוד באוניברסיטאות מן התואר השני והשלישי.

שר החינוך והתרבות י' נכון:

ומחקרים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, ושהאוניברסיטאות תעסוקנה במחקר, כמוכן.

שאנחנו נמצאים על פרשת דרכים בעניין זה. אני כבר שומע את קולותיו של האוצר: מנין תיקח את התקציב ליום לימודים ארוך? הלא על בסיס הקיצוץ של יום השישי מיוסד הרעיון של יום הלימודים הארוך. ובכן, רוצים להאריך את היום.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מבחינת הקיצוצים, אין לזה משמעות גם אם זה שישה ימים או חמישה ימים. הבעיה היא אורך יום הלימוד. אם זה שישה ימים, זה לא יום חינוך ארוך. זה מוגדר אבל זה לא עמוס. אם זה חמישה ימים, זה עמוס יותר. אין לזה קשר תקציבי. יש לכך קשר תקציבי אם יתקיימו לימודים גם ביום שישי. מבחינת החיסכון בהוצאות, אם זה שבוע לימודים של חמישה ימים זה חוסך הרבה כסף. זה הצד התקציבי של העניין.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

זאת הכוונה. אל נא נפתור את הבעיה של יום הלימודים הארוך על-ידי שנקצץ את היום השישי. איננו מדברים כעת על נושא עבודתם של המורים. עבודת המורים, כמו מגורים רבים במשק, יכולה להיות חמישה ימים בשבוע: הם לא צריכים כולם ללמד בחמשת הימים — ראשון עד חמישי. יכולה להיות פריסה של הדברים על פני שישה ימים, ומערכת נכונה מסוגלת להתמודד עם כך. נכון, יש בעיה של שרתיים, יש בעיה של מזכירות, יש פה בוודאי חיסכון. בכלל נחסוך אם נוותר על מערכת החינוך. נחסוך הרבה כסף, אבל אני חושב שמבחינתנו אנו נעשה פשע.

אתה שמעת גם את דבריו באותו מפגש. אמרנו: החינוך הממלכתי-הדתי, יהא אשר יהא, יפתח את שערי בתי-הספר שלו בימי שישי וילמד באופן ממלכתי מסודר שישה ימים בשבוע.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חסלח לי, אתה אינך יכול לקבוע את זה כחבר הכנסת ולחייב את החינוך הממלכתי-הדתי. אתה יכול להגיד שאתה מבקש, שאתה עומד על זה. ההחלטה היא לא בידך. זה עניין של ניסוח.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רדקתי בניסוח. לא אמרתי שאני תובע ממנו או שאני מחייב אותו. אמרתי את זה כהנחת עובדה, שלפי הערכתי ולפי התצפית ולפי היכרותי את המערכת היא תהיה, אפילו אם לא יהיה לה מנוס אלא לעבוד באופן וולונטרי, אפילו אם לא יהיה לה מנוס אלא לעבוד על בסיס של "מן הגורן ומן היקב". היא תפתח. אנחנו איננו יכולים להרשות לעצמנו שלא ללמוד שישה ימים בשבוע. פסק הרבנות הראשית אפילו קבע זאת, אבל איננו עומד על הצדדים הפסיקתיים שבדבר.

אני רוצה לומר לך, ומותר לי לומר גם פה מעל במת הכנסת: אם החינוך הממלכתי-הדתי יפעל חמישה ימים בשבוע והמערכת החרדית וה"חדרים" והחינוך העצמאי יפעלו שישה ימים בשבוע, יהיה בכך כרסום נורא כלפי החינוך הממלכתי-הדתי, ואני חושב שאיש מן היושבים כאן איננו רוצה בכך. עם כל ההשלכות ועם כל המשמעות של הדבר. יש לנו אחריות כלפי המגזר הזה, אבל אינני רוצה — ושמעת את הדברים ממני — לחדר עוד את הפער בין החינוך הממלכתי-הדתי לבין החינוך הממלכתי הכללי. אינני רוצה בכך. אינני רוצה שאנחנו נהפוך להיות עצמאיים יותר — יותר כביכול — מנותקים מן המסגרת הממלכתית, ולכן אני קורא כאן מעל במה זאת, מעבר לשאלה של החקיקה, לעשות הכול — ואני יודע שזו גם עמדתך — כדי שאכן מערכת החינוך תפעל שישה ימים בשבוע.

ותמיד לקיים את התנאי הזה. אני מסכים אתך. אבל יש לך תפקיד, אתה שליח של מחנה פוליטי מאוד מוגדר, לטפח את הגיוון, את הריבוי, את השונות, את הפלורליזם בתוך מערכת החינוך הממלכתית. זה עוד לא נעשה בקדנציה שלך. אני חושב שזו משימה חשובה מאוד, והיא אינה מוכרחה לפגוע בנושא האינטגרציה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירום.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר החינוך והתרבות, בדרך כלל מקובל כאן בכנסת, שיכול אדם לבוא בעתו, לומר את דבריו ולאחר מכן לצאת: להשמיע, לא לשמוע, ולזרות לרוח. אני בדרך כלל אינני נוהג לעשות כך, על כן אני מבקש מראש סליחה על שאומר את דברי אף-על-פי שלא זכיתי לשמוע את דבריו מסיבות שהזמן גרמן. אבל, בנושא החינוך אני משתדל לעסוק מיום שעמדתי על רדתי, כלומר, כמלמד, והעניין יקר לי עד מאוד.

אני רוצה להתחיל בשינויים המבניים שעזירה מערכת החינוך לעבור: יום חינוך ארוך. רק אמש העברנו בקריאה ראשונה את חוק יום חינוך ארוך. בגיל וברעדה הצבענו על הצעת החוק הזאת. אבל אני רוצה לומר כאן, דווקא מפני שאני יודע — גם מתוך שמיעת דברייך — את תמיכתך בהיערכות המערכת ליישום של חוק זה כחוק וכחוק חיים: אל יהי החוק הזה ללעג. הווי אומר, לא מבחינתך, אלא מבחינת מדינת ישראל.

אני תומך מאוד בגישה שהצגת לפנינו גם במסגרת הסיעה, שהחוק הזה ייושם באופן הדרגתי. הן מבחינת היקף השעות, הן מבחינת היקף המקומות. אבל, במקום שהוא ייושם — שהוא ייושם כראוי, שלא ייאמר עוד, שהחוק הוא בעצם "שמרנפיייה לאומית", כדרך שכבר היום נשמעים צלצולים וקולות: ושאכן באמת יישא פרי. אל נא תירעת בעניין זה אם לא ייושם החוק אלא באופן מדרוג, אם אכן המגמה תהיה להקיף בסופו של דבר את המערכת כולה.

מאידך גיסא, אני שמח לבשר לך, אם עדיין לא קראת על כך או לא שמעת בתקשורת, שאמש גם הודיע יושב-ראש ועדת החינוך מיכאל בר-זהר, שהוא מסיר מהצעת החוק שלו את הסעיף הקובע שהלימודים יימשכו חמישה ימים בשבוע. אמרנו לו, ואני חוזר ואומר כאן: כלל גדול ביהדות, שלא יסתור איניש בן כנישתא עד דבני כי כנישתא אחרייתא, לא יסתור אדם בית-כנסת קודם שבנה בית-כנסת אחר. יפה מאוד לדבר על יום חינוך ארוך וכאותה שעה לשמוט ולמשוך את השטיח מתחת מערכת הלימודים המחייבת כיום שישה ימים בשבוע. וכבר עמדנו על כך, ששום מערכת וולונטרית לא תוכל להתמודד עם מיליון ילדים ומעלה שיצאו לרחובות, ועמדנו על כך שהדבר הזה רק יגביר את הפער בין השכבות המבוססות לבין השכבות החלשות, שאינן יכולות לקחת את הילדים לתיאטרות ולמוזיאונים ואפילו לא ל-weekends, ועל כן יהיה זה חוסר אחריות משוע, עם חוק או בלי חוק, אם חלילה כשנה הבאה תעבור המערכת כולה לשבוע לימודים של חמישה ימים.

אפשר לתת צביון מיוחד ליום השישי, אפשר לשים בו דגש, אם במסגרת של תלמוד תורה ופרשת השבוע, אם במסגרת חברתית ואפילו בהדגשה ספורטיבית, אבל במסגרת ממלכתית, לא במסגרת הנתונה לשרירות לב של כל מקום ושל כל אזור ושל יכולתו של כל כים. אני אומר את הדברים משום

חודה לחבר הכנסת חנן פורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, אני רוצה להתחיל באמת במה שהיום ראוי כל כך להתחיל בו וזה נושא קליטת העלייה. עייתי בחוברת שלכם — חוכנית היערכות לקליטת העלייה — ואין כל ספק שהיא מצביחה חוכנית. גם ההכרזה שלך, אדוני השר, על כך שהשנה הקרובה תהיה שנת קליטת עלייה בבתי־הספר היתה דבר כעת, ואני רוצה לברך על כך.

עם זאת, אני רוצה להעיר, שמבחינה של התוכנית הזאת יהיה ביכולת שלנו ליצור בתוך מוסדות החינוך אווירה חיובית, אוהדת, קולטת ומיוחדת במינה לקליטת הילדים החדשים. אם נצליח ליצור תחושה של התרוממות רוח לאומית המתחילה בתוך בתי־הספר, כי אז תהיה קליטת העלייה דבר שהכול יהיו גאים בו. הייתי רוצה לראות את מוסדות החינוך מתחרים ביניהם למי יש יותר עולים בקרבם ומי מציע חוכניות טובות יותר, חדשניות יותר, מהירות יותר, על־מנת לבצע את העבודה הזאת.

אגב כך רציתי להעיר, כי אחד הדברים שנראים לי חשובים הוא גם לקלוט את הורי התלמידים בתוך המוסדות החינוכיים ובסביבתם. לא היה בידינו זמן מספיק כדי לקרוא את החוברת שהונחה לפנינו, אבל נראה לי שאחת הנקודות שחשוב להדגיש היא, שהמוסד החינוכי, על־פי הנחיות משרד החינוך, יהיה מופקד גם על קשר עם הורי הילדים הללו ויקנה להם ביטחון עצמי.

ואולי עוד הערה אחת: מקרב העולים החדשים נקלטת אוכלוסייה של אנשים, שיכולים להיות מורים למפת במקצועות ייחודיים שדווקא חסרים לנו היום, כמו למשל המקצועות היראליים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
דיברתי על זה.

חגי מירום (המערך):

נכון, אני מחזק את דבריך, אדוני השר.

אם אנשים כאלה יגיעו דווקא לגליל ולנגב, למקומות שבהם חסרים לנו היום מורים מקצועיים, ונדע לטפח אותם ולכוון אותם לשם, נוכל אז להזין את מערכת החינוך באוצר ההשכלתי הזה שמגיע עם העלייה החדשה.

אדוני השר, במשך שמונה דקות קשה, כמובן, לרדת לפרטי פרטים, ולכן אצטרך לדבר ממש בשפת מברקים. ראשית, ברצוני להעיר בקשר לפעולה האינטגרטיבית. נדמה לי שיש בקיעים שהמשרד צריך לשים אליהם לב.

דיברו פה, ובוודאי עוד ידברו פה, על הרושם שנוצר אצלנו על מה שהתרחש בעיר תל־אביב מסביב לבית־הספר "רוגוזין". לדעתי, גם ללא קשר למה שקרה שם, המשרד צריך להיטיב לראות שאינטגרציה לא עושים רק על־ידי כך שלוקחים ילדים משכונות המצוקה ומעבירים אותם לשכונות הרווחה, אלא גם להיפך. צריך לנסות ליצור מערכת מאוונת, לא כזאת שתישען על כסים של פטרונו, אלא שתהיה אמיתית ומשלבת.

בשכונות האחרונות, בישיבות ועדת החינוך ובתקשורת, קלטתי דברים לגבי הנעשה גם בעיר הרצלייה, למשל, שם קיים חוסר רצון מצד הורים להוביל את ילדיהם מהצד של

היו לי כמה נקודות נוספות שביקשתי לעמוד עליהן, אבל מכיוון שזמן קצר עומד לרשותי, אומר אותן ממש במברקים. יש נקודה אחת שאני רוצה לעמוד עליה, גם כאשר לחינוך הממלכתי־הדתי ולחינוך, אם תרצה, הממלכתי־התורני, ואתה יודע היטב את הדברים. אני רוצה לומר: בתוך הציבור הדתי־הלאומי, הציוני הדתי, יש התפתחות שאני רואה אותה בסך הכול כמבורכת, כרצון להעמיק ולהקיף יותר שעות ויותר דרכים — ואפילו דדי צוקר שיבא את הגיוון שכדבר — של העמקה במסגרות התורניות והדתיות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא עשה את זה כדי שתהיה אינטגרציה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אני בהחלט מרבר על אינטגרציה.

אני סבור שצריך לאפשר את המגמה הזאת של תגבור תורני במערכות בתי־הספר, גם כאן כתשובה למגמות החרדיות ולגופו של עניין. אבל אין הדבר נכון שמסגרות כאלה, "נעם" וכדומה, תהפוכנה להיות מסגרות עצמאיות, גם אם הן מגדירות עצמן, ובצדק, כציוניות־דתיות. זה חייב להיות מסלול בתוך המערכת הממלכתי־הדתית, אם זה בכיתות, במסלול בתוך אותו בית־ספר, אם במקום שהדבר ניתן בלי לפגוע בבתי־הספר הקיימים במסגרת מסלולים נוספים, שכולם יהיו תחת קורת הגג הממלכתית. מפני שאם לא כך, לא מבחינה תקציבית אלא גם מבחינת ההתרחקות, אנחנו עולים להגיע ליד תוצאות שליליות ביותר.

משפט אחרון בדבר שרציתי להרחיב בו. אני סבור שהנושא של לימוד יהדות ושל חיזוק המורשת היהודית בכל המערכות כולן איננו דבר שהוא בבחינת לוקסוס, פרפראות לחוכמה, אלא כיום הדבר הזה הוא כעצם סם חיים לנו. היום הדברים ידועים יותר מאשר בעבר — עד כמה העדר שורשים מבחינת המורשת היהודית שלנו, על כל רבדיה, על כל גווניה, מכרסם בסופו של דבר גם בחוסן הלאומי, גם בחוסן החברתי, גם בראיית כל האוריינטציה של החיים.

המחלקה לתרבות תורנית הנמצאת במשרדך ראויה, לפי דעתי, מעבר למסגרות של בתי־הספר, לחיזוק גרול הרבה יותר. ואני מוכרח לומר, שאני חש כמעט עלכון בכך שהתקציב של המחלקה לתרבות תורנית היום לא זו בלבד שלא הוגדל, אבל לאמיתו של דבר למעלה ממחצית ממנו סגורה, נעולה, והיא מיועדת לאותן מסגרות חרדיות. שאין אפילו למחלקה אפשרות שליטה עליה לגבי הכוונת, לגבי פיתוחן. ואילו אותן מסגרות שכולם היו צריכים לטפח אותן, לרצות בהן, שמעמידות את ההוויה הצינית מנקודת מבט של אמונה, דווקא הן אינן זוכות לא לטיפוח הראוי ולא לתקציבים הראויים. אני חושב שהדבר הזה עדיין ניתן לתקון.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הם קיבלו הגדלה משמעותית.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני בחנתי את הדברים, גם דיברתי עם ראש המחלקה לתרבות תורנית, ולמיטב הבנתי אין הדברים כך. אשמח להיווכח שפני הדברים שונים. אילו היה זמני בידי, ואין זמני בידי, הייתי גם מציג את ראייתי לגבי אפשרות השימוש בתקציבים אלה, אבל על כך אצטרך כנראה לדבר שלא מעל הבמה.

הי"ר ג' מסאלחה:

יש לך הזדמנות לדבר עם כבוד השר אחר כך.

באופן כללי — אנשים שונים אינם יודעים, בצדק, מה לעשות, כי אין החלטה. ככל שתתקבל החלטה מוקדם יותר, כך יהיה טוב יותר גם בשטח. זו הסיבה לאי-ידיעה.

חגי מירום (המערך):

אני מודה לך, אדוני השר, על ההערה. גם אני מחזיק בדעתך, שאנחנו מוכרחים "ללחוץ על הדוושה" ולהגיע לכלל החלטות כדי להבהיר את הדברים ולהתחיל להתארגן, כי זה עומד לפתחנו והזמן אינו מאפשר להמתין.

אשר לוויכוח אם יהיו חמישה או שישה ימי לימוד, בעיני כבר קיים שבוע לימודים של חמישה ימים. המשק כולו עובר לחמישה ימי עבודה, ואם נרצה ואם לא נרצה בכך נצטרך לעבור גם לחמישה ימי לימודים. ראוי שנתארגן לכך מיד, מה גם שכבוד השר כבר ציין, ואני מקבל זאת, שכדי ליצור יום חינוך ארוך ולעמוד במטלה התקציבית, יום השישי החופשי מאפשר לנו זאת בצורה נכונה יותר.

אני חושב שצריך להפסיק את הוויכוח לגבי חמישה ימי לימודים. אנו מגיעים לזה. חבר הכנסת פורת, אתה יכול לדבר, אבל השיירה תעבור ויהיו חמישה ימי לימודים. צריך להתארגן לזה.

אבל, אגב כך, צריך לחשוב מה לעשות עם יום שישי, ויש כמה רעיונות. המתנ"סים, העיריות, אולי תגיע גם שעתן היפה של תנועות הנוער, שייקחו על עצמן מטלה לאומית חשובה מאוד, לארגן בני נוער כימי שישי בשעות הבוקר והצהריים, בדרך של פיקניקים, טיולים, מחנות, פעולות. לפתוח את הקנים, את השבטים, את המעוזים ואת המחנות לטובת הנוער, כדי שיבואו לשם — —

היו"ר נ' מסאלחה:

האם התכוונת למעוזי בית"ר? כי הסתכלת לשם.

חגי מירום (המערך):

מלה אחרונה, כבוד השר. אנחנו נמצאים במצב פוליטי-מדיני לא קל, יש חילוקי דעות לא קטנים בעם, תנאי אינתיפאדה שבגינם הנוער ההולך לצבא עומד בחזית קשה מאוד מאוד מההיבט המוסרי-הפנימי של החייל הלוחם, של טוהר הנשק וכל הקשור בזה. הייתי רוצה לקוות, שבשנת הלימודים הבאה יעשה המשרד עוד יותר ממה שאני יודע שהוא עושה לחיזוק פעולת ההכנה לצה"ל, לשילוב הפעולה עם הגדנ"ע, להרחבת המסגרות המדברות, המחנכות, המשוחרות עם בני הנוער, בעיקר עם גילאי 17 — 18, לקראת ההליכה לשירות הצבאי.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

עכשיו יש תוכנית חובה.

חגי מירום (המערך):

אני יודע שיש תוכנית חובה. אינני יודע, אדוני השר, איך היא עומדת בתנאי הביצוע, ואם תוכל לומר מלה על זה, הרי תחכים אותנו. אני מקווה מאוד שהעניין הזה יקבל יתר משמעות ומשקל, כי קשה לנוער בהתמודדות הזאת.

לבסוף, יש פרויקטים של בתי-ספר ניסויים, שבבעיני הם בבחינת נתיבות בחינוך, חיפוש דרך, מין חלוציות חינוכית. אף שהם שנויים במחלוקת, אף שיש כאלה הרואים בזה דרך-לא-דרך, הייתי מעריך זאת מאוד אם ייתן להם משרד החינוך ללכת בדרך הזאת בבחינת מופ" — מחקר ופיתוח. זה יהיה המופ" של משרד החינוך, כדי שנוכל להקיש, לראות וללמוד גם דרכים חדשות. תודה רבה.

הרצלייה-פיתוח לעבר העיר הגדולה. לדעתי, צריך המשרד לשים על כך את עינו. יש המעצרים על האינטגרציה, יש המתוכננים עליה. אני אישית אינני נמנה עם האחרונים. לדעתי, נכון עשתה מדינת ישראל שהפעילה את התוכנית הזאת. יש קשיים, אבל אם לא נעשה זאת על בסיס נכון, אנו עלולים לשמוט מידנו את התוכנית כולה.

אדוני השר, כמה מלים על החינוך הטכנולוגי. לפני ימים אחדים שמעתי מפי מפקד חיל האוויר, שחלה ירידה בכתי-הספר המכניים נוער בתחום הטכני לחיל האוויר, ושההכשרה מוציאה היום דגם פחות טוב או דגם העונה על צורכי החיל פחות מאשר בעבר.

אני ער גם למשבר ברשת "עמל", שהיא רשת המחנכת חינוך טכנולוגי. הייתי מאוד רוצה, שבעידן זה של הכנת נוער לחינוך טכנולוגי ייתן המשרד את לבו לכל ייפגע חינוך זה.

אינני יכול שלא לומר מלה על מה שנעשה במגזר הערבי ובמגזר הדרוזי בתחום החינוך. גם מפני שאני עסוק ומעורה בתחום זה שם. אדוני השר, משרדך עושה מעשה של ממש בעיקר בתחום הפיס. אני יודע שהוכנה תוכנית חמש-שנתית, או משהו דומה, כדי לנסות להקטין את הפער שנוצר בין בתי-הספר. אבל, גונבו גם לאחזני שמועות על האפשרות שלא יהיה ככוחם לעמוד בתוכנית החומש הזאת, שעוצבה על-ידי משרדך. הייתי מודה לך מאוד, אדוני השר, אם תוכל להאיר את עינינו לגבי מה שיקרה בתחום הזה של סגירת הפערים במסגרת הפיסית המבנית במגזר הערבי.

פן נוסף במגזר הערבי הוא העובדה, שדור שלם של מורים ומורות צעירים אינו נקלט בחינוך כי אין מקום. יוצא מזה שכוגרי ובוגרות סמינרים משלושת השנתיים האחרונים פונים אלינו ומסבירים שהכול חסום. אי-אפשר לקלוט אותם. יש קרימה למורים הוותיקים. בתחילת השנה גם פיטרו מורים ולאחר מכן אומנם החזירו חלק, אבל אין אפשרות לשלב מורים חדשים וצעירים בתחום החינוך במגזר הערבי. אדוני השר, זה נושא שאם לא תצמיח אותו, תחניק אותו. אינני מתכוון אליך אישית, אדוני שר החינוך. לדעתי, צריך לנסות, כמדיניות המשרד, לשלב מורים צעירים מקרב המגזר הערבי והדרוזי בתוך מוסדות החינוך.

ברצוני להעיר בכמה מלים על נושא יום חינוך ארוך. התוכנית הזאת חייבת לצאת לדרך, אולם ברצוני להביא לפניך ביטויים מן השטח שאני נתקל בהם. התחושה הכללית היא, שאיש אינו יודע איך נכנסים לזה, מה הולך לקרות, איך מתארגנים. כמעט בכל חבל ארץ שאנחנו מבקרים בו, משוחחים עם מחנכים ותלמידים, שואלים הכול: מה הולך לקרות? כולם שואלים אותנו: אולי אתם יודעים לספר לנו איך מתארגנים לזה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אם תרשה לי, הואיל ושאלה זו הועלתה גם על-ידי חברים אחרים, דבר אחד צריך להיות ברור לכולנו: כל עוד לא החליטה הכנסת מה היא עושה, האם יידרש תשלום מן ההורים או לא, האם זה יהיה לשנה, לשנתיים או לשלוש, האם זה יהיה בבת אחת או בהדרגה — אינך יכול להגיע לשום תוצאה מוגדרת. אפשר להגיד: תהיו מוכנים לאופציה כזאת או אחרת, אבל אי-אפשר לתכנן באופן ערכני כשלא ברור איך זה יהיה. אם יוחלט על תשלומי הורים, ברור שזה יהיה לכל הארץ בבת אחת. חוסר הבהירות היום וחוסר ההחלטה אינם מאפשרים לסרטט מפה. כל עוד לא החליטה הכנסת האם יש תשלום הורים, כן או לא, האם זה בכל הארץ בבת אחת, בהדרגה או

חוכרת י"ט, ישיבה קנ"ז
— סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
יש שם ציון מפורש של האנלוגיה?

עוזי לנדאו (הליכוד):
לא, אין לי כאן מלוא הפירוט.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא, אגב, הדבר הזה הוכן על-ידי מדרשת "אדם", וכזה ניכנס ליתר פירוט. אביא דוגמה נוספת. ציטוט: "מה מסמל הפרח בהקשרים פוליטיים? (למשל, הפרח דומה לשטחים המוחזקים, כי אין בו צורך קיומי והוא 'לוקסוס' בלבד, או, הפרח מסמל את ההרס הפנימי שלנו על-ידי קיצוניות בשם אידיאלים הנראים על-פני השטח יפים, מושלמים כמעט)".

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אבל מי אומר את זה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני, אני מציע שלא להיכנס כרגע לפרטים. את הוויכוח ננהל אחר כך. תוכניות לימודים רשמיות של משרד החינוך — על זה אני מדבר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני רוצה לומר לך, שלא תיתכן חוכרת של משרד החינוך שאיננה מציגה דעה והיפוכה. אין דבר כזה. חוכרת של המשרד, או חוכרת המאוסרת על-ידי המשרד, חייבת להביא דעות שונות, מנוגדות, ולא להטיף לשום דבר כזה. אולי זה חלק מדעה, ויש אחרי זה דעה הפוכה וערעור של הנקודה הזאת. אם מצטטים קטע של כיוון מסוים בלי לתת את התוכנית, מתקבלת פה תמונה חד-צדדית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני, את האינפורמציה שיש בידי הוצאתי מעיתון בשם "מוקד", מן הגיליון של החודש שעבר, והוא מביא את הדוגמאות האלה כדוגמה לכך, שהדברים אינם נעשים כפי שהשר מציג אותם, כלומר, הצגת עמדה אחת ולעומתה עמדה שנייה. את הדברים האלה על דרך פעולתה של מדרשת "אדם" ועל דרך פעולתה של אותה יחידה הוא מציג כנגד הפרסומים של האגף לתוכניות לימודים, אשר בראשו עומד מר משה אילן, והוא פועל כשורה, על-פי כל הנהלים של משרד החינוך, במהלך כל השנים — זה מול זה.

אביא עוד דוגמה אחת לדבר שלדעתי יש בו כגיעה מסוימת, "צפוצף" מסוים, אם אני רשאי לנקוט את לשון השכונה, על החוק. בחלק ניכר — הייתי אומר בכל, אולי כמעט בכל, ואמרתי כך רק כדי שאהיה בצד הכטוח — של פרסומי מדרשת "אדם" בתוך משרד החינוך, וגם של היחידה לחינוך לדמוקרטיה, מופיע המושג "שטחים". למשל: "הינן פוגש אדם המסרב לשרת בשטחים", או מפרסומי מדרשת "אדם": "שטחים — מרגיז אותי!".

בה בעת יש הנחיה מפורשת של היועץ המשפטי לממשלה, מר זמיר, בתגובה על שאלה ששאל אותו מזכיר הממשלה מר ביילין — ואומר היועץ המשפטי כהאי לישנא: יש לקרוא לשטחים ששוכרו במלחמת ששת-הימים "יהודה, שומרון, חבל-עזה ורמת-הגולן". ומובן שחובה על כל משרדי הממשלה לנקוט דרך זאת. את הדברים האלה עושים כשנה שבה מתכנים במדינה, בין השאר, לשמירת החוק והמשפט — שנת החוק והמשפט.

היו"ר נ' מסאלחה:

חודה לחבר הכנסת מירום. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו — לחבר הכנסת תופיק טובי.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היו רבים לפני שקשרו כתרים למשרד החינוך. אני יכול בוודאי להצטרף לחלק ניכר מן הדברים האלה, אבל אני מבקש היום להאיר נקודה אחת. שבעיני היא אפלה ומסוכנת.

משרד החינוך זכה בכנסת שנים ארוכות לאורך-רוח, לא לביקורת מספקת. אני חייב לומר, שעייפתי. אני סבור שכתחום מסוים הוא איננו ראוי לכך. יש במשרד יחידה לחינוך לדמוקרטיה ולדו-קיום הקשורה ללשכתו של השר. אבל, אדוני השר, אומר את הדבר החמור: היא עוסקת בחינוך לדה-ציוניזציה של הנוער מגיל צעיר. היא זוכה לתקציבים כבדים, ובדין זה, הנוער לקראת שנת התקציב הבאה, אני מבקש מן הכנסת למחוק מהתקציב של משרד החינוך את הסעיף המיועד ליחידה זו.

חגי מירום (המערך):
זאת לא אמת.

עוזי לנדאו (הליכוד):
אני מבקש לבטל את היחידה הזאת.

חגי מירום (המערך):

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מדבר על היחידה לחינוך לדמוקרטיה ולדו-קיום. אני מבקש בכך לא רק לחסוך כסף לעם ישראל, אלא לחסוך מכשלה מן החינוך.

אורה נמיר (המערך):
אולי תסביר לנו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני אסביר מייד, גברת נמיר. אביא דוגמה מה הוא המוצר, למשל, שהיחידה הזאת מוציאה. בחוכרת "התמודדות", בעמוד 14, תחת הכותרת "להרוג פיל" — — —

אורה נמיר (המערך):
שם התוכנית הוא: "להרוג פיל"?

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא. שם החוכרת הוא "התמודדות", והיא חלק מן התוכנית שמופקת עליה היחידה הזאת. בעמוד 14 נכתב: "המטרה" — של אותו שיעור, אני מניח — "בחינת מורכבות היחסים בין כובשים לנכבשים". החוכרת עצמה מביאה את סיפורו של ג'ורג' אורוול, שבו הוא מגולל את סיפורו של קצין משטרה בריטי המשרת בכורמה בתקופת שלטונה של האימפריה הבריטית, ואני מצטט מאותו סיפור: "כל זה היה מבלבל ומביך, כי באותו זמן כבר החלטתי שאימפריאליזם הוא דבר רע, וככל שאקדים להיפטר מתפקידי ולהסתלק מזה, כן ייטב. ובסתר, כמוכן, הייתי כולי בעד הבורמוזים ונגד מדכאיהם הבריטים". יש כאן אנלוגיה ברורה, אדוני השר, בין ישראל ויהודה ושומרון ובין אנגליה וכורמה. אימפריה שם — אימפריה כאן; קולוניה שם — קולוניה כאן; כובשים שם — אנחנו כובשים כאן; הבורמוזים נכבשים שם — הערבים נכבשים כאן.

זה איננו דבר יחיד. אביא דוגמה שנייה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, אני חייב לדלג על סדרת דברים, ואגיע להערה האחרונה שלי.

אנחנו נמצאים כרגע בעיצומו של מאבק על מולדתנו, על זכות קיומנו, על חיינו. המאבק נעשה בינינו לבין העם הערבי הסובב אותנו ואשר חלקו רוצה בחורבנו. תכריע הנחישות, מי משוכנע יותר בצדקתו ומי מתמיד יותר במאבק, והנחוש יהיה זה שמשוכנע בצדקת הדרך שלו.

היום משרד החינוך מוציא תלמידים מכוללים יותר מאשר בעבר. יכולות להיות שעות חינוך מספיקות מבחינת הכמות בנושא מסורת ישראל, היסטוריה של עם ישראל וכדומה, אבל הלימוד של מסורת ישראל, של דת ישראל, של מורשת ישראל-סבא הוא לימוד שאין בו הרוח המתאימה. הוא לימוד חסר נשמה. יש ולזול בהיסטוריה היהודית. כל נושא זכותנו על ארץ-ישראל — תשאל היום תלמיד היוצא מבית-הספר התיכון: מהי זכותך על ארץ-ישראל? אולי האינסטינקט זה הדבר היחיד שקיים, הוא לא ידע כיצד להסביר לך את הדבר הזה. ואנחנו עומדים בתקופה, שבה הנוער נמצא במבחנים ובעימותים מילוליים, בוויכוחים קשים עם הסובבים אותו.

אני סבור, אדוני השר, שדמוקרטיה, חשובה ככל שתהיה, ופלורליזם, חשוב ככל שיהיה, והומניזם ומה שלא יהיה — יהדות קודמת לכול. במדינה הזאת — יהדות היא היסוד לכול: יהדות, יהודים ומדינה יהודית. ללא הבסיס היהודי גם דמוקרטיה לא תהיה, גם לא פלורליזם, גם לא מדינה וגם לא יחס הוגן למי שאינם יהודים וחיים במדינה הזאת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תרשה לי, אף שאתה זהיר מאוד בלשונך ולא מתכוון: שמעתי שאמרת, אם אפשר להגיד "צפצוף" — "בלשון השכונה". אני מציע למחוק את זה ולכתוב: "בלשון עממית".

עוזי לנדאו (הליכוד):

זה מקובל עלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא רציתי לקטוע אותך באמצע הדברים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את ההערה, אבל אינני יודע האם ואיזה מובן שלילי יש ל"שכונה" בזירגון, בסלנג של הנוער.

היו"ר נ' מסאלחה:

אם היית אומר "הנוער", לא הייתי מעיר. אני יודע שכוונתך טובה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מקובל עלי התיקון. תודה רבה, אדוני.

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת חסיין פארס.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי מוצא אני לחובה, בדיון על נושא החינוך בארץ, להרים קול מחאה נגד המשך סגירת האוניברסיטאות הערביות בשטחים הכבושים, שנסגרו על-ידי שלטונות הכיבוש הישראליים מאז תחילת 1988, זה כבר שנתיים. זהו צעד של שלטון חשך, הסוגר

אדוני השר, אלה הן אך דוגמאות ספורות מסדרה ארוכה של דוגמאות שישנן כאן ומסדרה ארוכה עוד יותר של דוגמאות אשר מחבר המאמר הזה טוען להן. עד כאן — תוכן.

ועתה לגופים עצמם שישנם במשרד החינוך. אולי אומר מלה אחת על היחידה לחינוך לדמוקרטיה — מי היא, מה היא היחידה הזאת. היחידה הזאת עוסקת בהכנה עצמאית של תוכניות לימודים, בנפרד מהאגף שדיברתי עליו קודם, בריכוז עבודות של גופים חוץ-מערכתיים לצורך זה, בהחדרת הנושאים האלה לתוך מערכת החינוך, בארגון סמינריונים, במפגשים בין יהודים ליהודים ובין יהודים לערבים ובהוצאת כתבי-עת.

היחידה הזאת, אגב, קשורה לא בלעדית, אבל בוודאי עוסקת במימון די נכבד של מדרשת "אדם" על-שם אמיל גרינצווייג של מכון ון-ליר ועוד. לא ארחיב כאן את הדיבור על מכון ון-ליר, שעליו כבר הורחב הדיבור בשנים עברו, אבל שני גופים אלה הם יוצאי חלציהם של אנשי "שלום עכשיו" — ההנהלה שלהם, התוכניות שהם מכינים — וברור לגמרי שאת רוח הדברים האלה הם מנסים להעביר לתוך מערכת החינוך.

אבל, היחידה הזאת במשרד החינוך קשורה גם עם גופים נוספים, דוגמת "בית ברל", דוגמת יחידות קיבוציות שונות. אינני שולל קשר עם גופים מסוימים שיש להם תרומה לחינוך. אבל אני שולל את ההפליה המכוונת של גופים אחרים ואת הרחקתם.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מוסיף לך שתי דקות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מודה לכבוד היושב-ראש. אני אביא לדוגמה את הדברים הבאים: יש מחקרים שנעשים במשותף עם "בית ברל". מדוע אין מחקרים שנעשים במשותף עם המדרשה הלאומית על-שם בן-אליעזר? עם מכון זיבובינסקי? יש תנועות נוער רבות שמקבלות, ובזכות, תקציבים נכבדים ממשרד החינוך לפעילותן. מדוע תנועת הנוער בית-ר סובלת מהתנכלות — אין לי מלה אחרת, בוודאי הדבר הזה איננו נוגע לשולחנו של השר — של אנשי המשרד שנים ארוכות? לא רק התקציב עצמו שמועמד לרשותה הוא תקציב זניח בהשוואה לתקציבן של תנועות אחרות ואיננו מעודכן מאז שנות ה-60.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

התקציב מחולק על-ידי מועצת תנועות הנוער.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, הקריטריונים הם די ברורים, הדברים מגיעים גם למשרד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בהסכמה של מועצת תנועות הנוער.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מוכרח לומר, שתנועת בית-ר איננה מסכימה לחלוקה הנוכחית, והחלוקה הנוכחית נמשכת. בין השאר על-פי מעורבותו של משרד החינוך. אבל מעבר לזה, אדוני, גם את כבשת הרש שנותרה עיכב — אינני יודע מה קורה בשנה זאת — בשנים קודמות חשב המשרד לתקופות ארוכות, ואני מעיד שפנו אלי ישירות פעמים מספר שאנסה להתערב כדי לשחרר את הכספים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

שחרר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא משנה את ההערה היסודית שלי, כבוד השר, 150,000 שעות אלה שכאילו ייתוספו הן בעצם השעות קוצצו במשך שבוע-שמונה השנים שעברו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
עשר שנים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כאן למעשה לא מוסיפים דבר על מה שהיה. זה מה שרציתי להעיר, ונדמה לי שאני לא טועה בהערה זאת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אתה לא טועה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הבעיה החמורה היא ההיטל שמתכוונת הממשלה להטיל על ההורים כדי לקיים יום חינוך ארוך. הורים משלמים כבר היום מחיר של סל חינוך המתייקר מדי שנה בשנה וכבר הגיע ל-2,000 שקלים בשנה. זה כולל: אגרת שירותים, דמי שכלול, תלבושת אחידה, ספרים, תשלום בעבור חגיגות ועוד. הרצאות אלה מכבירות מאוד על ההורים. כשבאים עכשיו ומדברים על היטל חינוך כדי לקיים יום חינוך ארוך, זה מבשר רעות לגבי מערכת החינוך. ילדים רבים יותר מקרב השכבות העניות ינשרו מהמערכת. ילדים רבים יותר לא יוכלו לשלם בעד ארוחת הצהריים. היטל זה מבטל למעשה את חוק חינוך חנים, כשאנו מתקרים יותר יותר למצב, שרק מי שיש לו כסף יוכל לשלוח את ילדיו לבית-הספר.

אנו תובעים לבטל את ההיטל החדש ולקיים יום חינוך ארוך על חשבון תקציב המדינה. כלי תוספת רצינית מצד המדינה לתקציב משרד החינוך לא יתקיים למעשה יום חינוך ארוך, כי הוא מחייב גם ארוחת חמה, חדרים ללא צפיפות, שכר הוגן למורים, ולא, לא יהיה חינוך כשעות המיתוספות, אלא רק החזקת הילדים בכיתות, והמורות והמורים לא יהיו אלא שמרטים.

כדאי להזכיר כאן מה שהתפרסם בעיתון "דבר" בתחילת שנת הלימודים הנוכחית על אודות בתי-ספר יסודיים בבית-שאן. 20% מתלמידי כיתות ו' בבתי-הספר היסודיים מתקשים בקריאה וזקוקים לסיוע מיוחד כדי לעמוד בדרישות הלימודים של חטיבות-הביניים. באופקים רק 35% מהתלמידים בכיתה ו' השיגו מינום בקריאה ובחשבון. לכן, היטל החינוך יחמיר את המצב הזה בהגדלת אחוז הנשירה ובהגדלת הבורות.

אנו ניאבק לביטול היטל בלתי-צודק זה, הפוגע ברמת החינוך ומבטל את חוק לימוד חנים.

ברצוני להעיר כמה הערות על החינוך במגזר הערבי. רשת החינוך היסודי במגזר הערבי כוללת 22% — 23% מכלל אוכלוסיית בתי-הספר היסודיים בישראל. רבע מאוכלוסיית בתי-הספר בישראל סובלת, אדוני השר, מאפליה הנמשכת זה 42 שנה. אני לא מדבר על העובדה ששני שלישים מהילדים בישראל הנמצאים מתחת לקו העוני הם ערבים. אני מתייחס לאפליה הגסה בשירותי החינוך וברמת החינוך, שסובלים ממנה הילדים הערבים. האם משרד החינוך יכול להגיד לנו פעם אחת איזה אחוז מכלל תקציב החינוך מוצא על החינוך במגזר הערבי?

הפער הקיים בין מערכת החינוך הערבית לבין מערכת החינוך העברית במכנים, בשירותים, בתכנים, עדיין גדול ביותר ואף מתרחב. למרות כל הדיבורים הרמים על מאמץ מיוחד

מוסדות חינוך גבוה ומשלח 22,000 סטודנטים הביתה, ושולל משני שנתונים של בוגרי תיכון אפשרות של הצטרפות למערכת החינוך הגבוהה. זהו עונש אכזרי וצעד של נקמנות כלפי עם הנלחם על חירותו נגד הכיבוש. אם חשבה הממשלה שבצעד זה תחסל את האינתיפאדה, הוכח ששום צעד כזה או אחר לא ירתיע עם מלהמשיך את מאבקו הצודק. זה צעד שגרר גינוי והוקעה בין-לאומיים של ממשלת ישראל, המבצעת פשע כה חמור כמו סגירת מוסדות חינוך. פתיחת המכללות לחינוך מקצועי וחברתי בימים אלה והחזרתם של כ-3,500 סטודנטים אינה פותרת את הבעיה החמורה של המשך סגירת האוניברסיטאות.

מחר יפוג הצו הצבאי של סגירת האוניברסיטאות, ובהזדמנות זו אני קורא לממשלה להחליט שלא יחודש צו זה. אני קורא לממשלה לסגת מצעד אנטי-הומני זה ולאפשר ללא דיחוי פתיחת האוניברסיטאות הערביות בשטחים הכבושים.

חברי הכנסת, נושא יום חינוך ארוך ממשיך למקד את תשומת הלב במערכת החינוך. משרד החינוך הפעיל יום חינוך ארוך בכמה יישובים כניסיון. ככל שיהיו צעדים אלה מקיפים יותר, הברכה רבה יותר. אבל כאן אני שואל את השר: מדוע לא מצרפים כמה יישובים ערביים למסגרת הניסיונית, כשמערכת החינוך במגזר הערבי זקוקה לא פחות להחזרת השעות האבודות והמקוצצות וסובלת ירודה ביותר בארץ?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
חבר הכנסת טובי, אולי לא שמעת. הודעתי שיהיה יום חינוך ארוך ככפר שעב ובעספא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצטער מאוד שלא שמעתי. נקראתי אולי באותו רגע שדיברת. אני מעריך את הצעד הזה, ואני חושב שהוא עונה על הפניות שהיו. אני מקווה שהוא יורחב עוד ועוד.

אשר ליום החינוך הארוך בכלל, אנחנו תומכים בצעדים להחלת יום חינוך ארוך מוקדם ככל האפשר. אין מקום להחלה הדרגתית. עד כמה שידוע, לפי החלטת הממשלה יופעל יום חינוך ארוך בשנה הבאה בכל מערכת החינוך, מכיתה א' עד כיתה ט'. יום הלימודים בחינוך היסודי ובחטיבות הביניים יהיה עד השעה 15:00. לצורך זה ייתוספו, לפי הנתונים הרשמיים, 300,000 שעות, שיתפרסו על חמישה ימי לימוד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לא. 150,000 שעות. כתוב בחוק.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רק 150,000?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
רק 150,000.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
התכוונתי ל-150,000 השעות של יום שישו ייתוספו על ימי א' עד ה' ו-150,000 נוספים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
לא. לא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא אלה, החלק השני של ה-300,000?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אין חלק שני. יש 300,000. לא משנה יום שישו, יום חמישי. היום יש כן וכך שעות. ייתוספו עליהן עוד 150,000 שעות.

כלפי האוכלוסייה הערבית, אלא בהבנת צרכיה החינוכיים, כדי שאנשים אלה יזכו לשוויון זכויות וכדי שיחיו בדריקים, כאנשים חופשיים, וכשוויון במולדתם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. אני קורא לחבר הכנסת חסיין פארס, ואחריו — לחבר הכנסת מסאלחה, שהוא אחרון הרוברים בדיון בנושא הזה. לאחר חבר הכנסת מסאלחה אנחנו מפסיקים את הדיון בנושא משרד החינוך והתרבות ועוברים להמשך סדר-היום.

בבקשה, חבר הכנסת חסיין פארס. אני מבקש ממך להקפיד על הזמן. עם חבר הכנסת תופיק טובי קצת הקלתי, מפני שלא נשמע עוד נאומים רבים ממנו מעל דוכן זה, עד כמה שאני מבין.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני מבקש להתייחס לנושא שעלה גם בדברי שר החינוך, וזכה להתייחסות נרחבת בציבור ובתקשורת בימים האחרונים. אני מתכוון לנושא של גל העלייה מברית-המועצות.

כערכי פלשתיני אורח מדינת ישראל קיבלתי את העלייה של יהודים למדינת ישראל כאחת המטרות המרכזיות של המדינה. מכאן גם יחסי לעלייתם של יהודי בריית-המועצות שמתרחשת בימים אלה. אולם, מאז מלחמת ששת-הימים התנגדתי אישית והתנגדה מפלגתי, מפ"ם, להתיישבות בשטחים הכבושים.

התבטאויותיו של ראש הממשלה, שעליה גדולה זקוקה לארץ-ישראל גדולה, גרמו נזק רב גם לעלייה וגם ליחסים בין היהודים לבין הפלשתינים. התבטאויות שנשמעות לאחורנה מצד חלק ממנהיגי ארצות ערב ואחרים ממנהיגי אש"ף, ולצערי נשמע להן הד בין יחידים מקרב ערביי ישראל, התבטאויות אלה אינן מבחינות בין התנגדות ליישובם של עולים חדשים בשטחים הכבושים לבין התנגדות לעצם זכותם של יהודים לעלות למדינת ישראל, ואי-ההבחנה גורמת נזק רב לתהליך השלום ולמאבק הקשה, המסוכן והמורכב למען דריקים ושוויון בין היהודים לבין המיעוט הערבי הפלשתיני במדינת ישראל.

אני מכיר בזכות השיבה של פלשתינים למדינת פלשתינ שתקום ליד מדינת ישראל על בסיס הכרה הדדית והזכות להגדרה עצמית לשני העמים. באותה מידה אני מכיר בזכות העם היהודי לעלות למדינת ישראל בתחום "הקו הירוק".

כמחנך המאמין בחינוך לערכים, אני חושב שלמשרד החינוך יש תפקיד חשוב ביישום החינוך לדמוקרטיה, כאשר משרד החינוך דואג לסגירת הפערים הקיימים במערכת החינוך בין שני המגזרים — היהודי והערבי.

תקוותי היא, שהעלייה לא תפגע בילדי השכונות החלשות, שכונות המצוקה, בערבים, אלא בד בבד יוקצו תקציבים לילדים העולים, לילדי שכונות המצוקה, לערבים, לעיירות פיתוח, ללא הבדל ביניהם, כי כולם אורחי מדינת ישראל.

לאחר הקיצוצים שנעשו בעשור האחרון, שכבוד השר דיבר עליהם, היתה כפוי בשורה, אבל הבשורה פגומה. אנחנו מתבשרים שיוחזרו השעות שנגזלו ממערכת החינוך במשך העשור האחרון על-ידי יום לימודים ארוך. אני תומך ביום לימודים ארוך אבל מסתייג מההצעה שהימיון יבוא על חשבון ההורים. אני תומך במאבקו של שר החינוך לכך שיום לימודים

לסגור את הפער בין שני המגזרים, נאמד הפער כיום ב-15 שנה של פיגור לרעת המגזר הערבי, ומדובר על פער בכל היבטיה של מערכת החינוך: במבנים, בשירותים, בחדרי ספח, בציוד, בתוכניות, במורים ובסגל העוסקים בשתי מערכות החינוך.

לפי המחקרים האחרונים, הפיגור כרמת הלימודים של התלמידים הערבים לעומת התלמידים היהודים הוא בין שנתיים לשלוש שנים. זאת אומרת, ילד ערבי הלומד בכיתה ו' הוא כרמה של ילד בכיתה ג' או ד' בבית-ספר יהודי, וזה בגלל התנאים ותוכניות החינוך השונים בין שתי מערכות החינוך.

מערכת החינוך הערבית סובלת ממחסור גדול בבתי-ספר ובחדרי לימוד תקינים. חסרים בין 1,000 ל-1,500 חדרי לימוד, כשאלפי תלמידים עדיין לומדים בחדרים מסוכנים, נוטים ליפול, ללא שירותים. חסר כאותו מספר של חדרי ספח ושירותים מינהליים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת תופיק טובי, אתה צריך לסיים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אצמצם ואגמור.

אדוני השר, הסקרים האחרונים שנעשו מראים, שאחוז הנשירה בבתי-הספר הערביים הוא גבוה מאוד ולא מצטמצם.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
מצטמצם.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא, אדוני השר. 20% — 25% מהתלמידים במגזר הערבי נושרים ממערכת החינוך בכל שנתון לפני סיום בית-הספר היסודי. 32% נושרים לפני סיום בית-הספר העל-יסודי, ו-50% נושרים לפני סיום בית-הספר התיכון. זה לעומת 18% במגזר היהודי.

החינוך הטכנולוגי במגזר הערבי נמצא בפיגור מדאיג. 20% מהתלמידים הערבים נמצאים במסלולים טכנולוגיים, לעומת 60% בקרב התלמידים היהודים. וזה בלי דובר על הרמה הירודה של בתי-הספר המקצועיים. אני מקווה שהמאמצים של משרד החינוך יביאו לשיפור ויעלו את הרמה, כפי שדיברנו על בית-הספר בעכו.

בסיום דברי, אני מפנה את תשומת הלב לתוכניות הלימודים ולספרי הלימודים, הנמצאים בפיגור חמור ביותר, תוך התעלמות מצורכיהם החינוכיים וממאוייהם הלאומיים של התלמידים הערבים. בהכנת תוכניות הלימוד במגזר היהודי עובדים 125 אנשי מקצוע; במגזר הערבי — לא יותר משישה, ולכן הפיגור הזה.

אנו קוראים לנקוט צעדים תקציביים ופרסונליים ולערוך כמרה שינויים בתוכניות הלימודים במגזר הערבי, כדי לחדש את תוכניות הלימודים המפגרות בזמן ובתוכן ולענות על צורכי מאוייהם ומורשתם הלאומית והדמוקרטית של התלמידים הערבים.

יש עובדות נוספות רבות המצביעות על החומרה הקיימת בהמשך הפער הזה בין שתי המערכות, ואני קורא לשר החינוך והתרבות להתחשב במצב הקיים היום במגזר הערבי, שבו הפער והרגשת האפליה הולכים וגדלים. השכיחה של אתמול בקשר לאפליית הרשויות המקומיות הערביות מביעה בעצם את המחאה על האפליה בכל מסלולי החיים: בשירותים, בעבודה, בחינוך ובבריאות. הממשלה לא תבטל את המחאה באיומים

אשר לתקציב, השנה הוקצו 4 מיליוני שקלים לניסוי, לשנה הבאה עוד 3 מיליונים. אבל, 3 מיליוני השקלים האלה שהוספתם לא באו כדי להרחיב את המסגרת. לאותה מסגרת שהיתה השנה מקציבים 7 מיליוני שקלים. מתי נגשים את החוק הזה? מתי נגיע ליישומו? זה אומר, שדורכים במקום במשך שנתיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת אורה נמיר, אם את קוראת עיתון, הייתי מבקש שלא תעשי זאת.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לגבי הילד החריג, משרד החינוך נדרש — — —

אורה נמיר (המערך):

אני לא חולקת על ההערה, אבל אני התאפקתי במשך שנים ולא פתחתי עיתון כאשר חברי כנסת אחרים קראו עיתונים, וזה הדבר היחיד שעשו. אני המומה מההערה שלך. אני יושבת שעות במליאה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת אורה נמיר, את יודעת כמה אני מעריך ומכבד אותך.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כמה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

בצורה שהייתה ממלאה את כל הכיסאות של האולם הזה. חברת הכנסת אורה נמיר, כאשר אני רואה חבר כנסת עושה זאת, אני מעיר לו. אני מעיר לכולם, כי אני חושב שאין זה לכבוד הבית. את יושבת ראש ועדת החינוך והתרבות לשעבר, לכן פניתי אלייך. לא רציתי לפגוע בך.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר החינוך והתרבות, דיברת על האינטגרציה. טוב שתהיה אינטגרציה. לפני שבוע היה דיון בוועדת החינוך והתרבות על גטירת בית-ספר בדרום תל-אביב, בית-ספר "יוגוויץ". היו סתירות. שמעתי את הצעקות של ההורים, את הצעקות של המורים. רבותי, או שתהיה אינטגרציה אמיתית — או סתם מריחה. אני מבקש שמשרד החינוך ידאג שבית-הספר הזה לא ייסגר. אדוני שר החינוך והתרבות, אני פונה אליך אישית בנייני הזה.

הילד החריג — האם משרד החינוך מצא תוכניות לשילוב הילד השונה וקבלתו? אני קורא לו "הילד השונה". כל ילד שנמצא בחברה אחרת הוא שונה. כגון: ילד מפגר, ילד נכה, ילד שהוא עולה חדש מרוסיה, ילד ערבי אם הוא נמצא בבית-ספר עברי. האם משרד החינוך והתרבות הכין תוכניות לילדים השונים האלה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

יש תוכנית מקסימה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני רוצה לראות אותה.

לגבי המחסור בחדרי לימוד — המחסור בחדרי לימוד הולך וגובר. מה קורה? אנתנו מדברים על זה שנים. משרד החינוך מקצה 100 — 120 חדרים כל שנה למגור הערבי. זה מכסה את הריבוי הטבעי. מה עם הילדים הלומדים במצוקה, בחדרים שכורים, בחדרים לא מתאימים? הבעיה קיימת במשך כל השנים. מתי ייסגר הפער? הבה נתכנן שבתוך שנתיים-שלוש שנים נחסל את התופעה הזאת, אחת ולתמיד.

אורך יונה במדינת ישראל שלא על חשבון ההורים. מדינת ישראל, ובעיקר שר האוצר ומשרדו, צריכה לדאוג לכך שיום הלימודים הארוך יונה על חשבון תקציב המדינה.

כולנו יודעים, שעקב הקיצוצים בשעות הלימוד צמח במדינת ישראל החינוך האפור. זה פגע דווקא בשכבות החלשות, בכלל זה בערבים. משרד החינוך החליט לבצע את הניסוי של יום לימודים ארוך בארבעה יישובים יהודיים, תוך התעלמות מהיישוב הערבי, עד שאנחנו השמענו את זעקתנו ומחינו על כך. אנחנו רוצים ששר החינוך כעצמו, כבואו לתכנן את מערכת החינוך במדינת ישראל, יביא בחשבון את ערביי מדינת ישראל — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

— — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בהתחלה דובר על ארבעה יישובים, עיירות פיתוח. עד שהעלינו את הנושא בוועדת החינוך והתרבות, פעם או פעמיים — — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

האם אפשר להעיר לך?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בבקשה, אדוני השר.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מה קרה? הסיכום הראשון היה, שיום לימודים ארוך יונה אך ורק בערי פיתוח.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה נכון, אבל זה היה סיכום מוטעה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מה זה חשוב אם זה מוטעה או לא מוטעה? זה היה סיכום עם שר האוצר. אבל כאשר הממשלה החליטה בדיון על התקציב שיום לימודים ארוך יונה בכל רחבי הארץ, היה היגיון לערוך את הניסוי לא רק בערי הפיתוח אלא גם במגזר הערבי.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מברך על כך שכלתם בתוכנית הניסוי שני יישובים ערביים. ערי הפיתוח לא נופלות ברמתן הכלכלית, החברתית, וגם לא בהישגים הלימודיים שלהן מהכפרים הערביים. כאשר מדברים על עיירות פיתוח, יש להביא בחשבון באופן אוטומטי את הכפרים הערביים, שהם או באותה רמה או ברמה נמוכה יותר.

אני מברך על הצעד הזה, על כך שמשרד החינוך בכל זאת נענה לבקשה הזו, אף שבתחילה היה התכנון שונה.

יישום חוק חינוך מיוחד — חוק חינוך מיוחד בוצע השנה בכמה אזורים בארץ, ובמגזר הערבי הוא יושם רק לגבי ערביי ירושלים המזרחית. ביקרתי לפני כחודש וחצי בבתי-ספר ערביים במזרח-ירושלים, וראיתי את התנאים הפיסיים בבתי-ספר "א-נור" בוואדי-ג'וז. החדרים שם מאוד צרים. אין מגרש משחקים. חדר לפיסיותרפיה הוא כשטח של 2 מטרים רבועים. לילדים המפגרים האלה אין מחסה ביום גשום. המסעדה ברמה בלתי-סבירה. ילד מפגר, שצריך לתלול תנאים טובים הרבה יותר מילד רגיל, לומד שם כתנאים הגרועים ביותר שאפשר להעלותם על הדעת.

אם מנהיגים חוק חינוך מיוחד, צריך ליצור גם תנאים להגשמת החוק הזה.

שיש מחסור ב-1,000 חדרי לימוד. מר צפירי, שישב בישיבה, אמר שיש מחסור ב-400 חדרי לימוד, ומר עלי חידד אמר שחסרים כ-800 חדרים, שצריך לבנות או שצריך לפנות.

אדוני שר החינוך, נתח 33% מתקציב הבינוי למגזר הערבי. אפשר לבנות בכך רק 100 כיתות לימוד, וזה עונה רק על בעיית הריכוז הטבעי. אלה היו דברי עלי חידד היום בוועדת הפנים. אפשר לראות זאת בפרוטוקול. זאת אומרת, אם חסרים 800 חדרים, הרי דרושות 8 — 10 שנים כדי לסגור את הפער. אני אומר לך, אדוני השר, שתיתן לי 66% מתקציב הבינוי ולא תקציב למגזר היהודי. אני רוצה שאנחנו, יחד אתך, נצקע בעניין הזה. אני יודע שהתנגדת לתקציב, בדברים מסוימים, כי התקציב אינו מספיק. אומרים שמדינת ישראל עומדת היום על הרבה דברים — ביטחון, עלייה וחינוך. על ביטחון, שהוא חשוב, יש מי שצועק, וכולם שותקים, ובצדק; גם על עלייה יש מי שצועקים, ובצדק; על חינוך אין הרבה צועקים. אני מכיר את מצוקת התקציב. שר האוצר הופיע כאן ותמכתי בתקציב, על אף ההסתייגויות שהיו לי בנושאים מסוימים, גם בתחום החינוך. אומרים שיש 40% החזרת חובות, ואני יודע זאת, ו-20% לביטחון, ומכל העוגה נשארים 38%. עד מתי? אולי תהיה איזו הצעה מהפכנית, או מלוות. ממילא כולנו חייבים, כולנו, כל אזרחי מדינת ישראל, בכלל זה בנינו ובנותינו. צריך להכין תוכנית לכמה שנים, כי אם לא כן, הפגיעה בחינוך תהיה לטווח ארוך.

אדוני שר החינוך, אני מעלה את הדברים כלפי שר החינוך. אני יכול להגיד לך, אדוני השר, ולכנסת, מה העריכו ראשי המועצות הערביות וחברי הכנסת מכל הסיעות — גם חברים יהודים. הם דיברו על פנייה לנשיא המדינה בעניין השוויון. אדוני השר, אתה היית נשיא המדינה. אני מדבר כאן אלא כיושר. לדעתי, היית נשיא טוב, של כולנו, של כל עם ישראל. היית טוב גם ביחס לאוכלוסייה הערבית. אני מזכיר לך את זה. אני מכבד את נשיא מדינת ישראל ואוהב אותו, אבל לא צריך לפנות במכתב נוסף לנשיא, כי אתה עצמך היית נשיא ואתה עכשיו שר החינוך והתכנון.

יש בעיה, שאותה הזכיר גם חבר הכנסת חגי מירום, ואתה, אדוני השר, מכיר אותה, שבוגרי סמינרים מחכים בתור וכמוהם גם בעלי ב"א עם תעודת הוראה, ואין מקום. יש עשרות מקרים כאלה, ואני מוכן למסור לך פרטים בך.

מורים ומורות מהצפון הולכים לנגב, ואני מבוסס, כי הם צריכים לשרת שם כמו בשירות לאומי. אחרי חמש ושש שנים, מורים בעלי משפחות מבקשים ומתחננים: תן לי שמונה שעות, במקום 30 שעות, כלומר שליש משרה. הם מסכימים שיעבירו אותם לצפון, אחרי שבע ושמונה שנים. אבל איך הוא יחיה מהמשכורת? ואני יודע מה משכורתו של המורה. יש לי שלושה-ארבעה אחים שהם מורים, ואני לא צריך ללכת רחוק כדי לראות את המצב. אני רואה את חלושי המשכורת שלהם.

יש בעיה נוספת, שבהנהלת הסתדרות המורים הפנו את תשומת לבי אליה. אנחנו לומדים שלוש שפות, ובצדק, ואני מאוד מרוצה מזה. אנחנו לומדים ערבית, שהיא שפת האם שלנו, ערבית, שהיא שפת המדינה שלנו, ואנגלית. ואני שמח על כך שאנחנו לומדים את השפות האלה. חבר ערבי בהנהלת הסתדרות המורים, חבר שלי וגם חבר תנועה, אמר לי: הוראת שלוש השפות אצלנו זה כאילו במקום הוראת שתי שפות במגזר היהודי. הווי אומר, חסרות לכיתה 3 — 4 שעות בשבוע. עשיתי חשבון לאימדיק: 400 בתי-ספר ערביים, עם ממוצע של 15 כיתות בכל בית-ספר, ואז מגיעים ל-24,000 שעות

שר החינוך והתכנון י' נכון:

מה הבעיה? אני נותן מספרים פה ובוועדה, ואני אומר איזה אחוז מתקציב הפיתוח מופנה למגזר הערבי, איך זוכר את המספרים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

סלח לי, אדוני השר. אתה נותן מספרים, אבל מספרים אינם עונים על הדרישות. הם מכסים רק את הריכוז הטבעי. ומה עם הילדים שלומדים במצוקה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פארס, אתה חייב לסיים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מסיים במשפט אחד. אני פונה לשר החינוך שידאג להכללת המגזר הערבי ברווחה. עד היום הזה איננו נהנים מסל הרווחה. זה סל מכובד. אני מדבר על קב"סים — קציני ביקור סדיר — עובדים סוציאליים, רופאים ואחיות. אנחנו רוצים שוויון מלא, לא פחות ולא יותר. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת נואף מסאלחה, אחרון המשתתפים היום בדיון, שייפסק לאחר הדברים של חבר הכנסת מסאלחה וימשך בישיבה אחרת.

אורה נמיר (המערך):

מה יהיה אחרי זה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעות לסדר-היום ויתר הסעיפים בסדר-היום שלפנינו. בבקשה, חבר הכנסת מסאלחה.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה להודות לכבוד השר על המאמצים הרבים שנעשו בשנים האחרונות במשרד החינוך, כללית וגם כלפי המגזר הערבי. כאשר הייתי יושב-ראש הישיבה, רשמתי הערה לעניין החינוך לדמוקרטיה. אני רוצה לומר מלה על כך. אני חושב שזה דבר חשוב מאוד. צריך להמשיך בדבר הזה. הודמן לי להרצות בקורסים במסגרת החינוך לדמוקרטיה. אני חושב שזה דבר מצוין לתלמידים ויהודים וגם לתלמידים ולמורים הערבים. פגשתי עכשיו במזנון את חבר הכנסת עוזי לנדאו. אמרתי לו: חבל שאינך בא לשמוע. אני עומד להציע, שאם יש זרמים תנועתיים במדינת ישראל שמרצים מטעמים כאילו אינם מופיעים שם, שיאפשרו להם להופיע, זה צריך להיות פתוח לכול.

אורה נמיר (המערך):

האם חבר הכנסת עוזי לנדאו שייך לזרמים שאינם מופיעים בבתי-הספר?

נואף מסאלחה (המערך):

הוא הסכים אתי. נניח שלא היה מסכים, זאת דעתי. לכן, אני מחזק את ידיך, אדוני השר, בעניין החינוך לדמוקרטיה.

שמעתי את ההערות של השר לדברי חבר הכנסת פארס. מה אמרנו כאשר הבעית לא נפתרה? מה אמרנו, ראשי המועצות הערביות וראשי הציבור הערבי, כאשר לא נפתרה בעיית ההשוואה או השוויון? אדוני השר, תפקידנו להמשיך לזעוק, לא כדי לנגח, חס וחלילה, היום, למשל, דיברנו על מורי בתי-הספר היסודי ועל מחנכים. עלי חידד הוא היום מנהל האגף הערבי במשרד החינוך. בוועדת הפנים דיברנו על ערביי ישראל. ראשי המועצות המקומיות אומרים

את הנתונים האלה לגבי נשירת תלמידים, וכדאי לראות אותם: כבתי-הספר היסודיים הערביים — 22.5% מהתלמידים; בתיכון — 12%; באוניברסיטאות — כ-6%. הנשירה מדהימה.

היום מסרו מספרים של יישוב אחד, אוס-אל-פחם, אף-על-פי שנציגי אוס-אל-פחם לא היו נוכחים, ושם יש נשירה של 40%—50% בין חטיבת-הביניים לתיכון. זו נשירה עצומה. זו בעיה שלא רק משרד החינוך צריך לתת עליה את הדעת, אלא גם הרשויות המקומיות הערביות, גם ועדת החינוך וגם אנחנו. כולנו צריכים להטף לזה. באוניברסיטה — 6%, אבל כיוון שיש כאלה הלומדים בחוץ-לארץ, האחוז יהיה גבוה קצת יותר.

הממוצע הערבי בקרב התלמידים הוא 17%; בכוח-אדם, אדוני השר, רק 12.5%. שמעתי את התשובה שלך, והיא נכונה, אבל תלוי אין מפרשים אותה. אתה אמרת: אתם לוקחים קיבוצים ומושבים, וזה לא בדיוק אותו דבר. זה אומנם נכון, אבל יש כאן מחסור בקרוב ל-3,000 משרות, וגם אם יש בזה הפרדה ב-50%, עדיין יש מחסור ב-1,500 משרות, ואם יטפלו בזה אפשר יהיה לפתור רבות של אקדמאים ערבים.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מסאלחה, עליך לסיים.

נואף מסאלחה (המערך):

אני כבר מסיים.

סמים — אני מברך את כבוד השר על נסיעתו לטייבה, אני מעודכן ואני יודע שתזמנת. שם יש באמת קטסטרופה. אני חבר בוועדה למניעת סמים, ואני מכיר את הבעיה. אני מקווה שתתרום גם במקומות אחרים.

הנגב — עם כל האחריות אני אומר, שיש להעדיף את הנגב אפילו במסגרת התקציב הנוכחי; זאת אומרת, להגדיל את התקציב לנגב, ואם לא, אז לפחות להעביר, כי בנגב יש באמת פיגור, אובייקטיבי לפעמים, ושם קשה מאוד.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מסאלחה, אני מבקש ממך.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. רק עוד מלה על החינוך הטכנולוגי. 24% מהתלמידים הערבים לומדים בחינוך הטכנולוגי, כאשר בין 60% ל-65% מהתלמידים במגזר היהודי לומדים בחינוך הטכנולוגי, ואני מברך על זה. שאלתי את מר עלי חידר, והוא אמר לי שהשנה הקציצו לו 250,000 שקל לפיתוח החינוך הטכנולוגי במגזר הערבי. תגיד לי, אדוני השר, מה זה יכול לעשות?

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, הדיון על סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו נקטע עכשיו. אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, הצעה לסדר. שני משפטים בלבד, אני מצטער על שאני מטריד את הכנסת.

הי"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת וייס, אבל תעשה זאת מהמקורפון כדי שדברך יירשמו.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, ביושבך על כס היושב-ראש אני רוצה לציין, שיש כאן בעיה החוזרת על עצמה מדי פעם בפעם. כאשר

בקירוב. אני יודע שזה לא-פשוט, כי בסוף צריך לתרגם את זה לכסף, ומאין ייקחו כסף? אבל זו בעיה שאני צריך להזכיר אותה, כי אני רוצה שנלמד שלוש שפות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

— — — חלק מזה יהיה חופשי להחלטתם.

נואף מסאלחה (המערך):

מצוין, יפה מאוד.

יום חינוך ארוך — אני הצבעתי אתך, אדוני השר, בסיעה, ואני שמח, אבל אני מחזיק בכפל תפקידים למשך עוד חודש בערך, בהיותי עדיין חבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות. גם כאיש הסתדרות וגם כחבר הכנסת אני נגד תשלום הורים, אבל אני בעד תשלום הורים אם בסופו של דבר יתברר, שחלקים מהאוכלוסייה במדינת ישראל לא ילמדו, כי בסופו של דבר לא ייתנו לך, אדוני השר, את התקציב הדרוש.

אני מוכן להיאבק יחד אתך יחד עם רבים אחרים להשגת המטרה הזאת, כי אי-אפשר להגיד שלמדינה אין, למשרד החינוך אין, ושההורים לא ישלמו. אני אומר, שמי שיש לו יותר כסף — ישלם. הרי אנחנו חברה שצריכה להיות שוויונית. כי אם זה לא יהיה כך, אני אצטק כאן שיש לשכונות, יש לעיירות הפיתוח — ואני לא מקנא בהם כי זה מגיע להם — אבל אין לערבים. אחרים יבואו ויצעקו דברים דומים, ואז, אדוני השר, לנו לא תהיה תשובה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

צריך לחזק על שר האוצר.

גדעון גדות (הליכוד):

כשאתה מדבר על תשלום הורים, אתה מתכוון לתשלום פרוגרסיבי.

נואף מסאלחה (המערך):

תשלום הורים מהכנסה מסוימת, כפי שתיקבע. שיקבעו סף של 4,000 שקל, אני לא יודע כמה בדיוק. אבל כן, תשלום פרוגרסיבי; זו המלה המתאימה, חברי וידידי חבר הכנסת גדות, תשלום פרוגרסיבי. מי שיש לו — ישלם, וכולנו ניהנה וכמוכן הילדים שלנו ייהנו. זו חברה שוויונית, או חברה המצמצמת פערים — ולא רק לצעוק שאין לנו.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ישבתי בראש ועדה בנושא הערבי של הנוער-העובד, שחבר הכנסת חגי מירום, שהיה מזכ"ל הנוער-העובד, היה חבר בה. יסדנו תנועה מפוארת במגזרים הערבי והדרוזי, והיו לנו כ-100 מדרכים וקנים חדשים משנת 1983 עד היום, ואנחנו איחדנו. אמרנו: הבה ניקח את המוגמר. לא חטיבה חינוכית וחטיבה מקצועית, אלא אנחנו נזעקו מהיום הראשון למיזוג החטיבות.

אדוני השר, נדמה לי כי בשנה שעברה העברת סכום של 100,000 שקל לפעולה בקרב הערבים, זו פעולה יהודית-ערבית, אלה מחנות משותפים ליהודים וערבים, וזה חינוך הנוער הערבי, ואני חושב שכדאי לחמוך בנוער בסניפים שבכפרים הערביים והדרוזיים.

הרי כולנו מומחים, וצועקים, בצדק, שאנחנו יודעים ומכירים את המחלה, אבל אין רופאים ואין כסף. אדוני השר, אני רוצה לחזור על נתונים שניתנו גם על-ידי הסתדרות המורים וגם על-ידי נציגי המשרד, על-ידי סגן המנכ"ל במשרד החינוך והתרבות בן-ציון דל. לפחות על חלק מהנתונים הסכימו כולם. ועדה של משרד החינוך, שנדמה לי שאתה, אדוני השר, מינית אותה בשנת 1984 או 1985, אני לא בטוח לגבי השנה, מסרה

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, למה נקטע הדיון בסקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו? האם רשום בסדר-היום שלנו שהדיון הזה יופסק בעודו באבן? תסביר לי, בבקשה, אני רוצה לדעת.

הן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אולי סגני יושב-ראש הכנסת יקיימו דיון בעניין זה בנשיאות, ותגמרו את זה בנשיאות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, כל סגני היושב-ראש, אני מבקש מכם ואני מבקש גם מחבר הכנסת רן כהן: כאשר נתבקשתי למלא היום באופן זמני את התפקיד של היושב-ראש, אף שהיום זה לא תפקידי, כדי לאפשר לחבר הכנסת מסאלחה לנאום, נאמר לי שהדיון ייקטע. השאלה שלך היא שאלה טובה, לי אין תשובה טובה עליה. אני מוכן לברר יחד אתך בישיבת הנשיאות הבאה, ביום שני, את השאלה הנכונה — מדוע קוטעים דיונים. אין לזה כל הצדקה.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא מלין על כך שקוטעים דיון. אני מלין על כך שאנחנו לא יודעים על כך, ורק יושב-ראש הישיבה יודע. גם אני רוצה לדעת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני לא יודע, זה נמסר לי כהסדר. אני מוכן להליך יחד אתך.

יש בבניין טקס שמשותפים בו רוב חברי הכנסת, וכזה הוא הטקס שיתקיים כאן היום בשעה 20:00, ובו בזמן יש נושאים על סדר-היום של המליאה, נוצר מצב משונה, שאנחנו מפרעים לעצמנו לעבוד. יש כאן נושאים חשובים, ואורחים הגיעו והם יתרשמו, חלילה, שחברי הכנסת מזלזלים בתפקידם. כדאי היה לתאם את לוח הזמנים בעניינים כאלה.

גדעון גדות (הליכוד):

אני רוצה להעיר משהו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא. לא יהיה דיון על זה. שמעתי את ההערה של

— — —

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, זה פשוט לא יעלה על הדעת. תפקיד ייצוגי כמו זה שחבר הכנסת שבח וייס עומד לבצע בקומה העליונה איננו חשוב? לא יעלה על הדעת דבר כזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גדעון גדות, גם אני הולך למלא את התפקיד הייצוגי הזה.

סגן יושב-ראש הכנסת חבר הכנסת שבח וייס, אני אעביר ליושב-ראש הכנסת את הדברים שנאמרו כאן, ואודיע לו שיש בזה הפרעה — א. לקבלת האורחים: ב. לסדרי העבודה התקנים של הכנסת.

חברי הכנסת, אני קורא — — —

ח. הצעה לסדר-היום

נסירת עצי מנגו במושב גתית

100 דונם תמרים, 150 טונות פיסטום ו-50 דונם מנגו, ואלה מנוהלים על-ידי האגודה ובאחריותה.

האגודה מנהלת בימים אלה משאומתן עם מינהלת ההסדר לגבי החוב, שהוא למעשה נטל על החברים באגודה. מקווים להגיע להסדר בהקדם.

רציתי להביא בפניכם את הנתונים של 20 משפחות שעם ישראל העלה אותן על הקרקע, שחיות שם מ-1975 ועד היום. כולנו יודעים מה קרה בחקלאות. כולנו יודעים מה מצב החקלאות. ל-20 המשפחות האלה אין טענות. הן עובדות ומקוות לצאת מהמצוקה הכלכלית שלהן.

אבל, בשנים האחרונות נעשו כמה ניסיונות פיגוע בגורמי הייצור של האגודה והחברים על-ידי גורמים לאומניים. בניסיון הראשון נעשתה כריחה של מטע המנגו, כ-20 דונם כלילה אחד. הגיעו כמה קבוצות וניסו את עצי המנגו הנושאים פרי, מנגו שגדל כשבע-שמונה שנים. ניסו 20 דונם כלילה אחד.

מאחר שלא נעשה, לדעתנו, שום צעד ביטחוני באזור, התבצע פיגוע נוסף כלול הפטימים, על-ידי הנחת מטען שהתפוצץ, וכנס לא נגרם נזק לאדם.

זה לא הכול. גם לאחר ניסיון זה, לצערנו לא נעשה מאומה. זה גרם שוב לכריחה של מטע המנגו. גם הפעם הזאת לא היו תוצאות. וזו הפעם השלישית.

שוב התפתו — וזה היה לפני כמה ימים — אותם גורמים לאומניים וכתרו בפעם הרביעית את מטע המנגו. עוד כ-10

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבקש מחבר הכנסת פסח גרופר להעלות את הצעתו לסדר-היום מס' 2726, בעניין: נסירת עצי מנגו במושב גתית. בבקשה.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מושב גתית נוסד בשנת 1975 על-ידי המחלקה להתיישבות של חרות-בית"ר, והוא שוכן במורדות המזרחיים של השומרון ושייך למרעזה האזורית בקעת-הירדן.

בשנים הראשונות הוא היווה הכשרה של גרעין מתיישבים חקלאיים במסגרת מושב שיתופי. בשנת 1978 נהפך היישוב למושב עובדים — אגודה שיתופית — כשכל מערכת הכספים של האגודה התנהלה בארגון הקניית "מבואות ירושלים". היישוב כנס לחובות גדולים של כ-12 מיליון שקל, נכון להיום, וזאת כתוצאה מניסיונות רבים של גידולי חקלאות שלא הצליחו באזור ומריכית גבוהה שנגבתה על-ידי ארגוני הקניית.

ביישוב מתגוררות כיום 20 משפחות, שחלקן מתפרנס מחקלאות וחלקן עובד בעבודות חוץ.

החקלאים מתפרנסים בעיקר מחממות וממטעים המרוחקים כ-5 קילומטרים מהיישוב, כאשר כל חבר וחבר מנהל את עסקיו הכספיים באופן עצמאי, ללא ערבות האגודה, כך שלאגודה אין למעשה שום חוב נוסף לזה שנוצר בתקופת הניהול בארגון הקניית.

לאגודה יש כמה ענפים משותפים, והם: 260 דונם פרס,

היו"ר נ' מסאלחה:

לנסר ידיים — גם את זה הייתי מוחק מהפרוטוקול, ברשותך.

כבוד השר ישיב, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היישובים בבקעת-הירדן נאבקים כימינו אלה עם קשיים מסוגים שונים: קשיי פרנסה, קשיים חברתיים וגם קשיים ביטחוניים. ההתקפות שהיו על המטעים של מושב גתית, לפעמים התקפות על מכשירי חקלאות שמשאירים בשדה, הן פגיעה קשה מאוד, וכמובן צריכים לעשות כל מה שאפשר כדי להפסיק אותה וכדי לתפוס את האחראים לה.

אלא שהעניין איננו פשוט כל כך מבחינה טכנית, כי לתפוס את העבריינים האלה אפשר או "על חם" — וכדי לתפוס אותם "על חם" צריך להימצא בשטח — או עלי-יד כך שנמצאים בזירה עקבות או חפצים שהם משאירים וכן הלאה, והם מאפשרים להגיע אל העבריינים בדרך של עיקוב, או עלי-יד מודיעין.

התפיסה "על חם" מובן מאליו שאינה יכולה להיות מוטלת על המשטרה. המשטרה אינה יכולה להציב שוטר על כל אובייקט אפשרי, לא רק בבקעת-הירדן אלא בעצם בשום מקום. בבקעת-הירדן היא באחריות כוללת של צה"ל, אבל גם צה"ל אינו יכול להציב כוחות בכל מטע ובכל יישוב, ופה מדובר על מטע הנמצא במרחק של כמה קילומטרים מהמושב, כך שהסיכויים לתפוס את העבריינים "על חם" הם די קלושים. כי בימינו — ואת זה יודעים בוודאי אנשי ההתיישבות ממקור ראשון — המתיישבים כבר לא כל כך יוצאים לשכב במארבים ולא יוצאים פיסית, בעצמם, להגן על רכושם. בעבר זה היה; היום, לצערנו, זה איננו.

במקרה הזה הלכו בעקבות העקבות, רכבות גששים גם של המשטרה וגם של הצבא. העקבות הובילו לעבר הכפר עקרב, אבל לא הובילו ממש עד הכפר עצמו. לפני הכפר הם נעלמו. הגששים והכוחות — וכל פעולה כזאת נעשית במשותף עם צה"ל — נכנסו לכפר, גם חקרו מוכתר של אחד הכפרים שם, נדמה לי של הכפר ינון, אבל לא עלו על שום דבר ספציפי. כך שגם הדרך הזאת של העיקוב מהזירה אל העבריינים — הפעם הזאת לא צלחה.

הדרך השלישית היא המודיעין. הדרך הזאת לפעמים אורכת זמן, כי בסופו של דבר מודיעין מן הסוג הזה הוא באחריותו של שירות הביטחון הכללי, והניסיון מראה שלפעמים עובר זמן עד שעולים על מישהו.

אני יכול להבטיח לכנסת, שהמשטרה, שהיא הגורם החוקר — היא לא הגורם האחראי לביטחון בבקעה, אבל היא הגורם החוקר — לא תחסוך מאמצים וכוחות, ואני בטוח שגם שירות הביטחון הכללי, מבחינת מודיעין, מפעיל את כל הזרועות שלו, את כל האפשרויות שלו. אני רוצה לקוות שהעבריינים האלה ייתפסו ויובאו לדין.

אשר לשמירה ולהבטחת הרכוש, אני רק יכול להמליץ — עד כמה שהאנשים יכולים, כדאי מאוד וראוי מאוד ורצוי מאוד שיקדישו, גם לשמירה וגם למארבים, את המאמצים האפשריים. אני מבין שאם יש במושב 20 משפחות זה לא פשוט לשמור באיזה מטע הנמצא במרחק של קילומטרים. אבל ליישוב יש קשר ישיר עם כוחות הביטחון למיניהם, וצה"ל בכל זאת נמצא בזירה. אני גם אבקש מהמשטרה שתנסה לראות מה

דונם. אני שואל: עד מתי? הבאתי לכם את התמונות, אדוני היושב-ראש. תסתכלו על תמונות של עצים בני שבע-שמונה שנים. הנה, תסתכל, אדוני היושב-ראש, תראה מה עושים ברכוש של יהודים, בבקשה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לצער, ההסתכלות שלי לא יכולה להירשם בפרוטוקול.

פסח גרופר (הליכוד):

אני יודע, אבל כשעוקרים זית אחד באיזה כפר ערבי — קמה מהומה בכל מדינת ישראל. יהודים הולכים לשם לשבות ולערוך הפגנות. כשאנחנו מנקים את הכבישים מפורעים כדי שלא יוכלו לירות על השיירות שלנו, וצריכים לעקור עצים — אז קמה מהומה במדינת היהודים; בזמן שמתעללים בכחורים וכורחים עצים של שבע ושמונה שנים, דבר נוראי.

אדוני שר המשטרה, אני רוצה לומר לך, אני לא אחראי. החברים שהיו כאן סיפרו לי, שבמשך התקופה הארוכה הזו, שבה קרו המקרים האלה, הובילו העקבות לעיירה עקרב. השם עקרב — מי שידוע ערבית יודע מה זה עקרב. כפי הנראה, אלה שגרים שם הם עקרים גדולים מאוד. העקבות מובילים לעקרב.

אני לא יודע, נשמע מה יש לך לומר לנו. אבל אני חושב, אדוני השר, שאחרי ארבע פעמים ואחרי ניסיון פיגוע בחיי בני-אדם, עם חומר הנפץ שהניחו בלילה ליד הלול, ובנס לא קרו אסונות — אני מאוד מבקש: צריך להתייחס למצב הזה באזור הזה בצורה הרצינית ביותר, מפני שחם וחלילה, חם וחלילה, אסור שנסכול או שנחכה — הלוואי שזה לא יקרה גם בעוד אלף שנה — שיהיו לנו גם נפגעים שם.

כל מה שקראתי כאן ואמרתי כאן מוביל רק לכיוון אחד: שעכשיו הם יפגעו בחיי אדם, כי לא יסתפקו בעצים.

יש לי תמונות של המטעים הצעירים. האנשים האלה נותנים לעצים הצעירים לגדול ארבע, חמש, שש שנים, וכאשר המנגו מגיע לניבה הם באים לנסר. זה רק מוכיח שזו קבוצה אחת, פושעים החושבים כל הזמן איך להרע ואיך להזיק.

אדוני השר, אני מבקש ממך לעשות כל שביכולתך וביכולת הצבא. אחת ולתמיד, צריך לגדוע להם את הידיים, לא לשבור, לגדוע להם את הידיים כמו שהם גדעו במסורים את העצים האלה. שיפסיקו לנסר את עצי המנגו במושב גתית.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע לך שלא להשתמש במלים "לגדוע ידיים". שהחוק יפשוט אותם. זכותך להגיד מה שאתה רוצה, אבל — לגדוע ידיים.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גם אתה בא ממגזר היודע מה זה חקלאות, ואתה יודע יפה מאוד — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מודה עם כל מה שאמרת, חוץ מהמלה הזאת.

פסח גרופר (הליכוד):

— — — מה זה אצל חקלאי, כאשר באים בפעם הרביעית לנסר לו את העצים.

היו"ר נ' מסאלחה:

נכון, אבל לא אומרים "לגדוע ידיים".

פסח גרופר (הליכוד):

זה נקרא לגדוע. לא רציתי להגיד "לנסר ידיים".

אפשר לעשות בכוחות משותפים של כל הגורמים הנמצאים באזור.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, שאליה כראי לזמן גם את צה"ל, האחראי לביטחון הכללי בירה, גם את אנשי היישוב, כדי לשמוע מהם ממקור ראשון, וכמובן גם את המשטרה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לכבוד השר. חבר הכנסת גרופר, האם אתה מסכים להצעת השר?

פסח גרופר (הליכוד):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה, מס' 1. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת פסח גרופר.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 11

נגד — אין

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מבקש להודיע, שהיתה טעות בהצבעה שלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. אם כך, אני מבקש לתקן: 12 בעד, אין נגד, אין נמנעים. ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גרופר עוברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חברי הכנסת, אני רוצה לומר שקראתי היום, שיש אפשרות לתקן את ההצבעה — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
ניסיתי וזה לא עבד.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע שיבדקו את המתקן.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. אם שניים אומרים, אני מבקש שתיקח זאת לתשומת לבך. אדוני המזכיר.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע שיבדקו את המתקן. האם אתה יכול לשנות את ההצבעה שלך בתוך עשר השניות?

היו"ר נ' מסאלחה:

כן, כך אמרו. אתה יכול ללחוץ פעמיים, והלחיצה האחרונה היא — —

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע לבדוק זאת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מקבל זאת, ואני מביא את זה לתשומת לבו של מזכיר הכנסת, שאולי יטפל בזה.

ט. הצעות לסדר-היום

מינויים ברשות שמורות הטבע

לברוע. אני מכיר קצת את רמי דותן, גם הוא מן הצבא. בוודאי אין לי בנושא הזה שום עניין אישי. אם כבר, אני קרוב דווקא למינויים החדשים.

היו"ר נ' מסאלחה:

האם מישור האשים אותך, אדוני?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מאחר שאני מדבר, אני רוצה שלא יהיה חשד.

ובכל זאת, אני בא לכאן לזעוק זעקה גדולה כנגד הצורה, האופן, הנוהל, שהם נפסדים בעיני מכל בחינה, שבהם ממנים אנשים לתפקידים ברשות שמורות הטבע.

אני רוצה, אדוני היושב-ראש, לומר קודם כול, שזה בכלל דבר אבסורדי ששני משרדי ממשלה ממנים על רשות אחת. אולי במקרה הזה יש לנו מזל, כי לולא היו שני משרדים ממנים על רשות אחת יכול להיות שכל המינויים היו, באיזו דרך, עוברים חלק, ולא היינו יודעים, אלא שהפעם היו צריכים לשכת שני שרים ושני משרדים ושתי מפלגות ושני קצוות של ממשלה, ולכן יצא העניין החוצה. אבל ככלל, לעניות דעתי, זה נוהל פסול, שאי-אפשר לסבול אותו במינהל ציבורי תקין.

אני מבקש לומר דבר אחד פשוט: עם כל זה שמדובר בידידי היקרים, גם ציצ'ו וגם רמי דותן — אני רוצה להבין, מה הכישורים שלהם להיות בתפקידים הללו שהם מונו להם.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום שמספרהן 2702, 2709, 2722, 2731 ו-2748. בנושא: מינויים ברשות שמורות הטבע. ראשון המציעים — חבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, בלא שמחה שמענו בתקשורת את הידיעה, ששר התקלאות אברהם כ"ץ-עוז והשר לאיכות הסביבה רוני מילוא ישבו וסיכמו כיצד לאיים את התפקידים ברשות שמורות הטבע. פשוט לא האמנו למשמע אוזנינו. לא האמנו, כי חשבנו שבעצם בכל זאת יש נהלים כלשהם, שבכל זאת יש מענה כלשהו לביקורת הציבורית, שיש גם איזה מקום לדברים הנאמרים בספרים של מבקרת המדינה, שיש בכל זאת היענות כלשהי למה שהציבור מגלה, וכצדק, כרגישות ציבורית לגבי איכות המינויים במינהל הציבורי. וכפי הנראה — אין. אין מענה לכל הדברים הללו.

בראשית דברי, אדוני היושב-ראש, לאחר הדברים ששמעתי בתקשורת, אני מבקש להודיע בצורה חד-משמעית, שלי אין מעורבות אישית עם אורי ביידיץ, בוודאי לא מעורבות פוליטית. מכל האנשים שמדובר בהם, היחיד המקורב אלי ממש באופן אישי הוא ידידי מן הצנחנים ציצ'ו, תת-אלוף יורם

שמיניים בשירות הציבורי ייעשו באורח תקין ובהתבסס על שיקולים ענייניים בלבד. יחד עם זאת חייב הציבור בכללותו לעמוד על המשמר". ואנחנו, רבותי חברי הכנסת, אנחנו נציגי הציבור וצריכים לעזוק את הזעקה הזאת כאן בשמו. "שמירה קפדנית" — אני ממשיך — "על הכללים מצד הרשות המבצעת, פעילות נמרצת מצד רשויות הבקרה, האכיפה והביקורת, יחד עם מודעות ציבורית ועירנות תקשורתית, הן אפוא המפתח למלחמה" — "מלחמה", היא קוראת לזה — "בתופעה ולשירותה".

רבותי חברי הכנסת, אם אנחנו מאמינים בארץ הזאת, ביופיה ובנופיה ואוהבים אותה, אנחנו צריכים לעקור את התופעות הללו מן השורש. על כן צריך לפסול את ההסכם הזה שהושג בין שני השרים, ולקבוע, כפי שנקבע במינהל תקין, כפי שקבעה מבקרת המדינה, כי לבד ממינוי מנכ"ל משרד ממשלתי והעוזרים הקרובים של השר, כל המינויים בשירות ובמינהל הציבורי ייעשו על-ידי מכרזים פתוחים. בחברה תקינה הראשונים שצריכים להיות בעלי נגישות למכרזים הללו הם האנשים המצויים בתחום הזה ומקדישים לו את שנות חייהם, את גינם, את עמלם ואת דאגותיהם. זה שהדבר הזה לא ניתן הוא הדבר הפוסל את הסיכום בין שני השרים, ואני מבקש, אדוני היושב-ראש, שעל כן ייערך דיון רציני, כדי שההסכם הזה, שבא למנות שישה אנשים חדשים לרשות לא משום קרבתם לשמורות הטבע אלא משום קרבתם לשמורות המפלגתיות, תסלחו לי, שנכון להיום מזהמות את הטבע — שההסכם הזה יכולת. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר, שיש לה הצעה לסדר-היום באותו נושא.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רבותי השרים הנוגעים בדבר, נדמה לי שהפתיחה של חבר הכנסת רן כהן והציטוטים מחוות דעתה של מבקרת המדינה — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

מהדוח שלה.

עדנה סולודר (המערך):

מהדוח שלה, היו פתיחה נכונה לנושא, אם כי, לדאבוני, אני מוכרחה לציין בצער, שתביעתה של מבקרת המדינה במקומה מונחת והחיים והמינויים ממשיכים לזרום לאו דווקא לפי קביעתה. נדמה לי שעד היום היה מוסכם, שלפחות הנושא של הטבע משוחרר מחלוקת התפקידים בו לפי מפתח פוליטי. אני מודה שזכותו של כל שר לקבוע את המנכ"ל, ואני חושבת שרוטציה היא דבר נכון. אני חושבת שמותר שיהיו חילוקי דעות ואני חושבת שמותר שתהיינה החלפות. אני יכולה לתהות, האם מן הנכון לעשות את החלפות דווקא כשעה שכל הרשות, עקב כניסה של משרד נוסף, עוברת בווראי וזוועים.

אבל, אני מוכרחה לומר שהמינויים, ובעיקר כאשר אני רואה את רשימת השמות וכאשר אני שומעת על הדרך שבה הם נעשו ועל הדרך שבה נודע לאלה שמדובר בהם על סיום תפקידם, משאירים כי טעם מאוד מאוד קשה. כך אני רואה שאת פרופסור מגדלסון, לפחות בחילופי התפקידים, ולא פרופסור מגדלסון, חתן פרס ישראל, גם אם הוא בן 80, את תמיד הגיל הביולוגי קובע, מחליף, בכל הכבוד, ידידי עוזר השר יוסי בית-הלחמי, לפחות בשורה הוא כתוב באותו מקום, אבל הוא בין המינויים, ולידו גם עוזרו של השר לאיכות הסביבה, בכל הכבוד, ינאל עמדי, ואיני יודעת מה בדיוק

ומי החליט שיש להם כישורים לעשות את זה? אני רוצה להבין, מה מבין ידידי צ'וצ'ו ומה מבין ידידי רמי דותן בבעלי-חיים, בנמרים, בצבועים, בשועלים, בתנים, בתנינים? מה הם מבינים? למה הם צריכים להיות ממונים על רשות שמורות הטבע? מה הם מבינים בשימור קרקע? מה הם מבינים בניהאיות? מה הם מבינים בהרים? מה הם מבינים? אולי רמי דותן, כשהוא נסע עדיין בטנקים, דהר על ההרים, וצ'וצ'ו טיפס יחד אתי על ההרים. מה הם מבינים ברשות שמורות הטבע? מה עושה אותם כשירים להיות מועמדים לתפקידים הללו ברשות?

הלוא מבקרת המדינה אמרה דבר פשוט מאוד. היא אמרה: "שיטת המינויים הפוליטיים מביאה אפוא לפגיעה חמורה לא רק בסדרי המינהל התקין או טוהר המידות אלא ברמתו המקצועית של השירות הציבורי".

ועל הטעם למינויים הפוליטיים אמר פרופסור יצחק זמיר במאמרו "אתיקה ופוליטיקה": "מסתבר כי הטעם העיקרי למינויים הפוליטיים במקרים רבים הוא לחלק תפקידים ציבוריים וטובות הנאה כדי לחזק את מעמדו האישי של השר בקרב מפלגתו או בקרב ציבור מסוים. ואם כך, יש במינויים כאלה יסוד חזק של ניצול תפקיד ציבורי לצרכים אישיים. מכל מקום, הנוק לחברה הנובע מפוליטיזציה של שירות המדינה ברור".

ומה ברור? ברור, כפי שאומרת מבקרת המדינה: "המינויים הפוליטיים פושטים צורה ולוכשים צורה, ואולם הצד השווה בכלום: כשיטה זו לא האדם המתאים ביותר הוא הזוכה בתפקיד".

ואני שואל כרצינות: כשביל מה יש מבקרת מדינה? כשביל מה מבקרת המדינה צריכה לכתוב? כשביל מה היא צריכה להתריע? כשביל מה היא צריכה לומר דברים? כשביל מה היא באה ואומרת על המינויים הפוליטיים: "תופעת המינויים הפוליטיים הפסולים"? ואחרי זה היא אומרת: "נגע המינויים הפוליטיים" — שימו לב כאילו מלים היא משתמשת — ולאחר מכן, לגבי שיטת המינויים הפוליטיים: "פסולה מכל פסול". את זה אומרת מבקרת המדינה, שהיא ללא ספק גורם ממלכתי נקי, טהור, מעל לכל השיקולים הללו.

כשביל מה צריך לעשות את זה? הלוא ברשות עובדים אנשים עשר שנים 15 שנים 18 שנים. אף אחד לא בדק אולי יש ביניהם, בין אלה המשקיעים ימים, לילות, טרדות, מחשבות, יוזמה, תושייה, אולי ביניהם יכולים להיות אנשים שצמחו שם, שמבינים קצת יותר בבעלי-החיים, קצת יותר בטבע, קצת יותר בצעים, קצת יותר בשיחים, קצת יותר בנופים? לא. יבוא אלוהי השלטון, אלוהי השלטון ימנה מלמעלה אנשים, שכל הבנתם היא הקרבה לשלטון, לא הקרבה לעצים, לא הקרבה לטבע, לא הקרבה לבעלי-החיים, לא הקרבה לשום דבר שהוא שמורות הטבע, אלא קרבה למי שממנה. זה פשוט בלתי-נסבל.

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, צריך לפסול את זה ולבטל את זה, משום שכבר-הם הללו יש לא רק "צפצוף" על הטבע אלא "צפצוף" על כלנו: "צפצוף" על המבקרת, "צפצוף" על מינהל תקין, "צפצוף" על הציבור.

אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, ולקרוא את הקטע האחד שהניע אותי לבוא לכאן ולטעון את מה שאני כאן טוען ככאב גדול. אומרת מבקרת המדינה: "על-מנת לעקור תופעה פסולה זאת מהשורש נדרשת הרשות המבצעת" — קרי, הממשלה — "לזרועותיה להקפיד הקפדה יתירה על כך

אנו מדברים על משימה שהיא כבדה ואיננה מובנת מאליה, בעיקר כעם כמו שלנו, שלא צמח בטבע אלא צמח בגלות. אנו מדברים באינטרס כללי ולאומי, המחייב גישה וטיפול מנקודת ראות של שמירת הטבע, ומנקודת הראות הזאת, מאוד מאוד לא פשוט להתמודד עם אינטרסים שונים.

חגי מירום (המערך):

מי שהיה מפקד הנח"ל לא יכול להיות אחראי לרשות שמורות הטבע?

עדנה סולודר (המערך):

אני לא עוסקת במי שהיה מפקד הנח"ל, ואני לא אומרת שהוא לא יכול להיות אחראי. אמרתי שלגיטימי להחליף את ראש הרשות, אבל אמרתי גם דברים אחרים, אני שואלת את עצמי, האם זה הרגע להחליף את ראש הרשות, זמנא הכישורים של המועמד. נדמה לי שהוא היה מועמד לתפקיד נוסף במקום כלשהו, ואיני יודע מה הסיבות שבגללן לא הלך לתפקיד ההוא. יכול להיות שהוא האיש הכי טוב בעולם, אבל אני לא חושבת שזה הרגע המתאים להחליף. השאלה היא מדוע מחליפים אדם, ואני מדברת גם על הצורה. אני מדברת על החלפה לא רק של אדם אחד, כי כאן מדובר על החלפה של יושב-ראש, על החלפה של מנכ"ל, על החלפה של חברים ברשות עצמה. כל פני הרשות משתנים בחילופין האלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם מחליפים, אז למה לא — — —

עדנה סולודר (המערך):

כאשר מחליפים, אני גם רוצה לדעת מה הם הכישורים של המועמד. חבר הכנסת מירום, בכל הכבוד לציוצו, ושמעתי שהוא אדם מצוין, אני רוצה לדעת, כאשר מחליפים אדם בתפקיד, מה הם הכישורים המועמד. מדוע לא לעשות את זה, למשל, על-ידי מכרז ציבורי? בעיקר אחרי ששמענו ממבקר המדינה, נדמה לי שדבר זה מתבקש.

נראה לי שכאן עשו שני השרים יד אחת, יד חזקה. השאלה היא מה צופן לנו העתיד. מחר יוחלף המנכ"ל, מחרתיים יוחלפו אנשים נוספים. השאלה היא מה הוא המניע לחילופים האלה. אני חושבת שנעשה פה משגה בהחלפה בבת-אחת של אנשים רבים כל כך ברשות. אני חרדה שנושא הזה ייכנס שיקולים מפלגתיים. אני לפחות אינני יכולה שלא לחשוש כאשר אני רואה את רשימת המועמדים להחלפה ואת השמות המוצעים.

אני אינני רוצה לעשות לשרים חיים קלים בנושא הזה.

חגי מירום (המערך):

לירום גלבוש אין כרטיס של חברות במפלגה כלשהי.

עדנה סולודר (המערך):

אני לא מתווכחת איתך על יורם גלבוש. לא דיברתי רק עליו. הזכרתי גם חילופין בתוך ההנהלה. גם לאורי ביידיץ אין כרטיס מפלגתי. אני עובדת איתו זה שנים מספר, ואיני יודעת מה הוא הכרטיס המפלגתי שלו. אני נזעקתי לעניין הזה לא מפני שאני חושבת שיש לו כרטיס מפלגתי זה או אחר. אני רואית אותו במאבקים נגד שר ממפלגה אחת ובמאבקים נגד שר ממפלגה אחרת.

אני אומרת שוב, שאני חושבת כי הדרך שבה נעשה העניין, שמודעים לאדם ביום חמישי אחר הצהריים על סיום תפקידו ומביאים זאת להחלטה ביום ראשון בבוקר, היא דרך לא-מכובדת. איני יודעת גם אם הודיעו כבר רשמית לחתן פרס

כישוריהם לנושא הנדון. יכול מאוד להיות שציוצו הוא האיש הכי מתאים לנושא. אני גם לא יכולה להבטיח, שכל המנכ"לים של רשות שמורות הטבע צמחו ביער, צמחו בטבע, לרבות המנכ"ל שזכת הוחלט להחליפו. בכל זאת, אורי ביידיץ, שבו מדובר, עבר שמונה שנים במינוח מקרקעי ישראל, היה חבר הנהלת רשות שמורות הטבע לפני שהוזמן על-ידי אברהם יפה, וזכרוננו לברכה, לכהן בתפקיד, מינוי שאושר על-ידי השר ארליך, וזכרוננו לברכה.

בכל זאת, קיים עכשיו ועזוע של מאות אנשים בארץ. לא אני הזמנתי את החברים היושבים עכשיו ביציע: אני מעולם לא הזמנתי ליציע חברים הקשורים לנושא זה או אחר שאני מעלה. אבל כשאני מסתכלת עכשיו ליציע, אני רואה את עובדי החברה, ונדמה לי שזוהי הפעם הראשונה במשך 20 השנים שהרשות קיימת, שעובדי החברה, שמעולם לא הודרו פוליטית, יצאו למאבק כלפי חוץ, אל הציבור, לזעק על הסכנה שלשמורות הטבע תיכנס פוליטיזציה, ייכנסו מינויים שאינם מינויים של אנשים שעניינם הטבע.

קראתי את דברי השר, שלמשל דוד הגואל, שהיה יושב-ראש הרשות, גם הוא היה מינוי פוליטי. האם משהו אומר שצריך להמשיך במסורת הזאת? אם זה היה, האם זה היה טוב? האם כך זה צריך להימשך?

הדברים האלה אומרים דורשני. התפקיד הוא תפקיד קשה. אני מקורבת לנושא במשך כמה שנים, ואני יודעת באילו מאבקים עומדים האנשים, מאבקים משני הצדדים — מאבקים לשמור על הטבע, משאב שאנו כל כך עניים בו בארץ שלנו, ומאבקים לשמור על הטבע גם בשביל האדם. יש לעמוד בעניין זה מול כל מיני גופים אינטרסנטיים ולפעמים גם נגד השרים המופקדים על הנושא. העמידה איננה פשוטה, ומי שעוסק בזה צריך להיות "קנאי" לגופו של עניין. התפקיד איננו פשוט.

די אם אזכיר מאבקים שהגיעו עד הכנסת. למשל, פרשת בית-ג'ן בכנסת הקודמת, כאשר היה פה במפורש ויכוח בין האינטרס של שמירת הטבע, של שמירת הרימרון, לבין האינטרס הלגיטימי של ניסיון לתת אלה חיים בשמורה תנאים, שיוכלו גם לשמור על השמורה וגם לחיות בה.

דווקא משום שאני מכירה קצת את הנושא, אני חושבת שהדברים לא כהכרח עומדים זה מול זה, זה כנגד זה. יש גם שביל באמצע. לדעתי, שני השרים שקבעו בנושא הזה עשו לעצמם חיים קלים. הם בחרו באנשים המקורבים אליהם, שיהיו מה שנקרא ת"פ — תחת פיקור — אנשים שיהיה נוח להעביר אתם נושאים שונים. אני אומרת זאת בזירות, לאחר שאמרתי שלגיטימי ששרים ימנו את האנשים העובדים אתם, ואני כאמת חושבת שזו זכותם.

אחרי הכול, רשות שמורות הטבע היא גוף די צעיר. החוק נתקבל בשנת 1964. אני רוצה שנדע כמה אנו מדברים. אנו מדברים בגוף שעושה עבודה במשך 25 שנים, מאז נתקבל החוק, עבודה רצינית מאוד, עם התקדמות גדולה, עם חקיקה מתקדמת שיכולה להשתוות עם מה שנעשה בארצות מתקדמות מאוד. זה גוף המונה 245 עובדים, מתוכם 32 אנשי "הסירות היוקרה" המושמצת כל כך, שגם היא עושה עבודה כפויט טובה, 44 עובדי מינהלה; 80 כלי רכב; 390 שמורות, החל בשמורות קטנות של 3 עד 5 דונמים ועד מיליון דונם של שמורה. מתוכן — 70% בתוך שטחי אש של צה"ל, וזה לא פשוט לשמור על הטבע בתוך שטח אש. 5.5 מיליון דונם משטח המדינה הם שמורות, כלומר 18% משטח המדינה, והדברים לא כל כך פשוטים.

שיחזקאל זכאי מסביר את המכתב הזה כך: "קיבלתי הוראה מהשר, לא יודע למה". נודע שהסכום הזה נועד כנראה להשלמת שכר ליורם גלבוש. אתה מכותב למסמך הזה. היות שהוא לא מסווג "סודי ביותר", אני מקווה שתוכל להסביר לנו בדיוק למה מוצא הסכום הזה כפי שמופיע במסמך.

"כשעה טובה הגענו לגמר" — היו באולימפיאדה במקסיקו והגיעו לגמר. מי? אלי לוי, עוזר של מילוא, ויוסי בית-הלחם, עוזר פרלמנטרי של שר החקלאות. לאיזה גמר הם הגיעו? לאחר כל מה שעברנו, שיתוף הפעולה בהמשך הוא יותר ממוכן מאליו. וזה לתוכן: "אנא העבר למזכירות הממשלה ודאג: א. שהנושא יועלה ביום א'". הנושא לא עלה. זאת אומרת, הם לא הגיעו לגמר כפי שרצו, שהממשלה תאשר קודם את המליאה ואחרי כן את המנכ"ל, לפי הסדר. "להעביר לרוני את ההצעות המצורפים לזה": "דאג שדו"ן ייפגש עם כצ'ה וצ'צ'ו עם רוני" — טוב, מה דעתך?

היו"ר נ' מסאלחה:

איך השגת את כל הדברים האלה? זה ממש בכתב-יד

רפאל איתן (צומת):

פה לא מגלים סודות.

כשהעוזר שלך מבקש את אישור המליאה ואחר כך את אישור המנכ"ל, אולי חסביר לנו, לכנסת ולציבור, האם יוסף בית-הלחם, המכונה יוסי, החתום על המצוטט לעיל, טוב ומוכשר יותר מפרופסור מנדלסון למליאת הרשות, או שזה מינוי של שחיתות?

במסמך הבא שיש בידי יוסף בית-הלחם, משרד החקלאות, מחליף את פרופסור מנדלסון, חתן פרס ישראל בעניין הזה. יכול להיות שגם יוסי בית-הלחם הוא פרופסור, ואני פשוט לא יודע על כך.

אני קורא לכנסת את כל הרשימה: רמי דותן מחליף את הגואל, יוסי בית-הלחם מחליף את מנדלסון, יורם גלבוש מחליף את אורי, יגאל עמדי מחליף את אהוד גבריאלי, גדעון ויתקון מחליף את דיכאי, או שזה משהו אחר, יוסף ורדי את אלחנן מרגלית ופרופסור יורם אבנימלך את טומי ליטסדורף. אני לא מכיר אותם, אבל מה שקפץ לי מול העיניים הוא: יוסי בית-הלחם מול פרופסור מנדלסון.

אברהם רביץ (דגל התורה):

יש שם פרופסור שמחליף סחם אדם.

רפאל איתן (צומת):

קראתי את הרשימה, ואתה, שר החקלאות, צריך להצדיק ולהוכיח, שהצעה זו יותר טובה, הגונה ומקצועית.

היות שאני ניצב כאן ויש לי עוד שתי דקות, אנצל את הזמן שנותר לי כדי לשאול אותך, שר החקלאות, עוד כמה שאלות. שאינן קשורות דווקא לזה, אבל מצביעות על מגמה, ואולי מתוך תשובותיך נבין את שורשי הרוע המצמיחים רש ובענה ברמות הנושא והסיבות לריון הזה. ארם ששמו נחמיה גנות, שלא אושר כתוספת תקן למנגנון, משרד קונה ממנו שירותים ב־100,000 שקל בערך. אולי חסביר לנו מה זה ולשט מה? יאנוש, מנכ"ל תה"ל — אנחנו חברים טובים — תקציב של 150,000 שקל לאקוואלה. מה זה? אני לא יודע. אומרים לי שאקווה זה מים, אבל אולי חסביר מה זה, פשוט שדע. מדוע איתן ככל מקבל שכר על תקן של "מקורות"?

וכמה דברים קטנים לקינוח, ממש קטנים: שיפוץ לשכה שלך — 100,000 שקל. 110,000 שקל מעל למרצע של שרי

ישראל, נדמה לי שלא. בעיני שקולה הודעתם של מספר נכבד של פרופסורים. המונחת בפני: מחאתם בעניין זה שקולה בעיני, מחאתם של העובדים ברשות שמורות הטבע שקולה בעיני. אולי זה לזכותו של המנכ"ל, שבפעם הראשונה בכלל במשך כל השנים יצאו כל אלה בקריאה נגד חילופי התפקידים.

הבה נשמור לפחות את הטבע ואת האקולוגיה נקיים מהשפעות פוליטיות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. הצעה באותו נושא, הצעה לסדרהיום מס' 2722, לחבר הכנסת רפאל איתן. בבקשה, אדוני.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אשמיע כמה דברים חריפים, אבל אולי לא חריפים מדי לעומת גודל העוול והצניעות.

אומנם חג האילנות חלף לו, אבל השיר "השקדייה פורחת" קיים לעד. היום, עם התוספת והשחיתות תופחת.

שר החקלאות, מה שקורה בימים האחרונים במשרדך בקשר לשמורות הטבע הוא שחיתות, בלי תוספות ופירושים, ומייד תבין על מה אני מסתמך.

אמרת ב"ערב חדש", שהמינויים המוצעים הם ברמה וכו'. אתה מכיר אותם? מה לרמי דותן ולטבע? אני מכיר אותו לפניך וטוב יותר ממך. הוא ארגן את עורף רמת-הגולן במלחמת יום-הכיפורים ואפשר לנו להילחם. מה לזה ולשמורות טבע? או שאתה לא יודע מה זה שמורות טבע, והמתרחש הוא פשוט קנוניה קטנה בינך לבין השר לאיכות הסביבה, שרמי הוא מטעמו.

יאנוש בא אליך והשפיע עליך למנות את יורם גלבוש, הוא צ'וצ'ו, לרשות.

חגי מירום (המערך):

מתי הכנת — — —

רפאל איתן (צומת):

אל תפריע, שב בשקט. אם יש לך שאלה, תבוא אלי לתל-עדרשים ואענה לך בשקט.

יאנוש בא אליך והשפיע עליך למנות את יורם גלבוש לרשות. אתה מכיר אותו? ממתי? הלא הוא נכשל במכרז ל"סיירת הירוקה". לא שאני נגד צ'צ'ו, אני מכיר אותו שנים רבות והוא מאה אחוז בסדר, אבל הצורה הזאת!

האם תתאילוף מחוסר עבודה הוא סיבה מספקת לגרום לכך שמישהו אחר יהיה מחוסר עבודה? תמנה בבקשה את הליקויים של אורי ביידיך, אחד לאחר. תביא דוגמה אחת המוכיחה שאחך, בהתגלות יוצאת-דופן ככוכב שביט, מציע צורת ניהול וארגון לשמורות הטבע, ששום גאון לפניך לא הצליח לגלות, ורק אורי ביידיך עומד כחיץ מול העתיד הוזהר הצפוי לשמורות.

עכשיו, ובלי רשותך, אצטט מתוך חומר שהגיע לידי, הנוגע לצורה הבזויה שבה מתנהל התהליך הזה, הגובל בשחיתות פרימיטיבית למדי: "תקציב רשות שמורות הטבע. נא להקפיד מהתקציב הנ"ל סכום של 50,000 שקל לעבודה מיוחדת שנעשית במשרד על-ידי ובהנחייה שלי, אשר מהותה ואופיה אינני רוצה למסור עכשיו. חתום: המנהל הכללי יחזקאל זכאי". שמעתי, ואני אומר את זה בעירבון מוגבל.

ושאנחנו צריכים לבטל אותה. בהקשר זה של מה שאני אומרת, ארץ-ישראל שלמה, אני רוצה להביא איזה דיווי קטן אישי, וחלק מהאנשים שבאו אתי כמעט בנושא של נווה-צוף בזמנו יודעים את זה. אבל הם לא יודעים את השיחות הארוכות שהיו לי עם חברי המתיישבים ביהודה וכשומרון גם בנושא כללי-עקרוני בכל מקום שזה נוגע בפגיעה באיוו חלקת אדמה, שהם רצו להרחיב את ההתיישבות לגביה. בנושאים האלה לא הייתי צריכה הרבה לשכנע אותם, דרך אגב, מפני שאני חושבת שגם לרשות שמורות הטבע יש ניסיון טוב, בוודאי לא גרוע, עם המתיישבים, שכמו כל חברה אידיאליסטית יש להם גם רצון להבין אמונות, דעות, התלהבות ומסירות נפש של קבוצה ערכית אחרת. ודאי שפה זה גם לא הולך בסתירה. אני זוכרת שתמיד היתה להם הכנה לזה. אני מקווה שבעתיד גם יקומו שם יישובים וגם ישמרו יחד אתכם על נוף הטבע.

רציתי לומר, כשידברתי על גזירות, שיש גזירות על הציבור שאי-אפשר לעמוד בהן, ופה אני פונה אליך, אדוני השר, ואין פה רצון להתגרות אלא פשוט לגרום להבין, שהסערה הזאת שהתחוללה לא היתה מלאכותית. מה יש לכל האנשים האלה באופן מלאכותי? זה גם לא עניין של יוקרה וזה גם לא עניין של פרנסה אישית של כל אחד מהם. גם אם אני מסכימה ואני מבינה שכל שר פוליטי ממנה את היושב-ראש באופן פוליטי, וזה נכון, לא מדובר על מינוי אחד, בוודאי לא רק על המינוי של היושב-ראש. זה נכון, אתה צודק שגם המינוי של אורי ביידץ, אם כי הוא לא נראה אז פוליטי — אז כל המינויים, או רוב המינויים, היו של המעריך בסך-הכול, ולכן זה לא היה-עניין פוליטי יותר או פוליטי פחות, כי זה לא עמד באופן יחסי למישהו אחר.

היו"ר נ' מסאלחה:

לפני משונה שנים לא היה המערך במשרד החקלאות.

גאולה כהן (התחיה):

בסדר. על כל פנים, המינוי, לא דווקא של אורי ביידץ אלא של הקורמים — בסך-הכול זה נכון שלאורך כל השנים הם היו מינויים ששהר מינה אותם. אני רוצה להדגיש בעניין הזה, שלא היה משהו שזעק לשמים כמו שהיום זה זועק לשמים. כי פתאום כל אחד רואה את זה, ולא תוכל לעמוד בטענה הזאת שלנו, שהיא צודקת, שראויים פה: בשביל כל מיני תיאומים ביניים, בין הליכוד ובין המערך, אתם מחלקים דבר שאסור לחלק אותו. גם אם תחליטו שלא יהיו שני ראשים לרשות אחת אלא שהרשות האחת תתחלק בין שני משרדים, גם זה לא פותר את הבעיה. זה ירוקן את רשות שמורות הטבע מתוכנה וכל הזמן זה ירדוף אותנו במינויים. אמרתי שאני לא מכירה אישית את האנשים האלה, אבל מה שכרו על פניו הוא שחלק גדול מהם הם מינויים מפלגתיים או משרדיים אבל לא מקצועיים לגופם. הרי זה ברור, וזה מה שמקומם פה, שלא לדבר כבר על ההשלכות ועל העיוותים שהגזירה הזאת יכולה להוליד.

אני רק יכולה להעלות על דעתי תקופה של בחירות, מה יתרוצץ פה במסדרונות של הכנסת, לובי כזה ולובי אחר. אם היום אתם עוד באיזה שיתוף פעולה, מחר לא תהיו אפילו בשיתוף פעולה, בוודאי בתקופת בחירות, ואז זה יבטיח ליישוב כזה אדמות כאלה או מכסות מים או כמיות מים אחרות, ואחר יבטיח דבר אחר, ולא תוכל להיפטר מהעניין הזה. זה מוכרח להיות כך. אתה יכול להגיד לי שזה יהיה גם במשרד אחר. גם כשיהיה שר אחד, ושר פוליטי, גם שם או יכולים להיות לחצים. אבל בלי לדבר על כך שהמון נושאים נופלים בין שני הכיסאות אפילו לגופם של דברים, באופן הכי טהור, בתקופה של לחצים, בזמן שיש שני משרדים, ועוד שני משרדים הנוגדים האחד את

חקלאות קודמיט בנסיעות לחוץ-לארץ. מחלקת תה במשרה מלאה בקומת השר — אני לא נגד תה. שירותי צילום — כ-2,000 שקל בחודש. לשם מה? מי מצטלם, למה?

הגיע הזמן שההתנהגות הזו תעבור מהעולם. הרי בכל מדינה מתוקנת, עם מינהל תקין ושלטון נאור, לא היית מחזיק במשרתך לאורך זמן. אחרי כל הגילויים האלה עליך להתפטר מייד מתפקידך ולהודות שלא הצלחת להוציא לפועל בצורה מגושמת את מה שאחרים מנסים לעשים לעשות בצורה קצת יותר מחוכמת.

אני פונה לממשלה: אל תאשרו ואל תיתנו יד לתהליך הנלוו הזה. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אולי יש לי מול שאני לא מכירה אישית את אלה שהיו קודם הנהלת הרשות ואת אלה שנכנסו, כפי שמכיר אותם חבר הכנסת רפאל איתן, ולכן לא אצטרך להתייחס אליהם באופן אישי. אני מכירה איש אחד יותר מקרוב, גם כן באופן יחסי, את אורי ביידץ.

אבל בהקשר זה, אדוני השר, הייתי רוצה לפתוח ולומר, שאם היה משהו שקומם אותי ובעצם הראה לי את שורש המדיניות הזאת, שכולנו כאן מבקרים אותה היום, זו היתה הטענה שלך — אם אכן כך אמרת — כי בסך-הכול נאמר בעיתון, שהשר כ"ץ-עוז טען שהמסע הציבורי הוא פרי יחסי ציבור של המנכ"ל הנוכחי אורי ביידץ.

למה זה קומם אותי? אני לא יודעת, יכול להיות שאם אורי ביידץ לא היה עושה זאת, וזו זכותו הגדולה, הייתי חושבת שזה דווקא לא מעשה טוב: שכבודאי כשהוא כואב נושא כלשהו, ומותר לו גם לכאוב אותו אישית, הוא יעשה לו נפשות, או ינסה לשכנע אנשים ולגייס תומכים בעמדה שלו. מה רע בזה?

אבל לא זה העיקר, אדוני השר, אלא העובדה שזה רק נתן לי להבין, שאתה לא מבין שיש נושאים שהמשקל הסגולי הפנימי שלהם הוא כזה, שהם לא צריכים יחסי ציבור ולא משרד יחסי ציבור; שהם עצמם גורמים לאנשים לצאת מאדישותם. זה נושא כזה. אתה יודע שהנושא הזה מאחד אנשים מכל הקצוות, גם הפוליטיים, אולי גם האחרים. יש בנושא הזה דבר שמקומם, כי אם רוצים לראות משהו לא פוליטי, רוצים לראות את הלא-פוליטיזציה בנושא הזה יותר מבכל נושא אחר, הייתי אומרת.

אף שאני הולכת לומר כמה מלים נגד הפוליטיזציה של רשות שמורות הטבע, ואין לי שם אחר לנושא הזה, בכל זאת רצוני לחזור על משפט שכבר אמרתי השבוע, וששמנו כן עולה ריח פוליטי מצד, כאשר אמרתי שאחרי שהמערך והליכוד יחד הורסו כל חלקה טובה במדינה הזאת, ואני לא רוצה לפרט, היום הם רוצים להרוס יחד כל חלקה טובה גם בטבע ובנופי המדינה. זאת ההרגשה, זאת התחושה, השר אברהם כ"ץ-עוז, וזה לא יעזור, אתה צריך לענות.

אני רוצה לחזור עוד על משפט אחד, ואני אומרת אותו תמיד בקשר לשמירה על שמורות הטבע. כשבילי ארץ-ישראל לא יכולה להיות שלמה כנופה אם היא גם לא שלמה בנופיה, במדבריה, בהרים, בימים ובנהרות, ואינני מתכוונת היום לדבר שיר, כי היום אנחנו מברכים תכל"ס, על איוו גזירה שנגזרה

החדשים מקרב העובדים. אני איני חושב שהגישה הזאת, האומרת שאדם שהיה שמונה שנים בתפקיד צריך לצאת וצריך לרענן את השירות — אינני חושב שהשיקול של רענון תמיד עדיף מהשיקול של הניסיון. אומנם קראנו שעבר יוצא לחופשי אחרי שש שנים, אבל כאן לא בעבדים עסקין. הניסיון שנרכש על-ידי אנשים הוא דבר חשוב ביותר. אני מקווה שהסיבה לחילופין לא היתה עמידתם של אנשי רשות שמורות הטבע. במאבק בנושא בית-גין ובנושא תחנת "קול אמריקה" בערבה. אני מקווה שלא אלה הן הסיבות; והרי על הסיבות האמתיות לשינוי לא שמענו.

אינני יודע אם אנחנו נוכל לשנות את ההחלטה, אבל דווקא בתקופה כזאת, כשאנחנו צפויים לגל של פיתוח ויש חשש שתהיינה פשרות על חשבון הטבע — ואין לי ספק שנושא התיירות הוא אחד הנושאים החשובים ביותר של המדינה — יש לשמור על ערכי הטבע.

אני חושב שהצלחנו במשך העשורים האחרונים לחנך את העם בישראל לאהבת הטבע, לאהבת שמורות הטבע, להתנהגות אחרת. אתה רואה היום בשמורות הטבע, שהנופשים שינו את הרגליהם הרעים. נעשתה פה עבודה קשה, מפרכת, עם מוטיבציה רצינית של העובדים, עם גאווה יחידה.

לכן אני חושב, שכל זעזוע במערכת, כל הרגשה שנעשים דברים שלא כדון — ולרגשות יש לפעמים כוח עצום — הם לא בריאים למערכת.

דווקא בנושא הרגיש הזה של שמורות הטבע, אם מתבצע בו נזק, הוא נזק חמור ביותר, הוא בלתי-הפיך. יש דברים שאפשר לתקנם; בנושאים האלה אפשר לעשות נזקים שהם בכייה לדורות. אני מבקש מהשרים לגלות יותר רגישות בנושא הזה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יגאל ביבי. חברי הכנסת, אני הודעתי שההצעה הזו היא הצעה אחרונה. חילקו הצעות לכל חברי הכנסת, חוץ מליושב-ראש. מסתבר שיש הצעה רגילה באותו נושא לחבר הכנסת אליעזר מורחן, הצעה לסדר-היום מס' 2748. בבקשה.

אליעזר מורחן (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני מבין את היושבים ביציע, עובדי שמורות הטבע, ומאחל להם הצלחה בעבודתם.

כבוד חברי הכנסת, המציאות הישראלית שבה קיימים מינויים פוליטיים במגזר הציבורי אינה תופעה חדשה. דבר שכח הוא, ששר או בעל תפקיד בכיר מבקש למנות אנשים ממפלגתו או מהמקורבים אליו במשרד שעליו הוא מופקד, או לבקש מעמיתיו במשרדים אחרים למנות את מקורביו.

תמיד שמענו את המחייבים מינויים פוליטיים משכנעים, שמינויים כאלה מביאים להבנה טובה יותר מצד המקורבים לעמדות או למדיניות השר או בעל התפקיד הבכיר, והם יוכלו לבצע את מדיניותו בצורה טובה יותר. מובן שנימוק זה אינו מתאים לפחות במשרדים מקצועיים. שם יש צורך באנשי מקצוע, ואין זה משנה אם הם בעלי דעות ימניות או שמאלניות.

חלוקת תפקידים ציבוריים הפכה מקור למתן טובות הנאה למקורבים כדי לחזק את המעמד האישי של הממנה, ואין ספק שיש בכך משום ניצול תפקיד ציבורי לצרכים אישיים.

השני, אין ספק שתהיה כאן גם תחרות, שלא תמיד תרכה חוכמה. היא תרכה כל מיני שחדים פוליטיים, אין ספק בזה. ולא אדבר על המגזר הערבי, הרגיש ביותר, שאולי גם שם ירצו לקנות את הקולות שלו בכמה נושאים הקשורים — — —

הי"ר נ' מסאלחה:

הערכים לא נמכרים, ככל הכבוד.

גאולה כהן (התחיה):

אני לא מדברת על ערכים. אני מדברת על יהודים שירצו פה. הם לא אשמים.

הי"ר נ' מסאלחה:

גם אלה לא יקנו.

גאולה כהן (התחיה):

אפשר להגיד שזה היה גם בעבר. אני למשל זוכרת — ופה אני רוצה להגיד מלה לזכותו של מר כיידיץ — בתקופה של בית-שאן, שהיו לחצים פוליטיים גם מהמפלגה הזאת, שאתה אומר שהיא היתה מפלגה אחת. הוא לא היה קשור לליכוד. היו לחצים פוליטיים ממפלגה קרובה לו, והוא עמד בהם. הרבה יותר קל לו לעמוד בהם כשמסביבו יש אנשים עם כישורים מקצועיים, כשמסביבו יש אנשים כמו פרופסור מנדלסון ולא כל מיני פקידים. יותר קל לו, גם אם הוא נתון למרותו ולסמכותו של השר, לעמוד בלחצים האלה.

כדי לסיים במשפט אחד, אני אומרת: אם יש לחץ פוליטי שהוא לגיטימי ואותו יש לקבל, זה הלחץ הפוליטי של חברי הכנסת פה עליכם היום, כדי לבטל את הגזירה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. הצעה לסדר היום מס' 2731 של חבר הכנסת יגאל ביבי באותו נושא. זו הצעה אחרונה בנושא. בבקשה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, רשות שמורות הטבע אינה כנראה שמורת טבע בחיים הפוליטיים בישראל, וכנראה גם כה נהגים הנהלים שעליהם דיברה מבקרת המדינה ברוח האחרון שלה. זה דוח מזעזע, המלמד שהנגע הזה פשה במשרדי הממשלה השונים, לא רק במשרדים שאנחנו דנים בהם היום, שהמינויים של הדיקטטורים בחברות הם לבעלי המניות, קרי לחברי מרכזי מפלגות או למקורבים.

אפרים גור (המערך):

אתה מתכוון לכל המפלגות?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

לכל המפלגות. משום מה, בעור ממשלת האחדות הלאומית מתפוררת, כאן ראינו אחדות לאומית בין שני משרדים, הבנה, ואני מקווה שההבנה הזאת תהיה לא רק בתחום המינויים והכיסאות, אלא תהיה הבנה לגבי הפעלת המשרדים בעבודתם משותפות גם בעתיד.

אני חושב שהיה, בכל אופן לפי מה שפורסם בעיתונות, טעם לפגם בדרך ההחלפה, בצורה החדה. בכל אופן, אנשים תרמו שנים רבות בתחום הזה. וכפי שפורסם, גם לא מוגו בעלי תפקידים בהתאם לחוק, בעלי מקצוע האמונים על הטיפול בנושא הזה כפי שצריך.

אני גם לא מבין מדוע צריך תמיד להציג מבחון. הנוהג הזה, שמצינחים אנשים מבחון, גורם נזק למערכת. אני לא מבין מדוע לא נעשים ניסיונות להצמיח את ראשי המינהל

בשעתן הוגשו הצעות חוק פרטיות חתומות על-ידי חברי כנסת מכל סיעות הכית. לבסוף הוגש הסכם כהבנה, שלנושא רשות שמורות הטבע יהיו אחראים מיניסטריאלי שני שרים. כך קבעה גם הכנסת. שר החקלאות יהיה אחראי בנושאים הקשורים לחקלאות, לחי, לצומח, למים ולדברים נוספים הקשורים לתחומי אחריותו, ונושאים הקשורים לאיכות הסביבה יהיו באחריות השר לאיכות הסביבה.

הסכם זה, חברי הכנסת, קבע גם את הבסיס לשותפות הקיימת בין שני המשרדים במה שנוגע למינויים. מי שאולי לא זוכר, אני מפנה את תשומת לבו לכך, שהסכם זה אושר על-ידי הממשלה. הודעה על כך נמסרה במליאת הכנסת בשם הממשלה, והכנסת המכובדת הזאת אישרה את הודעת הממשלה בדבר ההסכם. אם כך, אינני מכין על מה הצעקה בעניין שני המשרדים. הכנסת החליטה על כך.

קריאה:

— — —

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

היה ערור, לא שמעת. נשאלה שאלה: מדוע שני משרדים? הכנסת החליטה. שאלו: מדוע ממנים? הכנסת החליטה על-פי חוק.

בתוקף סמכותי ועל-פי הסיכום בין המשרד לאיכות הסביבה למשרד החקלאות, ומתוך חשיבות הצורך לחדש, לרענן, לשפר, להטיב ואף לייעל ולהדגיש נושאים נוספים אשר רשות שמורות הטבע אמורה לעסוק בהם, כמו הנושא של איכות הסביבה, הוגשה ההצעה כולה, של 11 חברי המועצה. ועדת המינויים בנציבות שירות המדינה מצאה את המועמד שהוצע למנכ"ל כמתאים לתפקיד. אם אינני טועה, יש כ-36 תפקידים במדינת ישראל אשר מאושרים או טעונים אישור של הממשלה בטרם מינים. המנהל של רשות שמורות הטבע הוא אחד מהם. הדבר נעשה כדת וכדין והוגש לוועדה. הועדה אישרה, והמלצתה היא זו שתבוא יחד עם ההמלצה לממשלה. האם לא טוב הדבר שמנכ"לים ימונו על-ידי הממשלה בזהל זה או בזהל אחר? אם לא, תשנו את החקיקה. זהו החוק.

אם נתייחס, רבותי חברי הכנסת, לצעקות בדבר מינויים פוליטיים כביכול, כאילו חולקה הרשות בין מפלגות, אומר לכם שהיא חולקה לפי נושאים, על-פי החלטת הכנסת.

דבר אחד ברור מעל לכל ספק: לפי דעתי ולפי הבנתי, כישוריו של המועמד המוצע על-ידי למנכ"ל אינם נופלים, לפי מיטב הערכתי, מכישוריו של המנהל היוצא. אינני רוצה להגיד מעבר לזה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה עוסק בכני-אדם.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

סליחה, אתם עוסקים בכני-אדם. ההחלטה של הכנסת היא שהביאה את הנושא לכאן, ההצעות לסדר-היום. אני עונה על ההצעות האלה. לא אני המציע.

חברי הכנסת, אשר לאמירה הזאת בדבר מינויים פוליטיים, אינני רוצה להתווכח, כמובן, עם דוח מבקרת המדינה. אני רוצה לומר רק דבר אחד. מדובר כאן במינוי דירקטוריון של רשות. מדובר במינוי מנכ"ל ובמינוי יושב-ראש. אני מניח, שחוקה על חברי הכנסת, הרוצים לבקר פרלמנטרית את המוסד עצמו, שיתנו לשרים האמורים להיות אחראים גם למנות את האנשים שהם חושבים שיכולים לעשות את המלאכה. כך

הנוק' לחברה הוא ברור. היום פורסם באחד העיתונים, ששר האגריה מינה עד כה 50 פעילים ממפלגת העבודה לדירקטורים בחברות ממשלתיות. במינוי כזה יש משום ניגוד אינטרסים בין חובתם לחברה לבין חובתם לשר הממנה.

למינויים פוליטיים יש גם תופעות לוואי. הם גורמים למנגנונים מנופחים ולכניסת עובדים לתפקידים, שלא תמיד הם יודעים מה עליהם לעשות בהם. כך נולדים מכרזים פתורים, פיצול תפקידים, תקנים חדשים ועוד. כאשר אדם בלתי-מתאים מתמנה לתפקיד, גורם הדבר להרגשה של חוסר ביטחון וחוסר יציבות אצל העובדים ופוגע בדימוי של השירות הציבורי.

יש להקפיד שהמינויים ייעשו באורח תקין ומשיקולים ענייניים בלבד, כדי לא לפגוע בשירות הציבורי.

בימים, האחרונים אנו עדים לוויכוח על מינויים ברשות שמורות הטבע מטעם שר החקלאות והשר לאיכות הסביבה. אם יש משרות פנויות, צריך לאיידן אותן תוך שמירה קפדנית ועניינית על בחירת מועמדים מקצועיים ומתאימים לתפקיד. אין זה מן הראוי שכל תחום מקצועי ייכבש על-ידי אנשי מנגנון, שלא רק שלא יעילו, אלא אף עלולים להזיק.

היור' נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת מזרחי. שר החקלאות ישיב על ההצעות לסדר-היום, בבקשה.

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נזעקה הכנסת לדון במינויים ברשות שמורות הטבע. חברי כנסת רבים העלו את ההצעה, אני מבין בהחלט את רגישותם לנושא של שמורות הטבע ואהבת הטבע.

השאלה היא, מדוע הם נזעקו. האם הכנסת מערערת על חוקיה, או שמא אין היא מבינה את מהות המינויים? או שמא אותם חברי כנסת אשר העלו את הנושא לא שמו לבם להבחנה הברורה, שיש תפקידים, אשר שרים שבסמכותם לנהל מערכות ולהתוות מדיניות של מערכות רשאים למנות להם את האנשים האמורים ליישם את מדיניותם?

אנא מכם, חברי הכנסת, תזכרו שהשרים עומדים כאן בפניכם ונותנים דין-וחשבון בפני הכנסת, דין-וחשבון פרלמנטרי, מקבלים את הביקורת וצריכים להשיב עליה. הם צריכים להתייחס לאותן מערכות הנמצאות בתחום אחריותם. כך בנויה המערכת החוקית הדמוקרטית של מדינת ישראל.

האם הכנסת קבעה חוקים ותחומי אחריות בהיסח הדעת? על מה בעצם הצעקה?

חוק גנים לאומיים ושמורות טבע קובע, שהמועצה היא בת 11 חברים, שעליהם ימליץ שר החקלאות באישור הממשלה. זהו חוק של הכנסת. אחד מבין ה-11 יהיה מנהל הרשות, שלא כמו במוסדות אחרים, שבהם יש מודלים אחרים, ולפיהם המנהל איננו חבר המועצה. במקרה הזה חוק הכנסת קובע, שהמנהל הוא אחד מבין 11 חברי המועצה. ואומנם כך פעלתי על-פי הסמכות שהחוק מעניק לי, על-פי אחריותי כשר הממונה על העניין.

נכון, עם כינונה של הממשלה הנוכחית הוחלט על הקמת המשרד לאיכות הסביבה, שבראשו עומד השר רוני מילוא. עם הקמתו של משרד זה נערכו דיונים רבים בממשלה, בוועדות שרים, בוועדות הכנסת ובמליאת הכנסת. האם שכחתם כל זאת, חברי הכנסת שהעלו את ההצעות לסדר-היום?

חשכון שמורות הטבע והתחומים שבתחום אחריות. אני מניח שגם השר מילוא איננו מוכן להתפשר על העניינים שבתחום אחריותו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהכנסת צריכה לתת לשרים, שהיא תובעת מהם אחריות, גם סמכות. את הדבר הזה אנחנו עושים בדרך החוקית שקבעה הכנסת, לרבות כל הדיונים והנהלים שהיו לפני כן. לא חרגנו בעניין הזה משום דבר, לרבות הצורך לקרוא לאדם לסיים את תפקידו כאשר חושבים שהוא צריך לסיים את תפקידו ומישהו אחר צריך לבוא במקומו, וצריך להגיד לו את זה באופן ישיר ואישי ולא בצורה עקיפה.

אם תרצה הכנסת לערוך דיון בנושא זה, אולי זה מעניינה. אני מציע לחברי הכנסת לקבל את הודעתי. אינני יודע אם השר מילוא רוצה להוסיף. אני מציע לקבל את הודעתי זאת. אם המציעים אינם רוצים לקבל את הודעתי, אציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:

כבוד השר, יש שאלה אחת לחבר הכנסת רפאל איתן. בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

לא כפרנו בסמכות שלך אלא בצורה שבה אתה עושה שימוש בסמכות שלך. שנית, הכנסת לא צריכה לתת לך חופש פעולה אלא לבקר אותך על כל צעד שאתה עושה, כדי שלא יהיו עוולות.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת רפאל איתן. האם אתה מעוניין להשיב?

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

זו לא היתה שאלה. זו היתה הצהרה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש לי הצעה אחרת, מן המקום — להעביר את הנושא לוועדה.

עדנה סולודר (המערך):

אם מסתפקים בהודעת השר אין מקום להצעה אחרת.

היו"ר ג' גדות:

עוד דקה. לפני רשומים שישה נואמים שדיברו בנושא הזה. אשאל כל אחד מהם, האם תסתפקו בהודעה של השר. חבר הכנסת רן כהן, התסתפק בהודעת השר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, אדוני. אני מקבל את ההצעה של חברת הכנסת שולמית אלוני.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת עדנה סולודר, האם תסתפקי?

עדנה סולודר (המערך):

כן.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רפאל איתן, האם תסתפק בהודעת השר?

רפאל איתן (צומת):

לא.

קובעת הדמוקרטיה. בארצות-הברית זה אחרת. במועד מסוים מתחלפת גלריה שלמה של הממסד. במדינת ישראל זהו הנוהג. שום דבר חדש לא קרה.

אני משוכנע שכישוריהם של חברי הרשות המוצעים טובים כמו של קודמיהם, ואין את נפשי לסמן כל אחד מהם. זה לא יעלה על הדעת. אני בוודאי לא אעשה מה שעשו חברי הכנסת בהצעותיהם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בית-הלחמי — — —

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

תשמע את התשובה שלי עד הסוף.

אפשר לחשוב, חברי הכנסת, ואולי שכחתם, שאת הרשות הנוכחית, את 11 החברים, לרבות היושב-ראש והמנכ"ל, מינה מישור מהאומות המאוחדות או מישור מבית-המשפט העליון. הם מונו באותה דרך שלפיה אנחנו נביא כיום ראשון את הצעתנו לממשלה. נכון שהשר שרון או השר ארליך הם שרים לא-פוליטיים, שלא כמו השרים מילוא וכ"ץ-עוז. זה נכון. אומרים שזה מן המפורסמות. ונכון שדוד הגואל בוודאי בקיא ויוצא דופן בהבנתו, מבחינת יכולתו לעמוד בראש הרשות, מעל ומעבר לאדם המוצע היום, רמי דותן, שגם לגביו, אגב, שמעתי כאן בכנסת דברים טובים. על מה הצעקה?

רפאל איתן (צומת):

אין לו הכישורים שלו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אני אספר לך אחר כך.

לפי מיטב הערכתי, השרים הגיעו להצעה טובה.

אני מוכרח להעיר הערה אחת לגבי אדם מכובד מאוד, שפעם נוספת עירבו אותו כאן והכניסו אותו לתוך הקלחת. יש מדען ראשי של המשרד לאיכות הסביבה, פרופסור יוריק אבנימלך, והוא נמצא בתחום ההצעות. למה אתם מעמידים את הדברים דווקא בצורה הזאת? בשביל להכפיש אדם שאיננו יכול לעלות כאן?

רפאל איתן (צומת):

— — —

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

סליחה, מה זה "הוא"? הוא המדען הראשי של המשרד לאיכות הסביבה, הוא פרופסור. מה זה "במקום"? תסלח לי. אתה עשית מה שנוח לך.

רפאל איתן (צומת):

למה שאסלח לך?

שר החקלאות א' כ"ץ-עוז:

אל תסלח לי.

אני קובע במפורש, שגם בהתאם לתפקידים החדשים של רשות שמורות הטבע, ההצעה שבאה לימינו על-ידי הממשלה של פרופסור אבנימלך לרשות לאיכות הסביבה אינה הצעה פסולה.

אני רוצה לומר, שהמחוקק ראה צורך בנזהל הזה וקבע אותו. בשום פנים ואופן אין כוונתי להתפשר, בוודאי לא על

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת גאולה כהן, האם תסתפקי בהודעת השר?

גאולה כהן (התחיה):
לא.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יגאל כיכר?

יגאל כיכר (המפלגה הדתית הלאומית):
לא.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת אליעזר מזרחי?

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):
כן.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, יש שני חברי כנסת המסתפקים בהודעה של השר. נצביע על כל הצעה בנפרד. אני מבין שיש הצעה אחרת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מציעה להעביר את כל ארבע ההצעות לוועדה.

היו"ר ג' גדות:

כיוון שהתקנון מרשה לי להצביע את כל ארבע ההצעות במקשה אחת, זה מה שנעשה. לפנינו עומדות, אם כן, שתי הצעות: אחת — להסיר את הנושא מסדר-היום; שנייה — להעביר את הנושא לוועדה.

לפני כן אני חייב לשאול סדרה נוספת של שאלות, שהרי חברי הכנסת ביקשו לקיים דיון במליאה. האם תיאותרו להעביר את הנושא לדיון בוועדה? חבר הכנסת רן כהן?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רפאל איתן?

רפאל איתן (צומת):

כן.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת גאולה כהן?

גאולה כהן (התחיה):

כן.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יגאל כיכר?

יגאל כיכר (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

היו"ר ג' גדות:

כל ארבעת חברי הכנסת שלא הסכימו להסתפק בהודעה של השר הסכימו להעביר את הנושא לדיון בוועדה. אם כן, עכשיו ההצעה היא על ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום ועל ההצעה להעביר את הנושא לוועדה. מי שהוא בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום יצביע בעד; מי שמבקש להעביר את הנושא לוועדה יצביע נגד. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 16

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 8

נמנעים — 1

ההצעה שלא לכלול בסדר-היום של הכנסת

את הנושא שהעלו חברי הכנסת רן כהן, ר'

איתן, ג' כהן וי' כיכר נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, כי ההצעה הוסרה מסדר-היום של הכנסת.

יעקב שמאי (הליכוד):
טעיתי בהצבעה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
גם אני.

היו"ר ג' גדות:

אני מוסיף לפרוטוקול, שסגן השר רפאל פנחסי וחבר הכנסת יעקב שמאי מצטרפים ל-16. האם צריך להוריד אתכם מה-8, או שלא הצבעתם? חבר הכנסת שמאי, האם אתה כלול במסגרת ה-8?

יעקב שמאי (הליכוד):
הצבעתי בעד.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, זה לא חל לגביך אלא רק לגבי חבר הכנסת רפאל פנחסי.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מבקש להעביר את קולי להצעה בעד ההסרה מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:

אתה מבקש לשנות את הצבעתך. זה נרשם בפרוטוקול.

חם סדר הדיון בנושא הזה.

י. הצעת חוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990), התש"ן — 1990*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ג' גדות:

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת הכספים אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990), התש"ן — 1990.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990), התש"ן — 1990. יביא את החוק לפנינו יושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת אברהם שוחט.

נאות, מעבר לפרסום הרגיל הקבוע בחוק לאזרחים, על שיעורי העלאה, ייתכן שכדאי שגם משרד הפנים יוציא הוראה כוללת לציבור בישראל. ישנן טענות רבות של אזרחים, שחלקן נובע מחוסר ידע והכנה של ערכי השומה הבסיסיים. פרסום נאות יהיה בעל חשיבות רבה וימנע טענות רבות של אזרחים."

רבתי חברי הכנסת, ברצוני לציין, כי לדעתי יש הישג בהסדר זה השנה לעומת השנה שעברה. בשנה שעברה לא הסתיים הדיון, לא נקבעו השומות, וכסופו של דבר היתה העלאה בהתאם להנחיית השר ובהתאם לתנאי החקיקה ב"35%, ב"25% וב"20%. הפעם הוגדרו הדברים בהסכמת שר הפנים, ולכן אנחנו יודעים בדיוק מה יהיה שיעור העלאה. נמשכת ההעדפה של התעשייה והמלונאות, והדבר החשוב הנוסף: חובת הודעה לוועדה.

אדוני היושב-ראש, העניין בחוק זה מתבטא גם במספר המסתייגים וההסתייגויות, ואם יהיו מסתייגים שינקו את ההסתייגויות, אבקש לענות להם לפי הצורך.

לפי דעתי, ההצעה המובאת כאן הולמת את צורכי הרשויות המקומיות, ואינה מפריזה בדרישה. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכספים. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להסתייגויות. ברשותכם, אני מציע שההסתייגויות יוצגו כסדרן, וכל חבר כנסת שעולה לדוכן ינמק את כל ההסתייגויות שלו — — —

דן תיכון (הליכוד):

אני מתנגד. אני מבקש להצביע על כל ההסתייגות כנפרד — לנמק ולהצביע כל סעיף בנפרד; לנמק ולהצביע.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

תודה, אדוני היושב-ראש. אני מצטער, אבל כך קובע התקנון.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר ג' גדות:

אל תדאגו, חברי הכנסת, אין לכם מה לדאוג. ממילא יש הסתייגויות בסעיף אחד, וכך חבר הכנסת תיכון יכול להישאר ברצונו. נמלא אחריו.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני יודע שהצבעתי אתמול נגד הטוטרות, אבל אני רוצה לומר לך, אדוני, שוועדת הפירושים יושבה והחליטה — — —

היו"ר ג' גדות:

לא, סליחה, חבר הכנסת תיכון. ברגע זה אני יושב כאן כיושב-ראש הבית הזה, כמו שלפעמים גם אתה יושב, ואם אתה רוצה לומר לי דבר מה, אל תאמר זאת בהקשר של הצבעה כלשהי, שלך או שלי. אני מבקש ממך לחזור כן מדברך.

דן תיכון (הליכוד):

אני חוזר בי מדברי.

חוק זה נובע מסעיף 29 להצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן-1990, אשר בשבוע שעבר הרשתה הכנסת לוועדת הכספים להביאו כנפרד לקריאה שנייה ושלישית. הפרדת החוק נעשתה על-מנת לזרז את חקיקתו, שכן שומה המוטלת על האזרח חייבת להתבצע בתהליך ארוך ומסוכן, ואנחנו רוצים לאפשר לעיריות לפעול בהתאם לכך.

שלושה שינויים מביאה הוועדה בחוק: א. לפי סעיף 1(ד) אסור לרשות מקומית להטיל ארנונה כללית בשנת הכספים 1990 על נכסים ושימושים שלא הטילה עליהם ארנונה בשנת הכספים 1989. לנוכח האפשרות שיוכנס שימוש חדש בתחומי רשות מקומית, כגון מלון ראשון, הוועדה ממליצה לתת סמכות לשר האוצר ולשר הפנים או למי שהם הסמיכו לאשר הטלת ארנונה במקרה כגון זה.

ב. תינתן הודעה לוועדת הכספים על כל היתר ואישור לפי סעיף זה תוך 30 יום מיום מסירתו.

ג. הוסף סעיף 2, שעניינו תחילה והוראות מעבר בנוסח שהיה בחוק דומה לפני שנתיים. לפי הוראות אלו תהיה רשות מקומית חייבת להחזיר כל סכום ארנונה שנבחה לפני קבלת חוק זה בכנסת לפי הסכום העולה על המותר לה, או בהנחה או בתנאי תשלום שלא כמותר לה. כעבור שלושה חודשים יחולו על התשלומים האלה ההוראות שבחוק לעניין ריבית והפרשי הצמדה.

אדוני היושב-ראש, שר הפנים הודיע לוועדת הכספים על כוונתו, ששיעורי העלאה המרכיים בארנונה הנגבית בפועל, שיעורים אלה שיתורו לפי הסמכות הנתונה לו ולשר האוצר, יהיו כאלה, ואני אקרא את נוסח המכתב אשר שלחתי היום לשר הפנים בעניין זה.

להלן נוסח המכתב: "לכבוד מר אריה ררעי, שר הפנים, משרד הפנים, הקריה, ירושלים. הנה: ס'כומים בעניין ארנונת 1990/91.

"הנני לסכם דברים, אשר אושרו על-ידך ונרשמו בפרוטוקול ישיבת הוועדה מתאריך 25 בפברואר 1990. בחלק מן ההחלטה הכוללת בעניין העלאה הארנונה לשנת 1990/91 יימסרו על-ידי מלליאת הכנסת בזמן הקריאה השנייה והשלישית:

1. ארנונה למגורים ולעסקים תעלה בשיעור מקסימלי, כהעלאה המדר, 20.7%; ארנונה למלונאות תעלה בשיעור מקסימלי 17.5%; ארנונה לתעשייה ומלאכה תעלה בשיעור מקסימלי כרלקמן: א. כאשר השומה בשנת 1989/90 היתה עד 24 ש"ח למטר מרובע, העלאה המקסימלית תהיה 17.5%; ב. כאשר השומה היתה מע" 24 ש"ח מעלה, העלאה המקסימלית תהיה 16.5%. — — —

4. ככל מקרה לא תועלה הארנונה לעסקים ביישוב זה או אחר מעל העלאה למגורים (הכוונה להעלאה באחוזים).

5. הנני להסב תשומת לבך לסעיף החדש בחקיקה המחייב את השרים להעביר לירידת הוועדה תוך 30 יום מקבלת כל החלטה על העלאה מעבר לשיעור הנומינלי, כפי שכתוב בתיקון החוק סעיף 29."

מיותר לציין, כמובן, שההעלאות מתייחסות לשומה בפועל בשנה שעברה ולא לצווי הארנונה.

כאן, אדוני השר, ברצוני לקרוא משפט נוסף ואחרון: "ברצוני להציע לך כי תנחה את העיריות והמועצות על פרסום

היו"ר ג' גדות:

תודה. ועכשיו תמשיך לומר כל מה שעולה על דעתך לומר.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להסביר לאדוני היושב-ראש, שיש תקנון. התקנון עבר בחינה של ועדת הפירושים, ועדת הפירושים קיבלה לפני כמה שבועות החלטה, שלפיה כל סעיף-משנה הוא כבחינת הסתייגות הזכאית לחמש דקות. יש לי שש הסתייגויות, לפיכך אני מבקש לאפשר לי לנמק אותן על-פי התקנון והחלטת ועדת הפירושים, ולא כפי שאמרת ורמזת, וגם זו לא היתה הערה פרלמנטרית.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת תיכון, לפני שאחזק ממשך בדבריך, אני רוצה לומר משהו. אני התייחסתי לעניין אחד, ואתה במירוצך ושלל ברגיעה קלטת לא נכון. אבל אני, כמובן, כדרכי בקורא, מוותר גם הפעם. כל מה שהתכוונתי לעשות הוא להסביר לך שמוותר לך לדבר ככל העולה על רוחך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל אתה לא מוכרח.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת אלוני, דקה בבקשה.

אכן ציטטת נכון את נושא הפירושים. כל מה שאני התייחסתי אליו היה לעניין ההצבעה, ולא לעניין זכותך לדבר.

דן תיכון (הליכוד):

אם כן, אני חוזר בי מדברי.

היו"ר ג' גדות:

זו הפעם השנייה שאתה חוזר כך מדברך. כל מה שאני מציע הוא שתשקול פעמיים, אולי גם מן ההסתייגויות שלך תצטרך לחזור כך. אז תאמר — — —

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש במצב רוח קרבי.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עכשיו אני מציע לך — — —

היו"ר ג' גדות:

לחזור כך מדברך.

דן תיכון (הליכוד):

מאחר שאתה יושב-ראש, חוזר כך מדברך.

היו"ר ג' גדות:

אני מציע — — —

עמיר פרץ (המערך):

השעה כבר 20:00 — — —

שמעון שטרית (המערך):

הפסדתי היום סרט, אדוני היושב-ראש, ועוד מעט אפסיד סרט שני — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שטרית, זה שאני מתקנא בחברי הכנסת שביניהם אתה עובר ומראה להם את דף הנייר שבידך לא אומר שאתה צריך להפריע לחבר הכנסת דן תיכון. בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום ראשון נתכנסה ועדת הכספים והחליטה לקבוע תקרות בהסכמת שר הפנים. היא קבעה הנחיה כללית האומרת, שארנונה במדינת ישראל ב-1990 תעלה בשיעור של כ-20.71%. מישור טוען שזה היה שיעור האינפלציה ב-1989. לא חלפו כמה שעות, נתכנסו עיריית רבות בארץ ו"צפצפו" על ועדת הכספים ועל שר הפנים והחליטו להעלות את הארנונות כ-26% כמזומן.

אני שואל את עצמי: מה שווה החקיקה כאשר מלכתחילה באים ראשי הרשויות הגדולות ומחליטים פשוט "לצפצף" על הכנסת?

לפני שאני מתחיל לנמק את ההסתייגויות שלי אני מבקש לומר, שעזבתי את ועדת הכספים ביום ראשון לאחר שנפלה ההכרעה, ואני הייתי בידעת מיעוט. היתה לנו הצעת חוק שהוגשה במסגרת ח"ג ההסדרים במשק המדינה, ארבעה סעיפים שאותם דציגו בפנינו, ואנחנו אישרנו את ארבעת הסעיפים שאני מסתייג מהם ואמרנו שסעיף 29(ד) דורש הבהרה.

היום אנחנו באים לכנסת ומוצאים במקום ארבעה סעיפים — תשעה סעיפים. נולדו עוד חמישה סעיפים חדשים והוכנסו לחוק, ואנחנו, לפחות אני, ואולי הורקנת במרוצת היום, אני לא מבין איך נולדו חמישה סעיפים נוספים שאני לא יודע, שאני לא שמעתי עליהם.

יכולים להסביר לי ויכולים לפרש ולהאיר את ענין. החוק כפי שהוא מוגש בפנינו לא עבר את ועדת הכספים, שכן אנחנו אישרנו ארבעה סעיפים ולא תשעה. אם בעת הניסוח הוברר שנוולרו סעיפים חדשים, צריך לבוא לוועדת הכספים ולאשר אותם מחדש בהצבעה סעיף-סעיף, אדוני היושב-ראש, כאמור בתקנון.

לכן אני בא ואומר, רבותי, מלכתחילה, אדוני היושב-ראש, אני מבקש ממך לדחות את הדיון ב-24 שעות, עד שתיבדקנה השגותי הללו. כי הרי ממה נפשך, חברי הכנסת אישרו חוק, הם יודעים על חוק בן ארבעה סעיפים — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת תיכון, אני מפריע לך כשאלה שלי: אדוני, האם ידעת על כך בעוד זמן, בתחילת הערב?

דן תיכון (הליכוד):

לא. מה שאני ידעתי — זה היום בשעה 19:00. הסבתי את תשומת לבו של יושב-ראש הוועדה לכמה סעיפים, שאני לא מבין את ההסבר שלהם. לצערי הרב, היועץ המשפטי של הוועדה עזב את הבניין וחזר רק לקראת הארוחה שאתה לקחת בה חלק, ואנחנו לא הצלחנו ללכך את חילוקי הדעות הקיימים ביני לבינו.

מכל מקום, מה שאני רוצה לומר הוא, שבעצם בחוק נולדו חמישה סעיפים. יכולים להסביר לי מה שרוצים, חבר הכנסת שטרית — — —

שמעון שטרית (המערך):

רק אחד ואולי שניים.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת שטרית, נולדו חמישה סעיפים, שעל חלק מהם אין לנו מושג.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, אני יכול להעיר הערה?

דן תיכון (הליכוד):

גם אם נולד חצי — אזי טענתי צודקת.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת תיכון, אם תואיל בטובך, לא על חשבון זמן, אני אבקש מיושב-ראש הוועדה להשיב מהמיקרופון על דבריו אלה. חבר הכנסת תיכון, הרי אתה מסכים אתי, שזה חשוב דיו כדי שנעצור כאן.

דן תיכון (הליכוד):

בוודאי, אני הצגתי בפניך שאלה.

היו"ר ג' גדות:

בסדר, אני מנסה להתמודד אתה. חבר הכנסת שוחט, בבקשה.

אברהם שוחט (יור"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כדי שלא תהיה אי-הבנה, אני בדקתי את הנושא. אני כן הצלחתי למצוא את היועץ המשפטי של הוועדה. כל מה שהונס בחקיקה נאמר בוועדה, חלקו בהחלטה מפורשת כסעיף שאמר שחובה על השרים להודיע: היועץ המשפטי של הוועדה ידוע כאיש ישר-דרך. שלא יעשה דברים שלא אושרו בוועדה, והוא אמר לי במפורש, כי לקראת סוף הישיבה הוא מסר, שהמסגרת והעטיפה החוקית ייעשו כפי שנעשה לפני שנתיים, ואלה אותם סעיפים שחבר הכנסת תיכון מלין עליהם. חוקה עלי שמר דמביץ, הידוע כאיש רב-ניסיון ומכיר דרכי עבודה, לא היה אומר דבר שהוא לא אמר בוועדה. תודה רבה.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש לענות, ברשותך.

היו"ר ג' גדות:

בהחלט, בבקשה. אני רוצה שתדע, עכשיו זה לא מענה לחבר הכנסת שוחט, עכשיו זה כבר במסגרת נאומך.

דן תיכון (הליכוד):

לא, אנחנו עדיין במסגרת ההשגה הטרומית.

יעקב שמאי (הליכוד):

מהותית, לא רק טרומית.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להסביר, אני עוסק עדיין בשאלה טרומית טכנית כאשר לסדר-היום. לכן, גם אם אני מקבל את דברי יושב-ראש ועדת הכספים — וצר לי, הוא חבר כנסת צעיר, ואני מאחל לו אריכות ימים — אבל גם על-פי הדברים שהוא אומר, שאלתי אליו: האם היתה הצבעה סעיף-סעיף בוועדה על הצעת החוק המוגשת בפנינו? והוא אמר, שעורך-הידין דמביץ, היועץ המשפטי המשובח של הוועדה, אמר שהוא יאמץ את המסגרת של החוק מלפני שנתיים. כפני איש מאתנו לא היתה טיוטת החוק מלפני שנתיים, או הצעת החוק שאושרה. אם אני טועה — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הפרוטוקול הגיע.

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש מכל חברי הכנסת, העניין הטרומי הובן, חבר הכנסת תיכון, אבקש ממך עכשיו לרוץ קדימה ולנמק את ההסתייגויות.

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש את החלטתך.

היו"ר ג' גדות:

דבר ראשון, אני מבקש שתמשיך בנאומך, זה לא יפגע. אני פשוט צריך זמן כדי לשקול, לראות את הפרוטוקול, להיוועץ בוועדה — — —

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע שנפסיק את הישיבה לחמש דקות, אתה תקיים התייעצות — — —

היו"ר ג' גדות:

לא נפסיק את הישיבה. חבר הכנסת תיכון, אני מבקש ממך, תחקדם, תנמק את ההסתייגויותיך. אני מבטיח לך שאשקול את הדבר תוך כדי הדברים.

דן תיכון (הליכוד):

אני מקבל את הצעתך.

רבותי, אני עובר להסתייגויות. בשנים שעברו היו כל מיני מסים, למשל מס עסקים, למשל מס רכוש, ולרשויות המקומיות היו הכנסות במסגרת אותם מסים שהן גבו. לימים ביטלה הממשלה, ובצדק, חלק מן המסים האלה, ואת התמורה בגין ביטול המסים היא העבירה ישירות אל הרשויות המקומיות.

בשנת 1986/87, לאחר שהארנונה הפכה למס כבד וקשה, כשהרשויות העלו את המס הזה בעשרות ואולי במאות אחוזים, נוצר עודף גדול לרשויות הגדולות. אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ג' גדות:

אני יודע שאני מפריע לך, אבל אין לי ברירה.

דן תיכון (הליכוד):

אולי חמש דקות הפסקה, כי קשה לי להתרכז — — —

היו"ר ג' גדות:

לא. האמן לי, תמשיך בדברך, יהיה בסדר.

דן תיכון (הליכוד):

רבותי, כאמור, ב-1986/87, לאחר העלאה דרסטית של הארנונה, נוצרו עודפים גדולים לרשויות המקומיות, וחלק מהן לא ידע מה לעשות, ואז, כצעד תגמול, כצעד שגמל לרשויות על העודפים הגדולים, באה הממשלה אל הבית הזה וכאמצעות חוק יסודות התקציב לקחה מהן את העודפים, על-ידי ביטול חלקה שהיה מועבר מדי שנה בשנה בגין אותם מסים שביטלו ועברו מן העולם.

ואכן, מה שקרה הוא, שהממשלה לקחה את מה שהבטיחה שתיתן, וכתוצאה מכך נוצרו גירעונות כבדים ברשויות המקומיות. הממשלה הבטיחה, לא עמדה בהבטחתה, הרשויות סיפקו אותם שירותים, ובסופו של דבר נקלעו לגירעונות חרישים פעם נוספת.

אינני בא בטענות אל אנשי הרשויות ואינני בא בטענות אל שר הפנים. פשוט לקחו מהם בשל עודפים ושכחו להחזיר. מששכחו להחזיר — נוצרו פעם נוספת גירעונות בתקציבי הרשויות, ואנחנו עומדים פעם נוספת בפני החמוטטיות של הרשויות המקומיות. ראשי הרשויות המקומיות מלינים, הם מאיימים להפגין. סכום אדיר שנלקח מהם עדיין לא ניתן להם, והם מחויבים לספק את השירותים שהממשלה חייבת לממן.

עד כאן עמדתם של ראשי הרשויות צודקת והוגנת, והשאלה היא, מה צריך לעשות כשיש גירעון גדול: האם צריך להיאבק עם הממשלה או כנגד משרד האוצר, או שצריך ללכת בדרך הקלה, אלינו האזרחים, ולדרוש מאתנו העלאת

ההעלאות בגובה המדד חישבו תמיד מרצמבר עד דצמבר. אבל בחודש ינואר 1989 נכנס לאוצר שר אוצר צעיר ועשה מיד פיתוח, והמדד של ינואר 1989 עלה ב-4.7%. כל משלמי הארנונה במדינת ישראל שילמו בשנה שעברה את מדד ינואר 1989, הם שילמו העלאה בגובה של 4.7%. כשבאים היום אל הוועדה ואל המליאה ואומרים להן: אנחנו מאשרים בגובה המדד — על-פי כל חישוב המדד עלה ב-16.5% בלבד, כי אתה מוריד את המדד של ינואר 1989. שאם לא כן, אדוני היושב-ראש, משלמים פעמיים אותו מדד. ולכן ההתייקרות היא לא בגובה המדד, אלא היא בגובה המדד פלוס קנס של 4.7%.

הייתי מסתפק ב-20.7%, רבותי, וגם את המתנה הזאת הייתי נותן להם. אבל בחוק, כפי שהוא מנוסח, באים אלינו ואומרים לנו: אומנם הארנונה לא תעלה, אומנם אנחנו נותנים הנחות. כאן אני מגיע להסתייגות השנייה שלי, ואני רוצה שתשמעי סיפור, חברת הכנסת אלוני. אנחנו מדברים בחוק על ארנונות והנחות שנקבעו כדן. בסעיף 2 של החוק מן השנה שעברה מדובר על הנחות שנקבעו כדן. מה היא הנחה שנקבעה כדן, לדעתך? לדוגמה, עיריית ירושלים נתנה לפני שלוש שנים הנחה של 15%; לפני שנה היא נתנה הנחה של 8.88%; השנה היא נתנת הנחה של 4.44%. ב-4 היועץ המשפטי של שר הפנים ואומר: הנחות אלה, שניתנות בכל המועצות בשיעורים שונים, ניתנות שלא כדן, ולכן מלכתחילה החוק הזה לא תופס. ולכן כל מה שאתה, דן תיכון, מאשר ומחוקק ומציע והכנסת מקבלת — היה כלא היה, שכן המינוח "שלא כדן" תופס. ההנחות ניתנו שלא כדן, כי שר הפנים לא אישר את מתן ההנחות. ואנחנו מחוקקים חוק במסגרת כללית, שכל המחנה יעבור דרכו.

כאן אני מגיע להסתייגות השלישית שלי, אדוני היושב-ראש.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא יכול לעבור אלא אם כן השר יאשר. לפי המצב היום כל ההנחות האלה לא יכולות לעבור, אלא אם כן השר יאשר אותן.

דן תיכון (הליכוד):
השר אינו עוסק בהנחות. הוא קובע הנחיה כללית, והרשויות עושות כבתוך שלהן מטעמים פיננסיים. אבל, לפי דעתי, הנחה שאזרח מקבל ניתנת כדן, ולא תעזור שום התפלפלות. אלא אם כן אנחנו שוגים בפעם השלישית בעת שאנחנו מאשרים את החקיקה הזאת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

הי"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, אני מבקש. לחבר הכנסת תיכון יש זמן כמעט בלתי-מוגבל. האם אתם רוצים עוד להאריך את הזמן הבלתי-מוגבל הזה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

דן תיכון (הליכוד):
לא, גברתי, אני חושב שאת, כמי שאמונה על זכויות האזרח, צריכה פעם אחת ולתמיד לדאוג ללובי של האזרחים ולא ללובי של ראשי הערים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני הכתובת לזה?

בלתי-מבוקרות בתחום הארנונה? אני אומר, שהרשויות המקומיות הולכות בדרך הקלה. במקום לפנות לממשלה, הן פונות לכיסו של האזרח. כך קורה, שבשנים האחרונות הארנונות עולות מעל ומעבר למדד. ממשלת ישראל מנסה להילחם באינפלציה, אבל האוצר מאפשר לרשויות המקומיות לייקר את הארנונה הכללית בשיעורים של עשרות ולעיתים גם מאות אחוזים. כי זו הדרך הקלה. האוצר אומר להם: יצרנו גירעונות — תלכו אתם ותגבו מן האזרח. היום אנחנו מגיעים למצב שבו הארנונה היא משכורת ממוצעת של השכיר במדינת ישראל. אחד חלקי שנים-עשר מן ההכנסה נטו של האזרח הולך לכיסו הרשויות המקומיות. ואין סוף להעלאות האלה.

לפני כשלוש שנים יצאתי למאבק, שר הפנים ליווה את המאבק, אז כמנכ"ל, וחוקקנו חוק. החוק בעיקרו אושר לפני שנתיים, לפני שנה, וגם השנה אישרנו חוק מסגרת. אנחנו אומרים בחוק הנוכחי: הארנונה בשנת 1990 לא תעלה על הארנונה שאישרנו ב-1989. כך עשינו לפני שנה, ואז בא שר הפנים ואמר: אני מוציא הוראה כללית. במקום לאשר את התייקרות הארנונה בגובה המדד, הוא אפשר מיד לכל הרשויות המקומיות לגבות תוספת של 35%. האינפלציה היתה אז בשיעור של כ-16%.

השנה אימצנו שוב אותה נוסחה המדברת על הקפאה נומינלית. רבותי, גברתי חברת הכנסת שולמית אלוני, בחקיקה ראשית נאמר, שהארנונה לא תעלה נומינלית, ואת זאת את תאשרי בעוד כמה דקות.

רבותי, במסגרת דיונים שאינה מחייבת איש מצהירים הצהרות שונות. אני מלא הערכה והערצה לשר הפנים הצעיר והדינמי, אבל במצב הנוכחי איש אינו יודע מי מאתנו יהיה שר הפנים בעוד חודש. יכול לעלות לכאן יושב-ראש ועדת הכספים ולצטט הצהרה של שר הפנים, אבל להצהרות האלה, שניתנות מעל הדוכן הזה ואינן מעוגנות בחקיקה ראשית, אין ערך. כך קבע בית-המשפט העליון. מה שמחייב זה מה שמוצג בפנינו בחקיקה ראשית. האם אני צודק, חברת הכנסת אלוני?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מאה אחוז.

דן תיכון (הליכוד):
לכן, ההצהרה של יושב-ראש ועדת הכספים — והוא חבר כנסת צעיר — אין לה שום משמעות. היא אינה מחייבת איש.

שמעון שטרית (המערך):
אל תגזים בצעירות שלו כל כך. זה גם לא כל כך רלבנטי.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
עובדתית זה נכון. לגבי ההבנה — — —

דן תיכון (הליכוד):
עובדתית זה נכון. אני לא אמרתי שום דבר לגבי ההבנה.

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):
לא אמרתי שאמרת. בכלל לא התייחסתי לדברך.

דן תיכון (הליכוד):
רבותי, אני רוצה שתדעו שאנחנו מאשרים חוק שמקפא את הארנונות, אבל בעת ובעונה אחת אנחנו מאשרים התייקרות בגובה המדד.

וכאן אני מגיע להסתייגות הראשונה שלי. מה זה התייקרות בגובה המדד, חבר הכנסת לוי? בשנה יש 12 חודשים. יושב-ראש ועדת הכספים ותיק ממני, והוא יודע שאת

דן תיכון (הליכוד):

את, כמי שאמונה על זכויות האזרח, צריכה פעם אחת ולתמיד לדאוג ללובי של האזרחים ולא ללובי של ראשי הערים. אני חושב שאת אחת מ-120 שאכפת להם. רבותי, אני מגיע להסתייגות השלישית שלי.

היו"ר ג' גדות:

האחרונה, כן?

דן תיכון (הליכוד):

לא, לא, רק השלישית.

עדנה סולודר (המערך):

את השלישית כבר אמרת.

דן תיכון (הליכוד):

חברת הכנסת סולודר, הגם את?

עדנה סולודר (המערך):

כן, גם אני.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, תנו לי לבוא אתו חשבון, עזבו את זה. אני מבקש.

עדנה סולודר (המערך):

אתה פונה כל הזמן לחברת הכנסת אלונה, אבל גם אני קיימת.

דן תיכון (הליכוד):

אני מוכן לדבר אלייך. חברת הכנסת סולודר, עכשיו בואי ונראה מה את ואני אישרנו.

עדנה סולודר (המערך):

אני לא הייתי בהצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו אישרנו התייקרות — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת תיכון, מותר לי לבקש? אנא, הפסק את הפלייט הזה. אני מבקש ממך, סעיף 3 מצפה לך. אנא.

דן תיכון (הליכוד):

רבותי, ואני בא לכאן וקורא סעיף נוסף, האומר: שר הפנים ושר האוצר או מי שהם הסמיכו לכך — ואני בוחן את הסעיף הזה שנה שלישית לאחר שהסכמתי לסעיף הזה, איך הוא עמד במבחן המציאות, אדוני השר, ואני מוצא שלמשרד האוצר לא אכפת כלל. אישרנו לפני שנה התייקרויות בגובה המדר — 16.1%. הוציא שר הפנים מייד הוראה כללית, כאישור שר האוצר, שמאפשרת העלאה של 35%. דרך הסעיף הזה של שר הפנים ושר האוצר יכול כל המחנה לעבור. כל מה שאמרנו באשר ל-20.7% היה כלא היה, שכן שר האוצר ישכנע את שר הפנים, שכדי למנוע את קריסתן של הרשויות המקומיות צריך לאשר להן העלאה גבוהה יותר מהמדר. לכן החוק שאנחנו מאשרים עכשיו, כבר אתמול הוא היה בבחינת מלה מתה, אות מתה, כי הרשויות "צפצפו". קראו היום בעיתון.

שמעון שטרית (המערך):

בזה אני מסכים אתך, חבר הכנסת תיכון. כל מלה נכונה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת תיכון, במקום גירעון לרשויות, גירעון לאזרחים?

דן תיכון (הליכוד):

רבותי, מה אני בא ומציע? חברת הכנסת שולמית אלונה, חברת הכנסת סולודר, חברי ועמיתי בוועדת הכספים, מה אני בא ואומר בסך-הכול? אני לא סומך על שר האוצר, אני סומך על ועדת הכספים, על יושב-ראש ועדת הכספים, ואני אומר לו — — —

עמיר פרץ (המערך):

זו הצהרה חשובה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

דן תיכון (הליכוד):

רבותי, לא להפריע, כי אני די שקוע בעסק והדברים רציניים, חבר הכנסת פנחסי, ידידי סגן השר.

היו"ר ג' גדות:

יש כאן תופעה מוזרה, יש כאן איזו אינטראקציה מוזרה: מי שצועק, הוא לא מגיב לו; מי שיושב בשקט, הוא מזמין אצלו קריאות ביניים. אני מבקש מכם: אנא.

שמעון שטרית (המערך):

עדנה סולודר (המערך):

זו ההצגה השננית שלו.

עמיר פרץ (המערך):

יש פתגם מרוקני מפורסם: כשאתה לא יכול לבכות, תתחיל לצחוק.

דן תיכון (הליכוד):

הו, אדוני, אני אומר לך, כפרלמנטר צעיר: אל תשתמש בדוגמה הזאת פעם נוספת, כי הדברים רציניים.

עמיר פרץ (המערך):

אני מאוד רציני.

דן תיכון (הליכוד):

הדברים רציניים. אתה יודע מה? על-פי אותו משקל אני יכול לקרוא לך ליושב-ראש ועדת הכספים שלא להשתתף בדיון, שכן אתם ראשי רשויות לשעבר ואני לא משוכנע שאתם באים בידיים נקיות. אני יכול לעלוב גם כן.

היו"ר ג' גדות:

לא, לא, חבר הכנסת תיכון.

עמיר פרץ (המערך):

חבר הכנסת תיכון — — —

דן תיכון (הליכוד):

לכן אני מציע לך: כשאתה בא ואומר שלא נותר לך אלא לצחוק, אז אנא, אתה חבר כנסת צעיר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת תיכון, אתה הגעת לכאן היום ברוח קרבית. ראשית, אתה תוקף את היושב-ראש; אחר כך אתה תוקף את יושב-ראש הוועדה; עכשיו אתה תוקף — — —

אברהם שוחט (י"ר ועדת הכספים):

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש, חבר הכנסת שוחט, אין לך רשות דיבור.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
אז אני יורד מהדוכן.

היו"ר ג' גדות:
בבקשה. הוא רוצה לקרוא קריאות ביניים, לכן הוא יורד למטה.

דן תיכון (הליכוד):
בבקשה, בבקשה.

היו"ר ג' גדות:
עכשיו, אחרי שתקפת ראשי ערים, אני מבקש ממך —

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
את דבריו "בידיים נקיות" שייקח חזרה. — — — הוא יושב במועצות מנהלים של בנקים והוא יושב בוועדת הכספים. הוא מקבל שכר כשכיל הדברים שהוא עושה.

היו"ר ג' גדות:
אולי תאפשר לי, חבר הכנסת שוחט?

דן תיכון (הליכוד):
טוב שאני לא מקבל שכר ממך.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת תיכון.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
וראי שלא ממני.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת שוחט, אני קורא אותך לסדר.

יעקב שמאי (הליכוד):
— — —

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת שמאי, אל נא תפריע לי.

יעקב שמאי (הליכוד):
— — —

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת שמאי, אתה בוודאי רוצה לעזור לי, לכן אתה מתפרץ.

חבר הכנסת תיכון, אתה אמרת דבר, אתה בכלל הגעת ברוח מלחמתית היום.

דן תיכון (הליכוד):
לא, לא, לא. אני מציע לך לפענח את מה שאני אמרתי, ואז תראה מה אמרתי.

עמיר פרץ (המערך):
אני רוצה לבקש משהו.

היו"ר ג' גדות:
מותר לי לגמור. אני מבקש לסיים את דברי.

חבר הכנסת, אתה אמרת דבר שלא נאה לומר אותו. דעתך באשר למעורבותם של חברי כנסת כראשי ערים, או ראשי ערים כחברי הכנסת, באה לדיון בחוק מסוים, שאתה היית שותף להעברתו לפני חודשים מספר. חבר הכנסת פרץ, כמו ראשי ערים אחרים, פעיל בכנסת במסגרת החוק, לזה אינני מתייחס, כי החוק אמר, את דברו, אלא שבלהט הדברים אמרת שתי מלים, שלדעתי כדאי שנמחק אותן מהפרוטוקול.

דן תיכון (הליכוד):
מה אמרתי?

היו"ר ג' גדות:
ניקיון כפיים.

דן תיכון (הליכוד):
אני מציע לך לפענח. אני לא אמרתי את זאת.

היו"ר ג' גדות:
אם אמרת, אתה מסכים שנמחק?

דן תיכון (הליכוד):
כן, אבל אני לא אמרתי.

היו"ר ג' גדות:
תודה רבה.

דן תיכון (הליכוד):
כן, אני לא אמרתי, ולכן אני לא מסכים למחוק.

היו"ר ג' גדות:
אם אמרת, אתה מסכים למחוק?

דן תיכון (הליכוד):
אם אמרתי — כן, אבל אני מציע לך לצטט את מלוא המשפט שאמרתי.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
אמרתי.

דן תיכון (הליכוד):
לא.

היו"ר ג' גדות:
שמעו את זה.

דן תיכון (הליכוד):
אני מציע לך לראות את ההתניה שהיתה לפני כן.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):
— — —

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת שוחט, למען השם, הרי אני איני עושה את מלאכתך, נכון? תן לי לעשות את עבודתי.

כל מה שאני מבקש הוא, שאם נאמרו המלים האלה, אתה תסכים, נסכים כולנו, שהמלים האלה יימחקו.

דן תיכון (הליכוד):
כן — —

היו"ר ג' גדות:
תודה, אנא, המשך בנאום.

דן תיכון (הליכוד):
— — — אבל אני מציע לך — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב־ראש, דק לא אמרת מה היו המלים.

היו"ר ג' גדות:
אמרתי: ניקיון כפיים.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ניקיון ידיים, הוא אמר.

דן תיכון (הליכוד):
לא, אני אמרתי — — —

- היו"ר ג' גדות: האם הסכמת למחוק את "ניקיון הידיים"?
- דן תיכון (הליכוד): לאחר שנפענח נשב שנינו ונחליט.
- היו"ר ג' גדות: אני שואל אותך עכשיו.
- דן תיכון (הליכוד): לא, לא.
- היו"ר ג' גדות: אתה לא מסכים?
- דן תיכון (הליכוד): לא.
- היו"ר ג' גדות: אתה לא מסכים.
- דן תיכון (הליכוד): לא.
- היו"ר ג' גדות: חבר הכנסת תיכון, אני מודיע לך שאני מבקש לחזור כך מדברך אלה.
- דן תיכון (הליכוד): לא, אינני חוזר.
- היו"ר ג' גדות: חבר הכנסת תיכון, אני מבקש ממך כפעם השנייה.
- דן תיכון (הליכוד): לא, אינני חוזר.
- היו"ר ג' גדות: אתה יודע מה פירוש העניין, חבר הכנסת תיכון?
- דן תיכון (הליכוד): אני יודע.
- דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): למה לך?
- דן תיכון (הליכוד): אני יודע גם מה כתוב בתקנון.
- היו"ר ג' גדות: לא יעלה על הדעת שהוא יפגע באנשים.
- דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אתה אומר דברים רציניים, אז למה להתעסק בזה?
- היו"ר ג' גדות: אני אגן על חברי הכנסת.
- דן תיכון (הליכוד): לא, לא.
- היו"ר ג' גדות: אתה יכול לומר: לא היתה כוונה לפגוע בהם.
- דן תיכון (הליכוד): כוונה לפגוע בהם בוודאי לא היתה.
- היו"ר ג' גדות: תודה רבה, אני מסתפק בזה. תמשיך בנאומך.
- דן תיכון (הליכוד): סוף סוף, אחרי עשר דקות, אני יכול להגיע להשלים את המשפט שלי. אני אמרתי, רבותי, שבהסתייגות השלישית שלי
- היו"ר ג' גדות: ניקיון ידיים, ניקיון כפיים.
- דן תיכון (הליכוד): אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, שאני התייחסתי להערות של אחד מחברי הכנסת שדיברתי בעבר כראש רשות מקומית, שאמר שהוא צוחק, שלא נותר לו אלא לצחוק.
- היו"ר ג' גדות: הרי זה ברור, חבר הכנסת תיכון.
- דן תיכון (הליכוד): ואני אמרתי, שאני יכול לטעון, על-פי אותו משקל, את הטענה הבאה: אני יכול לטעון, שמתי מאחורי זה סימן שאלה, ואציע לך לפענח את הפרוטוקול ולהתייחס לדברים שלי רק לאחר מכן. שנינו נשב לאחר מכן ונעבור על הפרוטוקול.
- דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
- היו"ר ג' גדות: חבר הכנסת דן כהן.
- דן תיכון (הליכוד): חבר הכנסת תיכון, אתה פשוט מקיים פה ויכוחים עם כולם, ואני בכלל זה, לאורך כל נאומך.
- דן תיכון (הליכוד): לא עם כולם.
- היו"ר ג' גדות: הנה, אתה ממשיך להשיב לי. אני מבקש ממך: גם אם התנית את זה בהתניה מוקדמת, הסכמנו כולנו שהביטוי "ניקיון ידיים" או "ניקיון כפיים" יימחק, ואני מבקש ממך להפסיק ליצור את הדיאלוגים האלה עם האנשים ולנסות לגמור את נאומך.
- דן תיכון (הליכוד): אני כבר מסיים.
- היו"ר ג' גדות: אני מודה לך.
- דן תיכון (הליכוד): אני כבר מסיים, אדוני. אבל, כאמור, אני עומד מאחורי דברי. אני ממשיך: זכותי הבלעדית היא — — —
- היו"ר ג' גדות: סליחה, חבר הכנסת תיכון, הרי הסכמת אתי שזה יימחק מהפרוטוקול.
- דן תיכון (הליכוד): אדוני, אילו היית מתייחס לדברים שנאמרו לפני כן, הייתי חוזר כי, אבל אני ממשיך.
- היו"ר ג' גדות: אני אמרתי: גם אם ההתניה המוקדמת נאמרה.
- דן תיכון (הליכוד): אדוני, אני ממשיך.
- היו"ר ג' גדות: אתה הסכמת.
- דן תיכון (הליכוד): הדברים נאמרו לפרוטוקול ואנחנו לא רשאים למחוק.

נאמר: שר הפנים ושר האוצר; אני שואל: מדוע לא באישור ועדת הכספים? אם היו בעבר כל כך הרכה עבירות על הסעיף הזה — — —

שר הפנים א' דרעי:
אילו עבירות?

היו"ר ג' גדות:
כבוד השר, אנא; ודאי שלא מן הפינה ההיא. תנו לו לסיים, למען השם, למען הכית הזה.

דן תיכון (הליכוד):
אם היו כל כך הרכה חריגים בעבר — ואני באמת לא מיציתי את העניין בעבר — אני בא ואומר: אם אנחנו מאשרים בחקיקה ראשית חוק האומר שלא יהיו העלאות, ואחר כך אנחנו רואים שיש העלאות בעשרות אחוזים, אני שואל את עצמי, לשם מה צריך צריך חקיקה, אם בלאו הכי שר הפנים ושר האוצר עושים כששלהם?

לכן אני מציע להכניס גורם שלישי, שהוא גוף ציורי, ועדת הכספים, איבר מאיברינו. כל אחד סומך על עצמו, ומדוע לא? כבר היה לנו ניסיון של כשלוש שנים.

ועתה אני עובר להצעת. מאחר שאומרים שהמדד עלה בשנה שעברה ב-20.7%, מי שמנכה את המדד של חודש ינואר ומערכך את עלויות המדד על-פי הרצף ולא משנה את הנוסחה כדי להרוויח עוד מדד מאשר העלאה של 16.5% בלבד.

מאחר שהיתה העלאה גדולה יותר בתחומי התעשייה והתיירות, אני מציע לאשר רק 50% מעליית המדד בשנה שעברה לגבי תעשייה, מלאכה ותיירות, קרי 8.3%.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא מלאכה.

דן תיכון (הליכוד):
בסדר, אני מתקן. לגבי דירי, מלאכה היא תעשייה ועירה.

לכן אני פונה אל חברי הבית, והפעם ללא התנצחות. אני לא עשיתי גיוס, חברי יושבים למעלה — — —

אורה נמיר (המערך):
לא, גם חבריך ירדו.

היו"ר ג' גדות:
חברת הכנסת אורה נמיר, ערב טוב לך. רק זה היה חסר לי לסימום של הערב.

אורה נמיר (המערך):
קראו לי, באתי. לא הייתי באה אם לא היו קוראים לי. אני מתנצלת.

מיכאל בר-זהר (המערך):
חבר הכנסת גדות, הערב עוד צעיר — — —

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שוחט, אנא.

דן תיכון (הליכוד):
רבותי, עדים חברי שלא באו לכאן, שאני — — —

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

— — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שוחט, תאר לעצמך בפני איזו דילמה אני עומד. אם אתה תמשיך להפריע לאחר שקראתי אותך לסדר בפעם הראשונה, ואקרא אותך פעמיים נוספות לסדר — מי ישיב כיושב-ראש הוועדה? בעיה תקנונית יש לי?

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, תאמר לנואם שרעייתו מחכה לו למעלה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אפשר לפתור את הדילמה — — —

דן תיכון (הליכוד):

רבותי, אני פונה אליכם, חברי חברי הכנסת.

שבח וייס (המערך):

רעייתך מחכה למעלה. היא שלחה אותי לקרוא לך.

דן תיכון (הליכוד):

אני יודע.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שבח וייס, למען השם.

דן תיכון (הליכוד):

רבותי חברי הכנסת, אני פונה אליכם בקריאה של הרגע האחרון ואומר לכם: אשרו 16.5% כארנונה כללית, 50% — 8.3% לתעשייה ועירה — — —

שר הפנים א' דרעי:

8.25%

דן תיכון (הליכוד):

בסדר, זה גם יכול להיות 20.71%.

רבותי, אני קורא לכם, אם אכפת לכם, אם אתם חושבים שאני צודק, אם אתם חושבים שיש סכנה שהתעשייה והמלונאות לא יתאוששו, אם אתם חושבים שניקלע למשבר, אם אתם חושבים שיש דרך אחרת לסייע לרשויות המקומיות — ואין זה עניין פוליטי, אין זה עניין סיעתי וגם אין זה עניין חברי. זה פשוט עניין צודק, עניין צודק. תודה רבה לכם.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת דן תיכון. דקה אחת — לפני שאני מוטר את רשות הדיבור לשר הפנים, דבר המותר לו על-פי התקנון, אני קורא לחבר הכנסת שמאי להקשיב לדברי. אני מבקש להביא בפניכם, מאחר שהתעוררה כאן שאלה של חוקיות ההליך הפרלמנטרי שלנו בוועדת הכספים — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מבחינת מספר הסעיפים?

היו"ר ג' גדות:

מבחינת מספר הסעיפים וכל מה שהחלווה לכך — אני רוצה להביא בפניכם דברים הרשומים לפני, שנכתבו על-ידי היועץ המשפטי של ועדת הכספים ובאים להבהיר את הנושא. בעקבות הדברים האלה אני גם אקבע את עמדותי בעניין, ובהקשר זה עמדה זאת תחייב כאשר להמשך הדיון.

אני קורא: "לבקשתך, אני מאשר" — אני לא ביקשתי אישור, אני ביקשתי התייחסות — "כי כאשר נגמר הדיון בסעיף 1 לחוק הנד, עכשיו בוועדת הכספים של הכנסת שאלתי את החברים, ובראשם היושב-ראש, האם הם רוצים שכן או לא תהיה הוראת מעבר בחוק בדבר תשלומים שכבר

להעלות את הארנונה יותר מהמדר, חייבות לקבל זאת עד 28 בפברואר. כמו אותן עיריות שקיבלו החלטה להעלות את שיעור הארנונה ב-20.7%, הן פועלות על-פי סמכותן, כיוון שהכנסת עדיין לא קיבלה חוק אחר. ברגע שהכנסת תקבל את החוק המוצע לפניכם, כל ההחלטות שלהן אינן חוקיות כלל. לכן, כל מה שאחם מעלים איננו רלבנטי. עיריית ירושלים פעלה על-פי סמכותה כל עוד לא קיבלו את החוק. היום תקבלו את החוק, אני הודעת, שיוצא היתר כללי לכל השלטון המקומי על 20.7% למגורים, וזה מה — — —

דן תיכון (הליכוד):

שר הפנים א' דרעי:

סליחה, בכל הכבוד. אדוני, שמענו אותך בסכנות שעה שלמה. תן לי לענות.

הרשויות המקומיות יקבלו היתר כללי להעלאה של 20.7%, כפי שאמר היושב-ראש. על כך אעמוד בסיכום דברי. אבל החוק נותן לי סמכות לתת לחריגים. עיריית ירושלים, או כל עירייה אחרת שלא תסתפק ב-20.7% ותבקש היתר מעל ההיתר הכללי — אנחנו נדון בבקשה, כשהמדיניות שלנו היא לא לתת יותר מ-20.7%. רשויות קטנות או רשויות במגורים מסוימים שמתחת למינימום — לצורך איוון תקציבן נאשר להן יותר, אבל ככלל השלטון המקומי יקבל 20.7%. חשוב להעמיד דברים על דיוקם. תודה רבה.

דן תיכון (הליכוד):

יש לי שאלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע. אני שואל את כבוד השר: האם אתה מוכן לענות?

שר הפנים א' דרעי:

בבקשה.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — חבר הכנסת רן כהן.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, מחר אנחנו אמורים לשלם את הארנונות. העירייה שלחה לנו הודעות, שההעלאה הממוצעת נעה בין 40% ל-60%.

שר הפנים א' דרעי:

זה לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, תן לי לשאול את השאלה.

שר הפנים א' דרעי:

אבל זה לא נכון. תחזור על זה 50 פעם, אבל זה לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):

מדברך הבתני, שכל מי שישלם מחר ארנונה הגבוהה ביותר מ-20.7% בירושלים, יהיה זכאי, על סמך דברך, לקבל החזר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אם שר הפנים אישר לו תוספת.

דן תיכון (הליכוד):

לא, שר הפנים לא אישר לו תוספת.

נעשו, מעטים ככל שהיו, ואולי הם מחושבים לפי שיעור של למעלה ממה שיהיה מותר לפי החוק הזה. ענו כולם ואמרו: בודאי רוצים. שאלתי: האפשר להכליל הוראות כמו שהיו בחוק הדומה לפני שנתיים? ענו ואמרו: כן. לפי זה העתקתי לחוק זה מלה במלה את סעיף 2 של חוק דומה שנתקבל לפני שנתיים. אוסיף ואעיר, שמעולם לא הגיעה אלי מלה של ביקורת לגבי ההפעלה של הסעיף הזה מלפני שנתיים.

יש כאן עוד הנמקות, שלדעתי אינן חשובות לעניין זה שהועלה בפנינו. על כן, חברי הכנסת, אני קובע שההליך כשר, כשיר ושפיר, ואנחנו ממשיכים בדיון.

רשות ההתייחסות לכבוד שר הפנים. אם אתה עדיין רוצה לדבר, לאחר מה שקראתי, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, בגלל השעה המאוחרת, אדבר רק אחרת.

לא חשבתי להשתתף בדיון, אבל, חבר הכנסת דן תיכון, אבקשך להקשיב, אני אסיים בתוך דקה.

דן תיכון (הליכוד):

סליחה, פשוט רציתי להחזיר את החברים למעלה, לאולם. אני נשאר כאן.

שר הפנים א' דרעי:

אני חייב לציין את נאומי של חבר הכנסת דן תיכון ואת דבריו בעד ונגד החוק שאנחנו הגשנו. אבל עלו כאן כמה נתונים לא-מדויקים, וזו לשון המעטה, ואני חייב לתקן אותם.

חבר הכנסת דן תיכון שאל, בשביל מה צריך חקיקה אם יש אישור לשר הפנים ולשר האוצר? ובכן, על-פי פקודת העיריות, הסמכות להעלות ארנונה היא סמכות בלעדית של הרשות המקומית, ללא התערבות של הממשלה. בשנת 1970 היה תיקון שאמר, כי יש צורך באישורו של שר הפנים. הכנסת הכניסה פיקוח על אף כל ההצהרות על עצמאות השלטון המקומי ומדיניות הממשלה, בגלל המצב במשק, והעניקה סמכות לשר האוצר ולשר הפנים. לכן החקיקה מחויבת, כי אם היא לא תהיה — כל רשות מקומית תעלה את הארנונה.

דבר שני, הטענה, שבשנה שעברה שר האוצר ואני נחנו הוראה להעלות את הארנונה ב-35%, אינה מדויקת. היא חצי האמת. הרוב הגדול של אוכלוסיית מדינת ישראל קיבל היתר ושלם ארנונה כמו המדר. הרשויות שהיו בהסדר, והן המיעוט של האוכלוסייה, כדי לאזן את תקציביהן ומפני ששיעור הארנונה שם נמוך מאוד — קיבלו היתר להעלות את הארנונה ב-35%, וחלקן הגדול אפילו לא הפעילו את ההעלאה. אבל רוב אוכלוסיית מדינת ישראל שלם לפי עליית המדר ולא יותר מזה. לכן חשוב לדייק בנקודה הזאת.

דן תיכון (הליכוד):

שר הפנים א' דרעי:

אני עונה על הדברים שאתה העלית, כיוון שבדברך — — —

שמעון שטרית (המערך):

אתה קיבלת הודעה מעיריית ירושלים.

שר הפנים א' דרעי:

עכשיו אני אענה על הטענה הזאת. עיריית ירושלים ועיריית תל-אביב, כל העיריות שקיבלו החלטה על-פי חוק

שר הפנים א' דרעי:

אם החוק אכן יתקבל בכנסת, שר האוצר ושר הפנים יוציאו היתר כללי לשלטון המקומי. לפי הודעתו של יושב-ראש ועדת הכספים, התושבים ששילמו מעל 20.7% צריכים לקבל כחזרה את כספם, אם תוך שלושה חודשים העירייה לא קיבלה היתר חריג משר הפנים ומשר האוצר.

בתשובה על שאלתך — אם עיריית ירושלים לא תקבל היתר מעל 20.7% בתוך הזמן המותר לה, אכן כל התושבים ששילמו יקבלו את כספם בחזרה.

דן תיכון (הליכוד):

צר לי מאוד שאני צודק.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רן כהן, רק שאלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

על-פי אותם דברים שאמרת, מדוע לא ייאמר בחוק במפורש, שזאת תהיה ההעלאה המקסימלית — 20.7% לאזרחים, 17.5% לעסקים, או בנוסח של חבר הכנסת רביץ או בנוסח של חברת הכנסת אלוני?

שר הפנים א' דרעי:

אני אשיב לך. הודעתי, ומחר תראו את זה. אנחנו נוציא היתר כללי. אבל, כמו שאמרתי בוועדת הכספים, הואיל ויש רשויות שנמצאות מתחת למינימום ורמת הגבייה אצלן נמוכה ביותר, לגביהן, על-פי ההסדר שעשינו עם הבנקים — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אלה חריגים.

שר הפנים א' דרעי:

נכון, זה החוק שנותן סמכות לשר הפנים. אני הודעתי שנוציא היתר כללי לגבי 20.7%. לכן אין צורך בחקיקה, אין צורך בהתערבות, כיוון שזו הסמכות של השלטון המקומי. אני הודעתי שנוציא על זה היתר. לגבי החריגים, כל אחד מהם יקבל לגופו של עניין, לפי רמת הגבייה שלו. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לאדוני השר. הסתייגות לחבר הכנסת שמעון שטרית, בבקשה.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברשותכם, לפני שאסביר את ההסתייגות שלי ושל חבר הכנסת אברהם רביץ, אני רוצה לומר לכם, שאומנם גם אני חבר כנסת צעיר, גם בהגדרת הזמן שאני נמצא כאן וגם מבחינת גילי. לפני שאנמק, וההנמקה שלי תהיה קצרה, אני רוצה לומר כמה משפטים קצרים על המחזה שהיינו עדים לו כאן.

אני מכהן בכנסת הזאת רק שנה פלוס, ואני באמת חבר כנסת צעיר בשני המובנים: כך אני מרגיש, ואני רוצה לומר לכם, שזה לא היה מחזה סימפתי. אני חושב שהדובר — עם כל הכבוד שאני רוחש לו ולכושורו, גם המקצועי, וגם ליכולתו ולניסיון והעמידה שלו בהרבה נושאים, אינני יכול להסכים גם לרוח, גם לסגנון, לפעמים גם, הייתי אומר, להטלת רפש באנשים. אני חושב שגם ועדות האתיקה השונות, החל מוועדת-קנת, ועוד לפני ועדת-אשר, קבעו שהסתייגות למגור — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לנושא הזה קיימת אפשרות של הודעה אישית בסוף הישיבה.

שמעון שטרית (המערך):

במסגרת חמש הדקות שלי מותר לי להגיד כמה מלים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יאיר לוי, אחת תציע את עצמך לתפקיד סגן יושב-ראש הכנסת, ואשמח לשמוע אותך מנהל ישיבה. אנא ממך.

שמעון שטרית (המערך):

אחרי שישבתי כאן כשעה והאזנתי לדברים, אינני יכול לקום ולגשת ישר לעניין, בלי להתייחס לנורמות שמתפתחות, לסגנון, לרוח. אני מאוד מצטער, חבר הכנסת לוי, שאינך מבין כמה חשוב שנגיד מלה או שתיים בנושא הזה.

לכן תרשו לי לומר לכם, שראש עיר יכול להשתתף בכל דיון, ואין שום כלל אתיקה, שום נוהל ושום נוהג המונע זאת ממנו. חבל שחבר הכנסת דן תיכון נכנס לשדה מוקשים, גם ציבורי וגם אחי, ועשית זאת גם בוועדה וגם כאן במליאה. למען הסדר הטוב, טוב שהדברים האלה ייאמרו. אני מקווה שבעתיד לא נגיע לסיטואציות של התנגשויות בין יושב-ראש הישיבה לבין הדובר, בין הדובר לבין יושב-ראש הוועדה ולבין חברים אחרים.

אני מצטער על שהיה עלי לומר את הדברים האלה, אבל ראיתי זאת כחובתי לומר אותם.

מה אנחנו, חבר הכנסת רביץ ואנוכי — וזו גם הדעה, בשינוי קטן, של חברת הכנסת שולמית אלוני — מציעים? הודיע לנו כאן השר בקולו ומפיו וגם במכתב, שהוא אישר ליושב-ראש הוועדה שהוא יפעל לפי מדיניות מסוימת, והמדיניות היא — 20.7% העלאה, שזה שווה להעלאת המרד, עם תוספת מסוימת, אם נקבל את הפרשנות של חבר הכנסת תיכון, אבל 20.7% הם השיעור שהוא ציין לגבי אגונות מגורים כללית, 17.5% לתעשייה ולתיירות.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

יש לו אפשרות, עם שר האוצר, להעלות מעבר לזה, והוא אמר את זה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו רוצים למנוע את זה.

שמעון שטרית (המערך):

הוא אמר את המצבים, שהם שלושה: 17.5% תעשייה — אתה הוספת את העניין של 24% ומעלה, זה לא משמעותי. הוא אמר — 20.7%, 17.5%, ובהסתייגות שלנו מופיע עוד דבר: שאם מדובר ברשות מקומית הגובה פחות מדי, מותר לו גם לעבור את זה. זה כתוב בהסתייגות שלנו.

אנחנו אומרים: אם זאת המדיניות, מה הגיוני יותר מלקבוע אותה, מלעגן אותה בחוק? אין שום סיבה — אם אנחנו מסכימים על התוכן, על המהות, מדוע לא לקבוע את זה בצורה ברורה בתוך החוק? אין הבדל מבחינה מהותית.

לכן אני פונה אליכם, חברי הכנסת, לתמוך בהסתייגות הזאת. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. הסתייגות לחבר הכנסת אלי דין — איננו כאולם. הסתייגות לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לחסוך זמן ולומר מהמקום.

היור"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רן כהן, אתה מותאם כפיים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מוכנה לחמוך בהסתייגות של חברי הכנסת רביץ ושטרית. רק אם לא תתקבל ההסתייגות שלהם, אני מביאה את שלי.

עם זאת, אני רוצה שיהיה ברור, שכל התכתובת שקרא לנו כאן יושב-ראש הוועדה היא העמדת פנים, ומוטב היה שלא לקרוא את זה, כי אלה הבטחות שאין להן כל כיסוי.

אסור לנו ללכת בצורה גורפת. אנחנו רוצים שביאו את זה בפני ועדת הכספים, שהשר יביא את זה לאישורה, בבקשה. ליידע את הוועדה כעבור זמן, אחרי שיש לו סמכות גורפת — זה לא לכבודה של הוועדה וגם לא לכבודה של הכנסת.

היור"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. הסתייגות לחבר הכנסת חופיק טובי — איננו באולם. הסתייגות לחבר הכנסת חיים אורון — איננו באולם. הסתייגות לחבר הכנסת אברהם פורז — איננו באולם.

אדוני יושב-ראש הוועדה, בבקשה. אחר כך אנחנו ניגש להצבעה. חברי הכנסת, קצת סבלנות.

אברהם שוחט (יור"ר ועדת הכספים):

אני אומנם חבר כנסת חדש וגם חבר הכנסת עמיר פרץ הוא צעיר, אבל שוחחנו בינינו לאחר דבריו של חבר הכנסת הוותיק ובעל הניסיון דן תיכון, ואני לא הייתי מתגאה בתואר "חבר כנסת ותיק" אחרי ששמעתי את דבריו.

היור"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שוחט, אומנם יכול להיות שנפגעת, אבל אנא מכס, בלי פגיעות אישיות.

אברהם שוחט (יור"ר ועדת הכספים):

זה לא פגיעות אישיות. אני מצוי בשירות הציבורי 24 שנים, וחבר הכנסת דן תיכון השתמש בביטוי ואמר, אף שהוא לא זכר שהוא אמר את זה, שאנחנו פועלים בוועדת הכספים ללא ניקיון ידיים כיוון שהיינו ראשי עיריות לשעבר, והמושג ניקיון כפיים, או ניקיון ידיים, יש לו משמעות חמורה מאוד. אני רוצה להגיד, שחבר הכנסת דן תיכון הוא בשבילי לא סמכות, לא רשות, לא אותוריטה, לא אישיות, לקבוע את דרכי הציבוריות. דרכי הציבוריות נקבעה על-ידי ציבור בוחרים חמש פעמים, ועל-ידי מבקר המדינה שבדק את פעולותי, וכל מלה שלו בעניין היא בלתי-רלבנטית, בלתי-אחראית, וכנ"ל הדברים לגבי עמיר פרץ.

אני אשמח אם יואיל חבר הכנסת דן תיכון, הדואג לניקיון הכפיים, לפרסם בפומבי באילו מועצות מנהלים הוא משרת וכמה כסף הוא מקבל שם, לאילו חברות כלכליות הוא מייצג וכמה כסף הוא מקבל שם.

היור"ר נ' מסאלחה:

לזה אני לא מסכים. אנא ממך. את הדברים האלה, אני מבקש ממך, חבר הכנסת שוחט — הערתי לך לפני שהתחלת. חשתי מה אתה הולך להגיד.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אברהם שוחט (יור"ר ועדת הכספים):

אשר לעצם העניין, אני חושב שההצעה שהובאה כאן היא הצעה החושפת את הדברים ומציגה אותם באופן ברור ביותר, ואין כאן שום הטעיה ושום הסתרה.

חברת הכנסת שולמית אלוני, אני יודע שהמכתב שנכתב אינו בבחינת חקיקה, אבל אני בהחלט נותן קרדיט לשר הפנים ולשר האוצר בעניין הזה, ואני חושב שמה שנעשה השנה הוא מעל ומעבר למה שנעשה בשנה שעברה. מה שקרה השנה לעומת השנה שעברה — הדברים לא נאמרו באופן כללי אלא סוכמו והובאו לדיון עד הפרט האחרון. ההעלאה בתחום המגורים היא ברורה, כאשר נשאר ההיתר לשר הפנים לאשר במקרים חריגים, ויש מקרים חריגים שצריך לאשר, מעל הסכומים האלה.

אינני חושב שדרך הצגת הדברים, כפי שהוצגה על-ידי המסתייגים, יש אמת כלפי מצב קיים. בשנה שעברה, וחיפשנו את זה בפרוטוקול — — —

שמעון שטרית (המערך):

אתה חייב להודות שאין תוקף משפטי. השר רשאי לסטות.

אברהם שוחט (יור"ר ועדת הכספים):

אמרתי שאין תוקף משפטי. אבל בדיון שהיה בשנה שעברה לא היו עקבות ולא קצה של עקבות להודעה בעניין העלאה — חיפשנו בפרוטוקול — ואילו השנה נאמרו הדברים באופן ברור על-ידי שר הפנים, ודאגתי גם לכך שהדבר יעוגן במסמך. לדרישתך אני אומר: אין למסמך הזה תוקף משפטי, אבל יש לדברי השר תוקף ציבורי מלא.

שבח וייס (המערך):

הרוב שלך בודד.

אברהם שוחט (יור"ר ועדת הכספים):

אני בכל אופן חייב לענות. היה כאן דיון סוער למדי.

אני רוצה להגיד משהו בעניין העיריות שאושר אתמול, וחבר הכנסת דן תיכון טען שהן "צפצפר" על הוועדה. ההחלטה בוועדה התקבלה אחר הצהריים, ולמעשה עדיין לא התקבלה, שכן זו החלטת ועדה, והיא לא הגיעה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

העיריות שהעלו מעבר להחלטה, זו וזותן החוקית והן עשו את הדבר בהתאם לחוק וכדיו. הרי יכול להיות, שכל ההחלטות היום היו משתנות פה בהסתייגויות, ואני עדיין לא יודע מה יחליטו. הטענה כלפי העיריות היא חסרת שחר, והיא טענה תוקפנית כלפי ראשי עיריות, שיש להן בעיות בניהול העיריות שלהם. אני חושב שמה שקרה הוא, שהחוק מאפשר, וכך ייעשה, למעט אלה שיקבלו אישור, לאשר את הדברים ולשנות את הדברים ולהוריד חזרה את שיעור הארנונה לאלה שגבו מעל למה שמותר בהתאם לחקיקה, אם אכן תתקבל כאן.

לאור זה אני מציע לדחות את כל ההסתייגויות כולן ולאשר את החוק כלשוננו. תודה רבה.

היור"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אם תהיה לכם קצת סבלנות, אני מקווה שבתוך כמה דקות נסיים את ההצבעה.

אנו מצביעים על חוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990). חברי הכנסת, קודם כול להסתייגויות.

נצביע תחילה על ההסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת ויינשטיין. אני מעמיד אותה להצבעה, מס' 12

היו"ר נ' מסאלחה:

חמישה בעד, 17 נגד, אין נמנעים. אני קובע, שההסתייגות הראשונה לסעיף 1 לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות מס' 2 של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1? זו הצבעה מס' 16.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון השני של

חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 — 5

נגד — 17

נמנעים — 1

התיקון השני של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חמישה בעד, 17 נגד, אחד נמנע. אני קובע, שההסתייגות השנייה של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1 לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות השלישית של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1? זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון השלישי של

חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 — 8

נגד — 15

נמנעים — אין

התיקון השלישי של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

שמונה בעד, 15 נגד, אין נמנעים. אני קובע, שההסתייגות השלישית של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1 לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות הרביעית של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1? זו הצבעה מס' 18.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון הרביעי של

חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 — 5

נגד — 17

נמנעים — 1

התיקון הרביעי של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חמישה בעד, 17 נגד, אחד נמנע. אני קובע, שההסתייגות הרביעית של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1 לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות החמישית של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1? זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון החמישי של

חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 — 6

ה צ ב ע ה

בעד התיקון לשם החוק של

חבר הכנסת א' ויינשטיין — אין

נגד — 20

נמנעים — 1

התיקון לשם החוק של חבר הכנסת א' ויינשטיין לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת דן תיכון? זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון לשם החוק

של חבר הכנסת ד' תיכון — 3

נגד — 20

נמנעים — 1

התיקון לשם החוק של חבר הכנסת ד' תיכון לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד שם החוק כהצעת הוועדה — יצביע, הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע ה

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה — 21

נגד — 1

נמנעים — 2

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

21 בעד, אחד נגד ושני נמנעים. אני קובע ששם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חבר הכנסת דן תיכון, אני מציע להצביע על חמש ההסתייגויות שלך יחד. יש לך התנגדות?

דן תיכון (הליכוד):

אייאפשר. כל ההסתייגות בנפרד.

היו"ר נ' מסאלחה:

אם אתה אומר לא, אני מצביע אחת-אחת. אני מעמיד להצבעה, מס' 15, את ההסתייגות הראשונה של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1. מי בעד ההסתייגות?

ה צ ב ע ה

בעד התיקון הראשון של

חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 — 5

נגד — 17

נמנעים — אין

התיקון הראשון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

ה צ ב ע ה	
בעד התיקון השלישי של	
חבר הכנסת א' דיין לסעיף 1	1 —
נגד	16 —
נמנעים	4 —
התיקון השלישי של חבר הכנסת א' דיין	
לסעיף 1 לא נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

אחד בעד, נגד — 16, נמנעים — ארבעה. אני קובע, שההסתייגות השלישית לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות של חברת הכנסת שולמית אלון? זו הצבעה מס' 24.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברת	
הכנסת ש' אלוני לסעיף 1	8 —
נגד	16 —
נמנעים	אין —
התיקון של חברת הכנסת ש' אלוני לסעיף 1	
לא נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

שמונה בעד, נגד — 16, נמנעים — אין. אני קובע, שההסתייגות של חברת הכנסת שולמית אלוני לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת תופיק טובי? זו הצבעה מס' 25.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר	
הכנסת ת' טובי לסעיף 1	אין —
נגד	19 —
נמנעים	2 —
התיקון של חבר הכנסת ת' טובי לסעיף 1	
לא נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

אין בעד, 19 נגד, שני נמנעים. אני קובע, שההסתייגות של חבר הכנסת תופיק טובי לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון? זו הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר	
הכנסת ח' אורון לסעיף 1	7 —
נגד	14 —
נמנעים	אין —
התיקון של חבר הכנסת ח' אורון לסעיף 1	
לא נתקבל.	

נגד	18 —
נמנעים	אין —
התיקון החמישי של חבר הכנסת ד' תיכון	
לסעיף 1 לא נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

שישה בעד, 18 נגד, אין נמנעים. אני קובע, שההסתייגות החמישית של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 1 לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת שמעון שטרית ואברהם רביץ? זו הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת	
ש' שטרית וא' רביץ לסעיף 1	8 —
נגד	15 —
נמנעים	1 —
התיקון של חברי הכנסת ש' שטרית וא' רביץ	
לסעיף 1 לא נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

שמונה בעד, 15 נגד, אחד נמנע. אני קובע, שההסתייגות של חברי הכנסת שמעון שטרית ואברהם רביץ לא נתקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת אלי דיין. מי בעד ההסתייגות הראשונה? זו הצבעה מס' 21.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון הראשון של	
חבר הכנסת א' דיין לסעיף 1	2 —
נגד	18 —
נמנעים	2 —
התיקון הראשון של חבר הכנסת א' דיין	
לסעיף 1 לא נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

שניים בעד, נגד — 18, נמנעים — שניים. אני קובע, שההסתייגות הראשונה של חבר הכנסת אלי דיין לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות הבאה של חבר הכנסת אלי דיין? זו הצבעה מס' 22.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון השני של	
חבר הכנסת א' דיין לסעיף 1	1 —
נגד	18 —
נמנעים	4 —
התיקון השני של חבר הכנסת א' דיין לסעיף 1	
לא נתקבל.	

היו"ר נ' מסאלחה:

אחד בעד, נגד — 18, ארבעה נמנעים. אני קובע, שההסתייגות השנייה לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות השלישית של חבר הכנסת אלי דיין? זו הצבעה מס' 23.

היו"ר נ' מסאלחה:

שבעה בעד, נגד — 14, נמנעים — אין. אני קובע, שההסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז? זו הצבעה מס' 27.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר

הכנסת א' פורז לסעיף 1 — 2

נגד — 17

נמנעים — 2

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

בעד — שניים, נגד — 17, נמנעים — שניים. אני קובע, שההסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז לא נתקבלה.

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 1 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — 22

נגד — 1

נמנעים — 1

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

22 בעד, נגד — אחד, נמנעים — אחד. אני קובע, שסעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חברי הכנסת, לסעיף 2 אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 2 כהצעת הוועדה? זו הצבעה מס' 29.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2 — 22

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

22 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע, שסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את התיקון בחוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1989), התש"ן — 1990. בסעיף 1(ב), במקום "1987" צריך להיות "1989".

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): איפה 1990?

היו"ר נ' מסאלחה:

את יודעת, לפעמים היושב־ראש הוא רוכוט כשנותרים לו מסמכים. אני אומר לפעמים, לא תמיד.

מי בעד התיקון? זו הצבעה מס' 30.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון — 18

נגד — אין

נמנעים — אין

התיקון בחוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990), התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע, שכ־18 קולות בעד וכאין קולות נגד נתקבל התיקון. חברי הכנסת, אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית, לרבות התיקון, הצבעה מס' 31.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 19

נגד — 3

נמנעים — אין

חוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990), התש"ן — 1990, נתקבל.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, ב־19 קולות בעד, שלושה נגד ובלי נמנעים נתקבל החוק בקריאה שלישית.

תס סדר־היום. הישיבה הבאה מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 22:38.